

NOTAT

KOMMUNALE INDSATSER RETTET MOD UDDANNELSE, BESKÆFTIGELSE OG DET SOCIALE OMRÅDE

LITTERATURSTUDIE

GUNVOR CHRISTENSEN
RUNE CHRISTIAN HOLGER JØRGENSEN

KØBENHAVN 2015

KOMMUNALE INDSATSER RETTET MOD UDDANNELSE, BESKÆFTIGELSE OG DET
SOCIALE OMRÅDE

Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen
Afdelingen for beskæftigelse og inklusion

© 2015 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

SFI-notater skal danne grundlag for en faglig diskussion. SFI-notater er foreløbige resultater, og læseren bør derfor være opmærksom på, at de endelige resultater og fortolkninger fra projektet vil kunne afvige fra notatet.

INDHOLD

1	RESUME	7
	Effektstudier	8
	Fagmiljøer	8
	Resultater	9
	Perspektiver	9
	Grundlag	15
	Kort om hver indsats	16
2	BAGGRUND, FORMÅL OG AFGRÆNSNINGER	35
	Baggrund	35
	Formål, tilgang og afgrænsninger	36
	Metodologiske designs	37
	Kortlægningens struktur	37
3	FÆLLESTRÆK I STUDIERNE	39
	Introduktion	39
	De inkluderede studier	39
	De inkluderede indsatser	41
4	UDDANNELSE	45

	Kendetegn ved indsatserne	46
	Skolerettede indsatser	46
	Accelerated Reader (AR) & Reading Renaissance (RR)	49
	Paired Reading	52
	Morphological Awareness Intervention	55
	Student Success Skills (SSS)	56
	The Career Trek Program	60
5	BESKÆFTIGELSE	65
	Kendetegn ved indsatserne	66
	Integrative Contextual Model of Career Development (ICM)	66
	Fritidsjob	71
	Transitional jobs	78
	Ready4Work-Program (R4W) – med mentorindsats	81
	Employment Retention and Advancement (ERA)	84
	New Deal for the Young Unemployed (NDYU)	88
6	DET SOCIALE OMÅDE	93
	Kendetegn ved indsatserne	94
	Sure Start Local Programmes (SSLP)	95
	Best Start	99
	Community for Children initiative (CfC)	103
	Exercise on prescription	108
	Øge sundheden – Wijkgezondheidswerk	113
	The First Energy Active Living Connections Project (ALCP)	117
	Mentorindsatser og fritidsindsatser	120
7	SAMSKABELSE	127
	Beboerinddragelse tager tid	128
	Indsatserne bør være stabile	128
	Beboerne bør ikke sidde i førersædet	128
	Indsatsens vision bør være klar	129
	Der skal kommunikeres til beboerne	129
	BILAG	131
	LITTERATUR	137

RESUME

Formålet med dette litteraturstudie er at opnå viden om effekter af indsatser rettet mod uddannelse, beskæftigelse og det sociale område, som kan igangsættes kommunalt og foregå i et udsat boligområde. Der har i søgningen af indsatser været et klart fokus på, at indsatserne har eller kan tænkes at have en kommunal implementering.

Kriteriet for, at indsatser er medtaget i litteraturstudiet, er således, at de kan iværksættes kommunalt, kan målrettes beboere i udsatte boligområder, og at indsatserne har en virkning. Denne rapport beskriver 19 indsatser, der er effektmålt. Litteraturstudiet afdækker centrale kendetræk ved indsatserne, og indsatserne er udførligt beskrevet i rapporten med henblik på, at fagfolk og praktikere kan drøfte, hvordan indsatserne kan realiseres i en lokal kontekst.

Der findes ikke en bestemt etableret definition af indsatser, der kan foregå i et boligområde og iværksættes kommunalt. Vi definerer derfor denne type af indsatser som sociale interventioner, der er sat i værk i et geografisk afgrænset boligområde. Det betyder, at borgere kan deltage i en intervention, på baggrund af at de bor i et bestemt boligområde. Vi har søgt indsatser inden for 1) uddannelse, hvor fokus er på at motivere og fastholde børn og/eller unge i et skole- og uddannelsesforløb, 2) beskæftigelse, hvor fokus er på at få ledige ind på arbejdsmarkedet, få dem tættere på arbejdsmarkedet eller få dem fastholdt i arbejde, og 3) det sociale område, der har fokus på at øge trivsel og tryghed. Vi har endvidere haft fokus på indsatser rettet mod samskabelse. Imidlertid har vi ikke fundet effektstudier af samskabelse.

I dette studie har vi endvidere haft fokus på indsatser, der retter sig mod socialt svage beboergrupper i udsatte boligområder. Vi har ikke

på forhånd lagt kriterier for målgruppen, ud over at målgruppen er givet med udsatte børn, voksne og familier.

EFFEKTSTUDIER

Generelt er boligforskningen kendetegnet ved, at der kun er få effektstudier af indsatser i boligområder. Det hænger for det første sammen med, at der ofte ikke er en god dokumentation for, hvem der har modtaget eller været i berøring med en given indsats. Dermed er der ikke gode nok data til at lave en effektmåling. For andet kan det være uklart, hvilken type af indsats der er givet; hvad den konkret har bestået i. For eksempel kan det være, at der er givet en områdebaseret indsats, men hvad denne indsats konkret har bestået i, er ikke dokumenteret.

Dernæst er effektforskningen på det boligsociale område præget af, at de effektmålinger, der er foretaget, forklarer, om der er en effekt af indsats eller ikke. Disse analyser er sjældent fulgt op af kvalitative studier, der kan belyse, hvorfor og hvordan en given effekt er opstået. Dermed er viden om, hvilke forhold – fx organisering eller implementering – der har betydning for, at indsatsen har en gennemslagskraft, sjældent belyst.

FAGMILJØER

Dette litteraturstudie har til formål at øge den samlede videnproduktion om udsatte boligområder. Der pågår i forskellige fagmiljøer undersøgelser af indsatser i udsatte boligområder.

Landsbyggefondens 2006-10 midler er i færd med at blive evalueret, hvor fokus er på effekterne af at investere i udsatte boligområder med boligsociale indsatser og huslejestøtte, herunder på implementeringens og organiseringens betydning for indsatsernes gennemslagskraft. Denne evaluering færdiggøres i 2016 og udføres af SFI og Rambøll. Ligeledes gennemfører SFI, Rambøll og Metropol evaluering af Landsbyggefondens 2011-14 midler, hvor fokus er på at måle effekter af indsatser inden for skole og uddannelse, beskæftigelse og skridt, der bringer beboere tættere på arbejdsmarkedet, kriminalitetsforebyggelse samt børns trivsel og forældrekompetencer. Evalueringen løber indtil 2020.

Herudover er der for Københavns Kommune udarbejdet et studie, hvor formålet er at tilvejebringe viden om, hvordan arkitekters og byplanlæggeres arbejde skaber værdi for samfundet og for det enkelte menneske. Det generelle formål er at udvikle en metode til at arbejde med evidens i arkitektur, byplanlægning og -udvikling ("Evidens for sociale effekter af fysiske indsatser i udsatte boligområder. Review af 27 effektstudier fra ni lande").

Endelig indsamler Center for Boligsocial Udvikling viden om og måler effekten af de nuværende indsatser og rådgiver på den baggrund beslutningstagere og praktikere om virkningsfulde indsatser.

RESULTATER

Vi har fundet 20 relevante effektstudier, der afdækker 19 forskellige indsatser/indsatstyper. Der er seks indsatser inden for uddannelse, seks indsatser inden for beskæftigelse og syv indsatser inden for det sociale område.

Indsatser i forhold til uddannelse har dels fokus på deciderede fagfaglige indsatser, dels fokus på at støtte socialt og fagligt udsatte elever.

Beskæftigelsesindsatserne har fokus på at få ledige ind på arbejdsmarkedet, og når den ledige har et job, så tilknytte en mentor eller coach. Ligeledes er fritidsjobsindsatsen medtaget som en indsats, der har god virkning, i forhold til at unge kommer i beskæftigelse senere hen i livet. Derudover er der to indsatser, der går lidt på tværs af uddannelses- og beskæftigelsestemaet, og som har fokus på at give karriererådgivning til unge, således at de tidligt har fokus på, hvilke karrieremål de har, og hvad det kræver af dem for at nå de mål.

Indsatserne inden for det sociale område er forskellige. Der er indsatser, der har til formål at bygge bro mellem udsatte familier og fritids- og sundhedssystemet. Der er indsatser rettet mod at øge udsatte voksnes sundhed, og endelig er der indsatser rettet mod at øge trivsel blandt unge.

PERSPEKTIVER

I en workshop med boligsociale medarbejdere og forvaltningsmedarbejdere i Aarhus Kommune er de 19 indsatser blevet diskuteret i forhold til realiserbarhed i en århusiansk kontekst. Følgende indsatser er blevet udpeget som nogle, der kan arbejdes videre med:

Skole og uddannelse:

- Tutoring
- Paired reading
- Student Success Skills (SSS)
- The Career Trek Program.

Beskæftigelse:

- Integrative Contextual Model of Career Development (ICM)

- Transitional Jobs
- Ready4Work-Program (R4W) – med mentorindsats
- Employment Retention and Advancement (ERA)
- Fritidsjob.

Det sociale område:

- Exercise on Prescription.

Nedenfor perspektiveres disse indsatser til at kunne realiseres i en århusiansk kontekst. Det er dog væsentligt at understrege, at såfremt disse indsatser konkret vurderes at skulle implementeres, er der behov for et længere tilpasnings- og udviklingsforløb i en faglig og organisatorisk kontekst i de enkelte forvaltningsafdelinger.

TUTORING

Tutoring består i aktiviteter, hvor elever modtager faglig støtte en-til-en eller i små grupper af frivillige tutorer eller professionelle undervisere. Tutoring kan både fungere som en erstatning for normal undervisning og et supplement til undervisningen. Tutoring er en indsats, der allerede bruges i et vist omfang i Aarhus. Man kan dog overveje at tilrettelægge mere målrettede forløb for både de udsatte elever med sociale udfordringer og for de elever, der har kognitive udfordringer. Sådanne forløb kan eventuelt tænkes sammen med indsatser, der har fokus på at øge forældrekompetencer. Ligeledes kan tutoring som indsats tænkes sammen med de nuværende lektiecaféer i boligområderne, der kan fungere som alternative læringsrum for børn og unge. Det vil dog være vigtigt at udvikle tutoring-indsatsen i samarbejde med de lokale skoler, således at rollerne bliver klart defineret, og således at der ikke udvikles en indsats, der er et paralleltilbud til skolerne.

PAIRED READING

Paired Reading (parlæsning) består af voksne læsetutorer, der tager hjem til elever og parlæser med dem et par gange om ugen over længere tid. Parlæsning består både af simultanlæsning og sololæsning.

Parlæsning er en indsats, der oplagt kan forankres i et samarbejde mellem det boligsociale og det kommunale. Parlæsning er designet til at finde sted i familiens hjem, men man kan også tænke beboerhuse som en fælles arena, hvor læsningen kan finde sted.

De boligsociale medarbejdere har kendskab til familierne i boligområderne og dermed til, hvem der har brug for hjælp, mens kommunen kan støtte økonomisk og eventuelt fungere som koordinerende led mellem de forskellige boligområder og mulige samarbejdspartnere såsom skoler, biblioteker og frivillige organisationer.

Med henblik på at inddrage forældrene, der skal parlæse med børnene, så bør man designe tilbuddet, således at forældrene kan få støtte til at parlæse med børnene, og så forældrene har mulighed for at få supervision hos boligsociale medarbejdere. En tidlig indsats målrettet førskolebørn kan også hægte sig på det allerede etablerede samarbejde, der er med dagtilbud i forhold til sprogstimulering.

STUDENT SUCCESS SKILLS (SSS)

SSS er en rådgivningsindsats for små grupper af elever. Rådgivningen har fokus på at styrke elevernes kognitive og metakognitive evner, deres selvledelsesevner, deres sociale evner, deres holdninger til skolen og tro på sig selv samt skabelsen af et omsorgsfuldt og opmuntrende klassemiljø.

SSS er en indsats, der kan bidrage til at styrke rådgivning af de unge, således at de får styrket deres evne til at reflektere over sig selv og deres egen adfærd. Ligeledes kan indsatsen bruges til at hjælpe børn og unge til at se skolen som medspiller og ikke en modspiller. Endvidere kan indsatsen bruges til at udvikle børn og unges forståelse af, at det er godt at få uddannelse. Det er typisk først i 8. klasse, at eleverne får en sådan form for rådgivning, men der er behov for tidligere indsatser – for at påvirke børnene og de unge tidligere, hvilket netop gøres i SSS.

SSS kunne fx knyttes sammen med indsatser, der minder om ”takt og tone”, som man tidligere har anvendt i Bispehaven.

THE CAREER TREK PROGRAM

Dette program har til formål at rådgive elever i karrieremuligheder, herunder hvad forskellige jobs kræver af kompetencer og færdigheder. En del af indsatsen består i at få eleverne til at se, at det giver mening at investere i deres nuværende skoleindsats.

Der findes allerede brobygningsindsatser, der har til hensigt at introducere de unge til forskellige ungdomsuddannelser, som de kan vælge efter folkeskolen. Der er dog mulighed for et øget samarbejde mellem kommunen, det boligsociale arbejde og ungdomsuddannelserne. Ungdomsuddannelserne har ofte manglende kendskab til de socialt udsatte unge, hvorfor de har vanskeligt ved at håndtere disse unge. Samtidig er de unge ikke i tilstrækkelig grad uddannelsesparate, de mangler tro på sig selv, og deres familier er ofte ikke klar til at give den fornødne opbakning. Derfor er det afgørende, at der sættes tidligt ind over for de unge ved fx at anvende tidlig karriererådgivning.

Indsatsen kan bruges i århusiansk kontekst, hvor de unge skal hjælpes til at få tro på sig selv. Indsatsen skal dog knyttes til en indsats, der også er målrettet forældrene, hvorved forældrene lærer at have realistiske forventninger til deres børn.

Open College Network, klubberne og ungdomsskolerne er mulige samarbejdspartnere i forhold til at få en sådan indsats iværksat. Man

kunne fx afholde karriereaftener og kurser i ansøgningsskrivning i klubberne som en del af et større og mere velorganiseret karriereløb for områdernes unge.

Det er specielt afgørende at få fat i de unge, der er omkring 18 år, da disse befinder sig i en alder, hvor de er i risiko for at blive overladt til sig selv. Den store udfordring er ikke så meget at få de unge i gang med et uddannelsesforløb, men at få dem fastholdt.

INTEGRATIVE CONTEXTUAL MODEL OF CAREER DEVELOPMENT (ICM)

ICM er en karriererådgivningsindsats, der udføres på elevernes skoler af professionelle med specifik viden om karriereudviklingsteorier og rådgivningsstrategier. Som en del af indsatsen skal eleverne udfylde et hæfte vedrørende deres evner og karrieredrømme, hvorefter deres besvarelser bliver diskuteret fælles i klassen under en rådgivningssession.

I skoleforvaltningen i Aarhus Kommune arbejdes der aktuelt med at udvikle et fag, der handler om job og karriere, og som blandt andet skal medvirke til, at skoleeleverne får en mindre stereotyp forståelse af, hvilke jobfunktioner der eksisterer i samfundet. Desuden er det planen, at skoleeleverne skal begynde at reflektere over, hvilke typer af job der vil være i fremtidens samfund, når de selv skal indgå i arbejdsmarkedet. Det er også planen, at disse refleksioner skal indgå i børnenes lege, hvilket pædagogerne skal være med til at facilitere. Således kan ICM bidrage til at kvalificere den igangværende udvikling af faget ”job og karriere”; særligt i forhold til at der også bliver fokuseret på personlighedsudviklingen hos eleverne og ikke kun på den faglige udvikling.

TRANSITIONAL JOBS

Transitional Jobs dækker over en række beskæftigelsesindsatser, der grundlæggende består af midlertidige jobs, der er oprettet af enten staten eller af almenyttige organisationer, og som er målrettet arbejdsledige personer.

Det er et kommunalt anliggende at udvikle tilbud til ledige borgere. Det kommunale system kan dog med fordel arbejde sammen med det boligsociale på dette område, da de boligsociale medarbejdere ofte har en god kontakt med lokale erhvervsdrivende, og da de har et godt kendskab til mange af de ledige borgere, der er bosat i de udsatte boligområder. De boligsociale medarbejdere kan således hjælpe de kommunale beskæftigelsesrådgivere med at udvikle passende tilbud til den enkelte ledige. Dette samarbejde fungerer allerede nu i nogen grad i nogle af de udsatte boligområder; specielt i de områder, hvor der er en fremskudt beskæftigelsesindsats.

READY4WORK-PROGRAM (R4W) – MED MENTORINDSATS

R4W er en jobtræningsindsats, hvor sagsbehandlere henviser deltagere til relevante aktiviteter, der kan støtte dem i at finde job. Herudover kan deltagerne få tildelt en mentor som supplement til de øvrige aktiviteter.

Jobrådgivning, der er kombineret med mentorstøtte, er allerede i brug i Aarhus Kommune. Jobsøgende eller nyansatte kan ansøge om enten en *intern* mentor, som arbejder i den virksomhed, hvor den nyansatte netop er blevet ansat, eller en *ekstern* mentor, som fx er kommunalt ansat. Dette er et tilbud, som kommunen støtter økonomisk.

De kommunale mentorindsatser kan dog eventuelt tænkes ind i et samarbejde med frivillige organisationer, som det gøres i Ready4Work. Både Aarhus Kommune og de boligsociale indsatser i Aarhus har et samarbejde med Dansk Flygtningehjælp, Dansk Røde Kors og Kvininfo. Derudover er der Frivilligcenter Aarhus, hvor kommunens egne frivillige er samlet. Man kunne overveje mulighederne for at koble samarbejdet med disse organisationer sammen med mentorordninger i forbindelse med kommunens beskæftigelsesindsatser.

EMPLOYMENT RETENTION AND ADVANCEMENT (ERA)

ERA er en indsats, der består i at hjælpe deltagere til at finde og få et job. Når et job er fundet, fortsætter ERA i en fase over mindst 2 år og højst 33 måneder, hvor ERA's "Job Coaches" hjælper deltagerne til at forblive i jobbet og avancere til bedre betalte job. Denne coaching er kombineret med en løbende bonusbetaling til deltagerne, hvis de bliver i fuldtidsjob. Endvidere kan deltagerne få tilskud til deltagelse i kurser samt bonus, hvis de gennemfører kurserne.

Erfaringen fra Aarhus Kommunes beskæftigelsesafdeling er, at man typisk ikke følger borgerne, når først de er kommet i beskæftigelse. Kommunens beskæftigelsesindsats er således primært fokuseret på at få de ledige borgere ind på arbejdsmarkedet og i mindre grad på at få dem fastholdt. De kommunale og boligsociale medarbejdere kan da også se, at udsatte unge ofte får krise efter et halvt år og vender tilbage til ledighed. Der forekommer derfor at være et behov for at tænke i fastholdelse af job.

I den sammenhæng kan kommunen overveje at etablere et samarbejde med de virksomheder, som de nyansatte kommer ud i. Kommunen kan til at starte med anvende deres mulighed for at frikøbe en medarbejder, der kan tage sig særligt af den nyansatte, og virksomheden kan på sigt overtage denne funktion. Det kan potentielt være en udfordring at få virksomhederne til at tage imod de "problematiske" ledige, og med fordel kan der tænkes i at skabe incitament for virksomhederne til at indgå i et sådant samarbejde.

FRITIDSJOB

Et fritidsjob er et job, der er varetaget af en 14-19-årig person, der går i folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse.

Både Aarhus Kommune og de boligsociale medarbejdere i og omkring Aarhus arbejder målrettet med at skaffe fritidsjob til specielt udsatte unge, der opfører sig problematisk. Byrådet i Aarhus vedtog således i 2011 en målsætning om at skabe 500 fritidsjob, hvilket de ved indgangen til 2015 har nået. Kommunens UU-vejledning visiterer unge til fritidsjob, og helhedsplanerne har ansat personale, som har til opgave at hjælpe områdets unge i fritidsjob. Der er således tale om en velafprøvet indsats med gode lokale erfaringer, og sammen med den foreliggende viden forekommer der at være god grund til at fastholde en fritidsjobsindsats.

EXERCISE ON PRESCRIPTION (EOP)

EoP består i, at praktiserende læger tildeler en recept på et træningsforløb til deltagere, der er fysisk inaktive, og som har brug for at øge deres sundhed. EoP består af en indslusning efterfulgt af 18 sessioners fysisk træning med en personlig træner og en afsluttende evaluering. EoP tilbyder fitness, aerobic, aquarobics og dans. De første ni sessioner er fokuseret på at motivere deltageren ved at øge bevidstheden om de positive effekter af træning. De næste ni sessioner er fokuseret på at styrke deltagerne til at fortsætte den sunde adfærd efter endt indsatsforløb.

Indsatsen kan udføres i boligområderne, og indsatsen kan som i Exercise on Prescription (EoP) udføres af professionelle sportsinstruktører og livsstilsvejledere. Det kan overvejes at lade ”almindelige” instruktører, der selv har været igennem lignende forløb, og som er lykkedes med at blive sundere, udføre indsatsen i stedet. Fordelene ved at anvende en sådan tilgang er, at der ikke er nogen fagprofessionel autoritet, som kan virke skræmmende for nogen, samtidig kan det virke motiverende, at instruktøren selv har været igennem samme problematikker og overvundet dem. I den sammenhæng kan det være en fordel, hvis man kan få rekrutteret kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, da sprogvansekigheder ellers kan være en reel udfordring i forhold til de svageste beboere.

I forhold til at opnå holdbare resultater for de etniske minoritetskvinder, så vurderes det, at indsatsen ikke kan stå alene. Der skal arbejdes med flere parametre end blot træning, herunder kropsforståelse og kulturelle barrierer. Desuden bør indsatsen være mere end de 18 uger, som er tilfældet i EoP.

Indsatsen kan formentligt passe ind i nogle af de kommunale og boligsociale indsatser, der allerede er iværksat i Aarhus, hvilket blandt andet indbefatter kvindesvømning, kvinde gåklubber og løbebånd til fri afbenyttelse i Gellerup.

GRUNDLAG

Litteratursøgningen er foretaget i februar og marts måned 2015, hvorfor studier publiceret efter denne periode ikke er medtaget.

Tidsmæssigt er litteraturstudiet afgrænset til forskning og undersøgelser publiceret fra år 2000 og frem. Derudover er studiet afgrænset til engelsksprogede og danske studier. Ligeledes er litteraturstudiet afgrænset geografisk til at omfatte studier vedrørende ”mere udviklede lande”, som det defineres af FN. Denne afgrænsning er foretaget for at begrænse studiet til indsatser, der er implementeret i en samfundsmæssig og kulturel kontekst, der minder så meget om den danske som muligt.

I alt er 2.006 studier medtaget efter en første søgning på litteratur, herefter er litteraturen screenet, gennemlæst og kodet, det har resulteret i 20 relevante studier af indsatser.

KORT OM HVER INDSATS

SKOLERETTEDE INDSATSER

EFFEKTUAL

Styrkelse af elevers faglige præstationer.

DE EFFEKTIVE INDSATSER KORT BESKREVET

Tutoring dækker over aktiviteter, hvor elever modtager faglig støtte en-til-en eller i små grupper af frivillige tutorer eller professionelle undervisere. Tutoring kan både være en erstatning for normal undervisning og et supplement til undervisningen.

Feedback og monitorering dækker over indsatser med et specifikt fokus på feedback- eller progressionsmonitorering af elevpræstationer og dækker over metoder, hvor elever eller lærere får tydelig opfølgning på og indblik i elevernes faglige udvikling gennem indsatsperioden.

Cooperative learning henviser til metoder, der har det til fælles, at elever systematisk og struktureret arbejder i mindre grupper eller par for at understøtte hinandens læring. En cooperative learning-indsats kan fx bestå i, at elever opdeles i mindre grupper, hvor de skal fungere som pædagogiske vejledere for hinanden.

INDSATSERNES MALGRUPPE

Skoleelever med svag socioøkonomisk baggrund.

INDSATSERNES VARIGHED

Tutoring løber over en begrænset periode – fx til den enkelte elev er løftet op på et ønsket niveau. *Feedback og monitorering* og *cooperative learning* har forskellig varighed.

INDSATSERNES EFFEKTER OG RESULTATER

Tutoring er ikke målrettet et specifikt fagområde, men studierne viser alene effekter i forhold til læsning og matematik. *Cooperative learning* og *Feedback og monitorering* er heller ikke fagspecifikt, men studierne viser alene effekter knyttet til sprog- og læseevner.

ACCELERATED READER (AR) & READING RENAISSANCE (RR)

EFFEKT MÅL

Forbedring af elevers læseevner.

INDSATSEN KORT BESKREVET

AR og RR er grundlæggende to forskellige indsatser eller programmer, men de er ofte anvendt sammen, da de understøtter hinanden.

AR er et computer-informationssystem, hvor elever udvælger bøger, læser disse og efterfølgende gennemfører en multiple choice test, der med det samme giver eleverne feedback på deres læsning. Baseret på testresultaterne genererer programmet en liste over udvalgte bøger og tekster, der egner sig til den pågældende elevs niveau.

RR er et fagligt udviklingsprogram til lærere, der koncentrerer sig om seks nøgleprincipper, som lærerne skal anvende i deres undervisning:

1. Eleverne skal hver dag have 30-60 minutter til læsning
2. Læsningen skal være en succesoplevelse
3. AR skal anvendes i undervisningen
4. Elevernes læsning skal administreres gennem logbøger
5. Elevernes udviklingspotentialer skal identificeres for at finde passende og udfordrende læsningsmateriale
6. Lærerne skal anvende AR-resultater til at identificere elever, der har brug for ekstra hjælp og støtte.

MÅLGRUPPE

Indsatsernes målgruppe er elever i 3. til 6. klasse med svag socioøkonomisk baggrund.

VARIGHED

Et skoleår.

INDSATSENS EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatserne har en stor positiv effekt på 3.-klasses-elevers læseevne. Effekten er lidt mindre for 4.-klasses-elevers læseevne og eksisterer ikke for 5.- og 6.-klasses-elever.

Studiet viser desuden, at kvaliteten af indsatsernes implementering har en positiv effekt for de elever, som har indlæringsvanskeligheder.

PAIRED READING

EFFEKT MÅL

At øge eleveres (drenge) læsefærdigheder og forbedre deres holdning til at læse – gøre dem mere positive stemt over for læsning.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Paired Reading består af voksne læsetutorer, der tager hjem til skoledrenge, der er ca. 7 år gamle, og parlæser med dem et par gange om ugen i 22 uger. Paired Reading indeholder både simultanlæsning og sololæsning.

Bøgerne er i starten udvalgt på baggrund af forskning over, hvad der er mest interessant for drenge at læse. Løbende gennem de 22 uger bliver der i øvrigt lyttet til den enkelte drengs ønsker for at sikre så interessant materiale som muligt. Drengene må altid selv vælge, hvad de vil læse ud fra det udvalg, der er skaffet.

MÅLGRUPPE

Drenge i 1. og 2. klasse; er ca. 7 år.

VARIGHED

22 uger.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen er effektiv i forhold til at forbedre elevernes læseevner. Således har de deltagende drenge en statistisk signifikant positiv udvikling både fra første måling (baseline) til fjerde måling (efter 10 uger) og fra første måling til sjette måling (slut). Den gennemsnitlige forbedring over hele indsatsperioden på 22 uger svarer til en forbedring på 1,18 karakter.

Derudover oplever drengene en øget følelse af glæde, tryghed og ro i forbindelse med læsning hen over indsatsperioden.

MORPHOLOGICAL AWARENESS INTERVENTION

EFFEKT MÅL

At styrke børns forståelse for ords betydning og bøjninger og dermed forebygge, at børn udvikler læsevanskeligheder.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Indsatsen er et undervisningsforløb, som varer i 8 uger, og som foregår i den normale undervisningstid på en skole. Børnene, der modtager indsatsen, bliver taget ud af den normale undervisning, og i grupper på fire til fem elever på samme klassetrin modtager de indsatsen. Indsatsgruppen modtager den morfologiske undervisning fire gange om ugen i 25 minutter ad gangen. Eleverne bliver undervist i 11 specifikke bøjninger, i derivation og affikser (derivational affixes).

MÅLGRUPPE

Børn i 0., 1. og 2. klasse fra socioøkonomisk svage familier.

VARIGHED

8 uger.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen har en positiv effekt i forhold til at styrke elevernes morfologiske opmærksomhed, og denne effekt gælder også for de elever, der har haft lav morfologisk opmærksomhed inden indsatsen.

STUDENT SUCCESS SKILLS (SSS)

EFFEKT MÅL

At forbedre elevers faglige niveau ved at forbedre deres grundlæggende indlæringssevner, deres holdning til skolen og det sociale klima i klassen.

INDSATSEN KORT BESKREVET

SSS (i denne konkrete udformning) er en rådgivningsindsats for små grupper af elever. Indsatsen er iværksat på skoler i udsatte områder. En rådgivningspraktikant har gennemført otte sessioner for hver smågruppe bestående af fem elever. Hver session fokuserer på en eller flere af SSS-strategierne og inkluderer en problemløsningsmodel og en peer-coaching model, som anvendes under hver session. Rådgivningen er fokuseret på at styrke elevernes kognitive og metakognitive evner, deres selvledelses-evner, deres sociale evner, deres holdninger til skolen og tro på sig selv samt skabelsen af et omsorgsfuldt og opmuntrende klassemiljø.

MÅLGRUPPE

Skoleelever i 4. og 5. klasse, der har brug for ekstra støtte.

VARIGHED

Otte sessioner.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen har øget de deltagende elevers påskønnelse af skolen marginalt. Desuden viser resultaterne, at elevernes oplevelse af at kunne tænke bevidst over egne tanker er forbedret markant – deres oplevelse af deres metakognitive evner. Resultaterne viser også, at lærerne oplever, at eleverne har forbedret sig i forhold til deres arbejdshukommelse og deres evne til at planlægge. Lærerne oplever også, at eleverne har forbedret sig med hensyn til at organisere materiale.

THE CAREER TREK PROGRAM

EFFEKT MÅL

At fastholde elever i uddannelsessystemet, blandt andet ved at øge deres uddannelsesmæssige selvværd og motivation for uddannelse.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Elever udvælges til at deltage i et Career Trek-forløb, der foregår på tre videregående uddannelsesinstitutioner. Her skal eleverne hver lørdag indgå i aktiviteter og klassetimer, der er designet til at være interessante, eksperimenterende, innovative og øge deltagerne bevidsthed om et specifikt felt og de karrieremuligheder, der knytter sig til feltet. Desuden får deltagerne at vide, hvad det kræver at uddanne sig inden for det pågældende felt eller inden for den pågældende uddannelsesretning. Der forsøges at skabes et bindeled til deres nuværende uddannelse i skolen, så deltagerne kan se, at det giver mening at investere i deres skolearbejde nu.

MÅLGRUPPE

Skoleelever, som går i secondary school på udsatte skoler, og som er i risikogruppen for at droppe ud af skolen.

VARIGHED

I alt får deltagerne 95 timers indsats, hvoraf 80 timer er i klasser. Indsatsen løber hver lørdag fra oktober til april – ca. 6 måneder.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen har en marginal positiv virkning i forhold til at motivere eleverne og bidrage til, at deres motivationsniveau ikke falder. Ligeledes har indsatsen positiv virkning i forhold til elevernes uddannelsesmæssige selvværd, der i modsætning til kontrolgruppen ikke falder i indsatsperioden.

Studiets kvalitative resultater peger på, at indsatsen styrker elevernes bevidsthed om, hvilke uddannelsesmæssige kvalifikationer de skal have for at nå deres karrieredrømme, og deres bevidsthed om, hvilke barrierer de kan støde på undervejs i deres fremtidige uddannelsesforløb.

TRANSITIONAL JOBS

EFFEKT MÅL

At øge lediges arbejdserfaring samt udvikle deres kompetencer i forhold til ordinært arbejde.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Transitional Jobs dækker over en række beskæftigelsesindsatser, der grundlæggende består af et midlertidigt jobtilbud. Transitional Jobs er midlertidige job, som er oprettet af enten staten eller af almennyttige organisationer, og som er målrettet personer på arbejdsløshedsbistand.

MÅLGRUPPE

Udsatte ledige borgere, herunder tidligere indsatte.

VARIGHED

Varierer afhængigt af hvem og hvor de implementeres.

EFFEKTER OG RESULTATER

Transitional Jobs har en positiv virkning for tidligere indsatte, i forhold til at de kommer i ordinær beskæftigelse, og i forhold til at de i mindre grad gentager deres kriminalitet, hvis indsatsen iværksættes inden for 3 måneder efter deres løsladelse.

READY4WORK-PROGRAM (R4W) – MED MENTORINDSATS

EFFEKT MÅL

At reducere tilbagefaldet til kriminalitet blandt tidligere indsatte. Herunder har R4W blandt andet til formål at øge tidligere indsattes beskæftigelsesrate gennem jobtræning og arbejdsformidling.

INDSATSEN KORT BESKREVET

R4W er en jobtræningsindsats, hvor nogle sagsbehandlere henviser de enkelte deltagere til relevante aktiviteter, der kan understøtte dem i at finde job. Foruden basisindsatsen har deltagerne desuden mulighed for at få tildelt en mentor som supplement til de øvrige aktiviteter.

Den konkrete udformning af mentorordningen er i høj grad foretaget lokalt, de er derfor ikke identiske. I nogle byer er der iværksat gruppevejledning, hvor mentoren snakker med deltagerne om praktiske ting såsom at lave et privatbudget, mens der i andre byer er iværksat en-til-en-vejledning, der typisk er kendetegnet ved en mere uformel relation, hvor mentor og mentee fx går ud og spiser sammen.

MÅLGRUPPE

Tidligere indsatte, som er mellem 18-34 år, og som ikke har været løsladt i mere end 90 dage. Desuden har de kun fået tilbudt indsatsen, hvis deres sidste forbrydelse ikke har været voldelig.

VARIGHED

Varierer, men mentorindsatsen skal typisk vare minimum 1 år.

EFFEKTER OG RESULTATER

Deltagere i R4W, der har haft en mentor, har dobbelt så stor sandsynlighed for at komme i beskæftigelse, som de, der ikke har haft en mentor. De, der har haft en mentor, får også hurtigere et job, og de fastholder i højere grad deres job. Derudover har de lavere sandsynlighed for at ryge i fængsel igen. Desuden bliver de, der har haft en mentor, længere tid i R4W-programmet.

Mentorstøtten har således umiddelbart nogle positive effekter. Studiet viser dog kun effekterne for de, der selv har valgt at deltage i et mentorforløb.

EMPLOYMENT RETENTION AND ADVANCEMENT (ERA)

EFFEKT MÅL

ERA har til formål at bryde den onde cirkel "low-pay, no-pay", hvor udsatte grupper bevæger sig mellem lavtlønsjob og offentlig understøttelse. Indsatsen skal således forsøge at hjælpe de udsatte gruppe i ordinære og sikre job og gerne hjælpe dem til at øge deres indkomst.

INDSATSEN KORT BESKREVET

ERA er iværksat i udvalgte britiske jobcentre, som står for tildeling af offentlig understøttelse. I starten af ERA hjælpes deltagerne til at finde og få et job. Når et job er fundet, fortsætter ERA i en fase over mindst 2 år og højst 33 måneder, hvor ERA's "Job Coaches" hjælper deltagerne til at forblive i jobbet og avancere til bedre betalte job. Denne coaching er kombineret med en løbende bonusbetaling til deltagerne, hvis de bliver i fuldtidsjob. Endvidere kan deltagerne få tilskud til deltagelse i kurser samt bonus, hvis de gennemfører kurserne.

MÅLGRUPPE

1. Arbejdsløse enlige forældre, som modtager "Income Support" (primært kvinder)
2. Enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager "Working Tax Credit" som supplement til lønnen (primært kvinder)
3. Langtidsarbejdsløse over 25 år (primært mænd).

VARIGHED

Minimum 2 år og maksimum 33 måneder.

EFFEKTER OG RESULTATER

Der er kun begrænsede positive effekter for målgruppe 1 og 2. For målgruppe 2 – gruppen af langtidsledige over 25 år, har ERA haft markante positive effekter i forhold til gruppens sandsynlighed for at komme i beskæftigelse, gruppens gennemsnitlige indkomst, der er steget, og gruppens modtagelse af understøttelse, der er faldet. En cost-benefit analyse viser også, at ERA er en overskudsforretning for både deltagerne, for staten og for samfundet, når man alene ser på gruppen af langtidsledige over 25 år. For de to øvrige grupper er indsatsen en underskudsforretning for statskassen og samfundet.

NEW DEAL FOR THE YOUNG UNEMPLOYED

EFFEKT MÅL

At få unge arbejdsløse i beskæftigelse.

INDSATS EN KORT BESKREVEN

Indsatsen er obligatorisk for målgruppen. Indsatsen består af tre trin. Trin 1 kaldes *Gateway*. Dette varer i op til 4 måneder og består af intensiv jobsøgningsassistance og små færdighedskurser. Hver deltager får en mentor tilknyttet i denne periode, og mentoren har til opgave at støtte og følge deltagernes jobsøgning. Trin 2 hedder *New Deal Options*. Dette trin har en tidsperiode på 6 måneder, og indeholder fire forskellige muligheder, som den arbejdsløse kan vælge imellem. Vedkommende kan komme i løntilskud, tage et kursus, arbejde for staten eller arbejde for en frivillig organisation. Hvis personen efter den valgfri periode stadig er arbejdsløs, begynder trin 3. Dette trin kaldes *Follow-Through* og er en proces, der minder om *Gateway*, hvor personen i op til 13 uger får assistance til at søge job.

MÅLGRUPPE

Alle i alderen 18-24 år, der i 6 måneder har modtaget Unemployment Insurance (UI).

VARIGHED

Op til ca. 13 måneder: 4 måneder i første trin, 6 måneder i andet trin og 13 uger (3 måneder) i tredje trin.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen øger sandsynligheden for, at de unge arbejdsløse mænd kommer i beskæftigelse inden for 4 måneder efter indsatsens start med 5 pct. For de unge kvinder er resultaterne ikke entydige.

FRITIDSJOB

EFFEKT MÅL

At gøre unge mennesker mere uddannelsesparate og forberede dem på at kunne varetage et arbejde senere hen.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Et *fritidsjob* er i studiet defineret som et job, der er varetaget af en 14-19-årig person, der går i folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse.

MÅLGRUPPE

14-19-årige, der går i folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse. I dette studie fokuseres der på unge indvandrere og efterkommere.

VARIGHED

Uoplyst.

EFFEKTER OG RESULTATER

De, der har haft et fritidsjob, har 2,5 gange så stor sandsynlighed for at være i beskæftigelse, som dem, der ikke har haft et fritidsjob, og de har større sandsynlighed for at komme til at tjene mere end 300.000 kr. om året. De har også i højere grad lyst til at være på arbejdsmarkedet. Mere end dobbelt så mange angiver desuden, at de i dag har et studiejob. De, der har haft et fritidsjob, vurderer selv, at de har fået et positivt udbytte af fritidsjobbet, og at fritidsjobbet har givet dem en række brugbare kompetencer, såsom disciplin og evnen til at indgå i et arbejdsfællesskab. De vurderer også, at fritidsjobbet har bidraget til, at de har fået et netværk/venner (gælder ikke avis- eller reklameomdelere).

De, der har haft et fritidsjob, har også større sandsynlighed for at være i uddannelse, og de har større tillid til egne evner og muligheder i uddannelsessystemet. De føler sig også i højere grad som en del af det danske samfund, og de føler i højere grad, at de bidrager til samfundet. 88 pct. af de unge vurderer, at deres familie synes, at fritidsjob er en god idé. 86 pct. har på et tidspunkt søgt et studiejob.

INTEGRATIVE CONTEXTUAL MODEL OF CAREER DEVELOPMENT (ICM)

EFFEKT MÅL

At styrke en række evner hos elever, der vil gøre dem bedre egnede til at skabe sig en karriere og herunder gøre dem bedre egnede til at træffe de rette uddannelsesmæssige valg.

INDSATSEN KORT BESKREVET

ICM er en karriererådgivningsindsats, der udføres på elevernes skoler af universitetsprofessorer og videnskabelige assistenter med specifik viden om karriereudviklingsteorier, rådgivningsstrategier og om evner blandt multietniske unge, som bor i indre by. Eleverne skal udfylde hæfter vedrørende deres evner og karrieredrømme, hvorefter deres besvarelser bliver diskuteret fælles i klassen under rådgivningssektionen. Rådgivningen varer fire sessioner à 1 time.

MÅLGRUPPE

Multietniske skoleelever i 7. og 8. klasse (13-års-alderen).

VARIGHED

Fire sessioner à 1 time, sandsynligvis spredt ud over et par uger.

EFFEKTER OG RESULTATER

ICM-indsatsen er effektiv i forhold til at forbedre elevernes evner til at vurdere, hvilke typer af arbejde, som de passer til ud fra deres interesser, værdier og faglige færdigheder. Desuden forbedrer indsatsen elevernes selvvaluerede sociale og prosociale evner samt deres evner vedrørende parathed til at arbejde. Indsatsen forbedrer også elevernes selvvaluerede evner til at indhente emotionel og instrumentel støtte fra forældre og lærere, og indsatsen forbedrer elevernes selvsikkerhed og tro på, at de vil nå deres uddannelsesmæssige og karrieremæssige mål.

SURE START LOCAL PROGRAMMES (SSLP)

EFFEKT MÅL

At øge velværen for 0-3-årige børn og deres familier i udsatte boligområder og sikre, at børnene får en god start på livet.

INDSATSEN KORT BESKREVET

SSLP er lokale indsatser/programmer, der i udgangspunktet ikke indeholder nogen konkrete aktiviteter og servicetilbud. I stedet er hvert enkelt lokale program ansvarlig for at arbejde med lokalsamfundet for at

forbedre eksisterende tilbud og tilpasse til lokale behov – fx lave opsøgende arbejde, foretage hjemmebesøg etc.

SSLP omfatter Sure Start Children's Centres, som har særlig fokus på børns helbred og på at nå de mest sårbare familier. Centrene er steder, som er styret af eller i samarbejde med en engelsk lokal autoritet, og som tilbyder integreret service til småbørnsfamilier. Disse centre er typisk placeret i de udsatte boligområder. Indholdet i disse centre besluttes lokalt og afhænger af de konkrete lokale problemstillinger.

MÅLGRUPPE

0-3-årige og deres familier i de 20 pct. mest udsatte boligområder.

VARIGHED

Varede fra 1999-2003.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen har en positiv effekt. Børnene viser mere positiv social adfærd og større uafhængighed. Forældrene viser mindre risiko for negativ opdragelse, og forældrene skaber bedre hjemmelæringsmiljø for børnene. Indsatsen har også fået flere familier til at gøre brug af tilbud målrettet børne- og familieudvikling.

BEST START

EFFEKT MÅL

At forbedre helbred for alle børn fra graviditet til de tidlige skoleår. Indsatsen skal blandt andet få flere familier til at anvende det gratis sundhedstjek for børn på 3,5 år, som foretages i Maternal Child Health centers (MCH).

INDSATSEN KORT BESKREVET

Hvert boligområde får en facilitator, der finansieres af staten, og vedkommende skal hjælpe med at oprette et partnerskab bestående af repræsentanter fra statsligt og lokalt politisk ledelsesniveau, ikke-statslige agenter samt grupper fra lokalsamfundet og lokale forældre. Kernen i Best Start er disse lokale partnerskaber, som etableres i hvert boligområde, og som har til opgave at udvikle og levere projekter til beboerne i området, der øger børns sundhed og velvære. Partnerskaberne virker primært ved at øge koordineringen og samarbejdet mellem eksisterende tilbud, frem for at tilføje nye tilbud eller udvide eksisterende tilbud. I nogle områder er der udviklet og implementeret MCH-projekter, der har særlig fokus på at øge beboernes bevidsthed om MCH.

MÅLGRUPPE

Forældre og deres børn fra graviditet til tidlige skoleår.

VARIGHED

Ikke oplyst.

EFFEKTER OG RESULTATER

Best Start generelt er succesfuldt i forhold til at få flere til at anvende sundhedstjekket for børn på 3,5 år. I indsatsperioden er der en stigning i antallet, der får foretaget sundhedstjekket i hele staten, men stigningen er signifikant større i Best Start-områderne, hvilket indikerer, at indsatsen har den ønskede effekt.

Desuden bliver adgangen til information om MCH samt forældres selvtilid forbedret gennem indsatsperioden i Best Start-områder med MCH-projekter sammenlignet med andre Best Start områder. Overordnet betragter forskerne indsatsen som en succes, der kan tjene som inspiration.

COMMUNITY FOR CHILDREN INITIATIVE (CFC)

EFFEKT MÅL

Familiers behov skal identificeres, og de identificerede behov skal forsøges at blive opfyldt, hvilket skal styrke børnenes opvækstforhold.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Indsatsen bygger på at få koordineret eksisterende tilbud og serviceydelser til småbørnsfamilier på en bedre måde. Konkret er der finansieret nogle ikke-statslige organisationer (NGO'er) i hvert område, som skal virke som faciliterende partnere. Hver af disse NGO'er skal udvikle og implementere en strategisk og bæredygtig tilgang, der indbefatter hele lokalsamfundet, i forhold til tidlig barndomsudvikling under konsultation med lokale interessenter. NGO'erne skal oprette CfC-komiteer, der er repræsenteret af lokale interessenter. I samarbejde med den enkelte komite skal NGO'en overvåge udviklingen af lokalsamfundets strategiske planer og årlige serviceopgaveplaner og styre de samlede bevillinger til de forskellige ydelser. Der er ikke krav om implementering af bestemte aktiviteter – aktiviteter skal planlægges lokalt, tilpasset lokale behov.

MÅLGRUPPE

Familier med 0-5-årige børn i udsatte boligområder.

VARIGHED

Indsatsen er permanent.

EFFEKTER OG RESULTATER

De positive effekter relaterer sig til børnenes receptive ordforråd, til forældrenes opdragelse, der bliver mindre barsk, til forældrenes tillid til sig selv som forældre, samt til at færre børn vokser op i arbejdsløse hjem. Disse positive effekter findes også for de udsatte husstande, som ellers normalt er svære at nå med forskellige områdebaserede indsatser. I husstande, hvor mor har lav uddannelse, er der fx en positiv effekt knyttet til forbedret receptivt ordforråd, og færre skader på børn, der kræver lægebehandling. Generelt viser studierne, at CfC har nogle positive effekter, men at disse kun knytter sig til få outcomes, og forskerne påpeger selv, at de positive effekter er ret små – dog ikke ubetydelige.

EXCERCISE ON PRESCRIPTION (EOP)

EFFEKT MÅL

At fremme fysisk aktivitet og derigennem sundhed.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Praktiserende læger i udsatte boligområder tildeler en recept på et træningsforløb til målgruppen. EoP består af en indslusning efterfulgt af 18 sessioners fysisk træning med en personlig træner og en afsluttende evaluering. Kvinderne får en træningssession om ugen. EoP tilbyder fitness, aerobic, aquarobics og dans. De første ni sessioner er fokuseret på at motivere deltageren ved at øge bevidstheden om de positive effekter af træning. De næste ni er fokuseret på at give deltageren viden, så vedkommende kan fortsætte den sunde adfærd efter endt indsatsforløb. De personlige trænere er kvinder, og træningen foregår i de udsatte boligområder.

MÅLGRUPPE

18-65-årige kvinder, som deres praktiserende læge vurderer er for fysisk inaktive.

VARIGHED

18 uger.

EFFEKTER OG RESULTATER

Der er positive effekter knyttet til de deltagende kvinders fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med fysisk træning i fritiden og i forbindelse med husholdningsarbejde. Mens kvinderne i kontrolgruppen bliver signifikant mindre fysisk aktive i forbindelse med træning i fritiden efter indsatsens start, så bliver kvinderne i indsatsgruppen på samme fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med træning i fritiden. Efter 12 måneder er kvinderne i indsatsgruppen blevet signifikant mere fysisk aktive i forbindelse med husholdningsarbejde, mens kvinderne i kontrolgruppen ikke er blevet mere fysisk aktive i forbindelse med husholdningsarbejde. Indsatsen har desuden succes med at få fat i kvinderne med etnisk minoritetsbaggrund og få dem fastholdt i et træningsforløb.

ØGE SUNDHEDEN – WIJKGEZONDHEIDSWERK

EFFEKT MÅL

At forbedre helbredet hos beboerne i de udsatte boligområder ved at øge beboernes frugtkonsumering, deres grøntsagskonsumering, deres fysiske aktivitet og antallet, der stopper med at ryge. Målet er dels at øge beboernes viden om sundhed i relation til ovenstående sundhedsområder samt at forbedre beboernes adfærd inden for sundhedsområderne.

INDSATSEN KORT BESKREVET

Indsatsen er initieret af den kommunale sundhedsservice og startet i tre boligområder, hvor der er nedsat udvalg bestående af repræsentanter for den kommunale sundhedsservice, for beboerdemokratiet i boligområderne samt for andre relevante lokale aktører. Desuden deltager en praktiserende læge og en forsker i disse udvalg. Udvalgene har haft til opgave at afdække, hvilke sundhedsbehov der er i boligområdet, og planlægge aktiviteter, der kan igangsættes for at imødegå disse behov.

Der er i alt realiseret 43 planlagte aktiviteter, der dækker over fælles gåture, gymnastikhold, rygestopkurser osv. To tredjedele af aktiviteterne har fokus på at øge deltagernes viden og bevidsthed. En tredjedel har fokus på, at beboernes adfærd skal ændres.

MÅLGRUPPE

Voksne beboere i udsatte boligområder.

VARIGHED

Fra indsatsens start til realiseringen af alle de konkrete aktiviteter er der gået 2 år. De enkelte aktiviteters varighed varierer.

EFFEKTER OG RESULTATER

Den overordnede indsats har en positiv virkning i forhold til at få beboerne til at spise mere frugt. Der er dog ingen effekter i forhold til beboernes fysiske aktivitetsniveau, deres grøntsagsforbrug eller deres forbrug af cigaretter. Indsatsen har nogle små, men signifikante positive effekter i forhold til beboernes viden om grøntsager og frugt samt i forhold til beboernes bevidsthed om deres fysiske aktivitetsniveau.

THE FIRST ENERGY ACTIVE LIVING CONNECTIONS PROJECT (ALCP)

EFFEKT MÅL

At få flere børn fra udsatte boligområder til at deltage i fritidsaktiviteter.

INDSATSEN KORT BESKREVET

ALCP består af nogle foreningsguider (connectors), der er ansat til at hjælpe de deltagende familier med at få deres børn til nogle faste fritidsaktiviteter såsom svømning og klubber. Foreningsguiderne hjælper hver mellem 50 og 100 børn og deres familier gennem indsatsperioden på ca. 1 år. Brobyggerne hjælper familierne på fem punkter:

1. Brobyggerne skal afklare det enkelte barns ønsker
2. Brobyggerne skal hjælpe med at finde passende fritidstilbud (programmer) ud fra barnets ønsker, udfylde relevante skemaer, søge om økonomisk hjælp til familierne samt gøre det muligt for forældre at lære mere om, hvordan man får adgang til rekreative muligheder
3. Brobyggerne giver yderligere information angående mulige foreninger og aktiviteter
4. Brobyggerne skal arbejde på at få forskellige aktiviteter udbygget vha. frivillige og lokale aktører, når de interessante foreninger ikke er tilgængelige for børnene.
5. Brobyggerne skal notere, hvilke aktiviteter der er mest populære.

MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er børn fra 3. til 5. klasse (7-12 år) og deres familier, der lever i udsatte boligområder.

VARIGHED

Den konkrete indsats varer ca. 1 år.

EFFEKTER OG RESULTATER

Indsatsen har en positiv effekt på antallet af børn, der begynder at deltage i fysiske fritidsaktiviteter. Studiet viser, at denne effekt bedst opnås, hvis familierne er engagerede. Studiet kan dog ikke dokumentere, at den øgede aktivitetsdeltagelse hænger sammen med bedre helbred hos børnene eller højere selvværd, men dette kan hænge sammen med, at der måles kort tid efter indsatsens start.

MENTORINDSATSER OG FRITIDSINDSATSER

EFFEKT MÅL

At modvirke uroskabende adfærd og kriminalitet blandt unge.

INDSATSERNE KORT BESKREVET

Mentorindsatser defineres i kortlægningen som en ”organiseret relation til en specifik og støttende ældre eller voksen person. Relationen er ofte længerevarende. Ud over dette varierer mentorindsatserne, og mentoren kan fx være både frivillig og professionel”.

Fritidsindsatser defineres i kortlægningen som ”organiserede aktiviteter og/eller tid tilbragt sammen med andre unge mennesker og voksne i mindst en måned. De kan spænde over flere elementer såsom klubber, udflugter, sport, håndværk og lektiehjælp”.

Studiet behandler i øvrigt *kombinerede mentor-fritidsindsatser*, der består af både mentor- og fritidsindsats. Typisk er mentorfunktionen kombineret med en form for fælles aktivitet med jævnaldrende.

MÅLGRUPPE

Udsatte børn og unge i varierende aldre og med varierende risikoadfærd.

VARIGHED

Varierer fra indsats til indsats, men et fællestræk for de succesfulde indsats er, at de varer i minimum 1 år.

EFFEKTER OG RESULTATER

Mentorindsatserne skaber positive effekter inden for en række faktorer – adfærd, selvopfattelse, skolegang, venner, familie, brug af rusmidler m.m. De mest vellykkede mentorindsatser er målrettet 11-14-årige fra udsatte urbane kontekster, og de varer minimum 1 år, hvor mentor og mentee har jævnlig og intens kontakt.

Fritidsindsatser af minimum 1 års varighed målrettet 11-15-årige i udsatte storbyer og mellemstore byer kan have positive effekter på kriminalitet, skolegang, adfærd, psyke, rusmidler og de unges relationer. Det kræver dog, at de unge deltager hyppigt, og at indsatsen bliver struktureret således, at den ikke danner rammen for en asocial selskabskreds.

BAGGRUND, FORMÅL OG AFGRÆNSNINGER

BAGGRUND

Både på landsplan og kommunalt er der stor fokus på at modvirke social marginalisering i udsatte boligområder. Der er en stor velfærdsmæssig opgave forbundet med at sikre børn og unges tilknytning til skole- og uddannelsessystemet, sikre voksnes adgang til og fastholdelse på arbejdsmarkedet og til at øge den sociale sammenhængskraft i udsatte boligområder. Både boligsocialt og kommunalt investeres der store summer i at løfte udsatte boligområder og i at øge beboernes livschancer. I takt med disse investeringer er der kommet et stort fokus på at målrette investeringer på de løsninger, der har de bedste virkninger.

Til trods for, at der i Danmark såvel som i resten af den vestlige verden er en lang tradition for at målrette indsatser i udsatte boligområder, er det stadig begrænset, i hvilket omfang indsatserne er forskningsmæssigt undersøgt og evalueret. Særligt svært er det at finde effektforskning om denne type af indsatser inden for det boligsociale felt (Wallace m.fl. 2006; en undtagelse er eksempelvis Oldrup m.fl. 2010).

Denne rapport er rekvireret af Aarhus Kommune og bygger på et litteraturstudie om indsatser rettet mod uddannelse, beskæftigelse og det sociale område, herunder fokus på, hvordan samskabelse spiller en rolle for organisering af indsatserne. Uddannelses- og beskæftigelsesindsatser er relativt veldefinerede, mens sociale indsatser spænder bredt fra fritid og sundhed til kriminalitet og tryghed.

FORMÅL, TILGANG OG AFGRÆNSNINGER

Formålet med dette litteraturstudie er at opnå viden om effekter af indsatser rettet mod uddannelse, beskæftigelse og det sociale område, som kan igangsættes kommunalt og foregå i et udsat boligområde.

Kriteriet for, at indsatser er medtaget i litteraturen, er, at de kan iværksættes kommunalt, kan målrettes beboere i udsatte boligområder, og at indsatserne har en virkning. Vi inddrager forskningsstudier fra 2000 og frem, som er gennemført i den vestlige verden.

Vi har valgt en eksplorativ kortlægning af indsatser for at danne et overblik over, hvad der findes af forskningsbaseret viden om indsatser, der retter sig mod uddannelse, beskæftigelse og det sociale område, og som kan foregå i et boligområde iværksat kommunalt. Målet er at belyse de interventioner, der findes inden for dette felt, og deres gennemslagskraft. Litteraturstudiet afdækker centrale kendetræk ved indsatser:

- Hvilke problematikker, de retter sig mod
- Forventninger til effekter
- Hvilke effekter og størrelse af effekter, der er for indsatsen
- Hvilke organisatoriske rammer, der er for indsatsen
- Afgrænsningen af målgruppen
- Varighed af indsats og intensitet
- Hvordan indsatsen er effektevalueret.

Der findes ikke nogen etablerede definitioner af indsatser, der kan foregå i et boligområde og iværksættes kommunalt. Vi definerer denne type af indsatser som sociale interventioner, der er sat i værk i et geografisk afgrænset boligområde. Det betyder, at borgere kan deltage i en intervention, på baggrund af at de bor i et bestemt boligområde. I udgangspunkter er denne type indsatser ikke nødvendigvis rettet mod en bestemt målgruppe af eksempelvis 10 drenge, men mod en større gruppe, fx drenge i alderen 13-17 år. I den henseende adskiller de indsatser, vi har undersøgt, sig fra typiske kommunale indsatser, der er rettet mod en specifik gruppe af borgere. I beskrivelsen af hver indsats perspektiverer vi viden om indsatsen til, hvordan den kan implementeres i en kommunal kontekst.

I dette studie har vi fokus på indsatser, der retter sig mod udsatte og marginaliserede boligområder. Disse boligområder har typisk mange problemer både af fysisk, økonomisk og social karakter. Der kan være tale om nedslidte og forladte opholdsrum i boligområdet, højt kriminalitetsniveau, mangel på velfærdsservice, mangel på arbejdspladser, dårlig administration, koncentration af beboere, der står på kanten af uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet.

Vi har ikke på forhånd lagt kriterier for målgruppen ud over, at målgruppen er givet med udsatte børn, voksne og familier, i kraft af at vi har en boligområde-optik på studiet.

METODOLOGISKE DESIGNS

Et krav til indsatserne er, at de er baseret på en effektevaluering og eventuelt suppleret med kvalitative studier. Effektevalueringen skal have et kontrolgruppedesign som minimum, hvor samme individer er spurgt før og efter indsatsen, således at individerne udgør deres egen kontrolgruppe i kraft af formålingen.

Vi medtager kun studier, hvor der er effekter. Studier med no-findings udelader vi af dette litteraturstudie, idet formålet med studiet er at identificere indsatser, der har en gennemslagskraft i udsatte boligområder.

KORTLÆGNINGENS STRUKTUR

I kapitel 3 beskriver vi fællestræk ved de inkluderede studier og indsatser. I kapitel 4 beskriver vi indsatser rettet mod uddannelse. Herefter følger i kapitel 5 indsatser rettet mod beskæftigelse og i kapitel 6 indsatser rettet mod det sociale område. I kapitel 7 reflekterer vi over betydningen og udfordringerne knyttet til samskabelse. I bilag foreligger dokumentation for søgestrategien.

FÆLLESTRÆK I STUDIERNE

INTRODUKTION

I dette kapitel giver vi et overblik over, hvor mange studier, vi har inkluderet i vores litteraturoversigt, hvilke typer af indsatser, studierne behandler, og hvordan studierne og indsatserne er fordelt inden for de tre temaer *uddannelse*, *beskæftigelse* og *det sociale område*.

Vi giver først et overblik over studierne og ser på, hvor mange studier, vi har inkluderet inden for hvert af de tre temaer, og hvilke metodiske design der er anvendt i studierne.

Derefter giver vi et overblik over, hvad der kendetegner de indsatser, som studierne behandler. Det indebærer en oversigt over de lande, hvor indsatserne er implementeret, over de målgrupper, som indsatserne er henvendt til, over den institutionelle placering af indsatserne, over de primære aktører, der står bag indsatserne, og over indsatsernes varighed.

DE INKLUDEREDE STUDIER

Vi har i alt fundet 20 studier, der er inkluderet i dette litteraturstudie. Disse 20 studier er fordelt inden for hvert af de tre temaer på baggrund af, hvilke outcomes, de indsatser, som studierne evaluerer, har til formål at påvirke. Mange af de indsatser, der evalueres i studierne, har til formål at påvirke outcomes, der relaterer sig til flere af temaerne. For eksempel er der nogle indsatser, der har til hensigt at få ledige i beskæftigelse eller i uddannelse, hvilket betyder, at indsatsen både kan høre under temaet *beskæftigelse* og temaet *uddannelse*. I sådanne tilfælde har vi foretaget en vurdering af, hvilket af temaerne indsatsen knytter sig mest til. I den sammenhæng har det væ-

ret afgørende, hvilken målgruppe indsatsen henvender sig til. Tabel 3.1 viser, hvordan vi har fordelt studierne efter tema.

TABEL 3.1

Antal studier fordelt efter tema.

	Antal studier
Uddannelse	6
Beskæftigelse	6
Det sociale område	8
I alt	20

ANVENDTE FORSKNINGSDESIGN

De 20 studier anvender forskellige metodiske design med henblik på at måle effekterne af de forskellige indsætter. Tabel 3.2 viser, hvilke typer af forskningsdesign der er anvendt i de 20 studier.

TABEL 3.2

Studiedesign.

	Systematisk review	RCT	Kvasi-eksperimentelt	Før- og eftermåling	I alt
Uddannelse	1	3	1	1	6
Beskæftigelse	0	3	3	0	6
Det sociale område	1	1	6	0	8
I alt	2	7	10	1	20

Et systematisk review er en systematisk forskningskortlægning over forskningslitteraturen inden for en bestemt type indsats. I et sådant review inkluderes kun studier af høj videnskabelig kvalitet, og på baggrund af disse forskellige studier, der undersøger den samme indsats eller indsatstype, udregnes ofte en gennemsnitlig effekt af indsatsen. Systematiske reviews rangerer højest på evidensstigen, da de præsenterer nogle effekt-værdier, som baserer sig på gentagne forsøg (ofte i forskellige kontekster), hvilket minimerer risikoen for tilfældige og kontekstuelt bestemte effekter. Vi har i alt inkluderet to systematiske reviews i dette litteraturstudie inden for temaerne uddannelse og det sociale område.

RCT er en forkortelse for Randomised Controlled Trial, hvilket på dansk benævnes lodtrækningsforsøg. RCT rangerer næsthøjest på evidensstigen og er den mest ideelle måde at effektmåle en indsats på. Pointen med RCT er, at indsatsen tildeles tilfældigt via lodtrækning, således at der dannes en indsatsgruppe, som har fået indsatsen, og en kontrolgruppe, der ikke har fået indsatsen. Dette eliminerer systematiske forskelle mellem indsats- og kontrolgruppen ud over, at indsatsgruppen har fået indsatsen, mens kontrolgruppen ikke har. Derved kan effekten af indsatsen isoleres. Kontrolgruppen illustrerer den kontrafaktiske situation – hvis indsatsgruppen ikke havde modtaget indsatsen. Inden for sam-

fundsvidevidenskaben er det dog ofte vanskeligt at foretage lodtrækningsforsøg, hvilket blandt andet har at gøre med etiske problemstillinger. Vi har i alt fundet syv studier, der baserer sig på RCT.

De fleste af de inkluderede studier baserer sig på kvasi-eksperimentelle design. I kvasi-eksperimentelle forskningsdesign sammenligner man også en indsatsgruppe, der har fået indsatsen, med en kontrolgruppe, der ikke har fået indsatsen. Til forskel fra RCT er indsatsen dog ikke tilfældig fordelt, hvilket betyder, at der er risiko for systematiske forskelle mellem indsats- og kontrolgruppe, som ikke kan tilskrives indsatsen. Forskerne håndterer dette ved at anvende statistiske redskaber og ved at kontrollere for observerbare forskelle mellem grupperne. Den kvasi-eksperimentelle tilgang er den oftest anvendte tilgang i samfundsvidenskaben, da sociale indsatser oftest ikke tildeles tilfældigt. Der er 10 kvasi-eksperimentelle studier inkluderet i denne litteraturoversigt.

Endelige har vi inkluderet et studie, der baserer sig på en før- og eftermåling. Denne metodiske tilgang rangerer lavest på evidensstigen. Ideen er, at indsatsgruppen, der har modtaget indsatsen, måles før indsatsens start og efter indsatsens afslutning, og udviklingen tilskrives indsatsens virkning. Problemet med denne tilgang er, at der ikke er nogen kontrolgruppe at sammenligne med, og at man derfor ikke får et billede af, hvad der ville være sket, hvis ikke indsatsgruppen havde fået indsatsen.

Hovedparten af de inkluderede studier optræder således relativt højt på evidensstigen, og de fleste af studierne er også optaget i videnskabelige tidsskrifter, og dermed har de inkluderede studier en høj videnskabelig kvalitet.

DE INKLUDEREDE INDSATSER

De 20 studier behandler 19 forskellige indsatser eller indsatstyper. Dette skyldes, at der er to studier, som behandler Community for Children Initiative (CfC). I tabel 3.3 ses navnene på de indsatser og indsatstyper, der er inkluderet i dette litteraturstudie, og hvordan disse fordeler sig inden for de tre temaer.

TABEL 3.3

Oversigt over inkluderede indsatser fordelt inden for de tre temaer.

Uddannelse – 6 studier	Beskæftigelse – 6 studier	Det sociale område – 8 studier
Skolerettede indsatser	Integrative Contextual Model of Career Development (ICM)	Sure Start Local Programmes (SSLP)
Accelerated Reader (AR) & Reading Renaissance (RR)	Fritidsjob	Best Start
Paired Reading	Transitional Jobs	Community for Children Initiative (CfC) – 2 studier
Morphological Awareness Intervention	Ready4Work-Program (R4W) – med mentorindsats	Exercise on Prescription
Student Success Skills (SSS)	Employment Retention and Advancement (ERA)	Øge sundheden – Wijkgezondheidswerk
The Career Trek Program	New Deal for the Young Unemployed (NDYU)	The First Energy Active Living Connections Project (ALCP)
		Mentorindsatser og fritidsindsatser

LANDENE, SOM INDSATSERNE ER IMPLEMENTERET I

Tabel 3.4 er en oversigt over de lande, som indsatserne er implementeret i. Af tabellen fremgår det, at de fleste studier er fra USA. Der iværksættes mange sociale indsatser i USA, og der er en tradition for at publicere samfundsvidenskabelige studier, der omhandler disse indsatser. Studierne er ofte af høj kvalitet. Af tabellen fremgår det endvidere, at der er en dansk indsat, der hører under beskæftigelse. Der er også to indsatser, der ikke kan placeres geografisk, da disse er behandlet i systematiske forskningsoversigter, der sammenfatter resultater fra den samme type indsat, der er iværksat i flere lande – de fleste studier, der er behandlet i disse systematiske oversigter, stammer dog fra USA.

TABEL 3.4

Geografisk oprindelse.

	Danmark	England	Holland	Canada	USA	Australien	Litteraturstudie	I alt
Uddannelse	0	0	0	1	4	0	1	6
Beskæftigelse	1	2	0	0	3	0	0	6
Det sociale område	0	1	2	1	0	2	1	7
I alt	1	3	2	2	7	2	2	19

MÅLGRUPPER

Tabel 3.5 er en oversigt over, hvilke overordnede målgrupper, de inkluderede indsatser er målrettet. Som det ses af tabellen, er der stor forskel på, hvilke målgrupper, indsatserne henvender sig til ud fra de tre temaer. Således er de indsatser, der hører under uddannelse, hovedsageligt målrettet skolebørn, mens de indsatser, der hører under beskæftigelse, hovedsageligt er målrettet voksne ledige. Der er lidt større spredning på målgrupperne inden for de indsatser, der hører under det sociale område,

hvilket skyldes, at det sociale område er mindre klart afgrænset end de to andre temaer.

De enkelte indsatser kan have mere specifikke målgrupper end dem, vi har præsenteret i tabel 3.5. Det vil i givet fald grupper, som falder ind under de kategorier, vi har opstillet; fx drenge i alderen 7-9 år.

TABEL 3.5

Målgrupper.

	Uddannelse	Beskæftigelse	Det sociale område	I alt
Alle beboere			1	1
Førskolebørn og deres familier			3	3
Skolebørn 6-12 år	5	1	1	7
Unge 13-24 år	1	1	1	3
Voksne over 25 år			1	1
Ledige over 18 år		4		4
I alt	6	6	7	19

INDSATSENS INSTITUTIONELLE OG FYSISKE PLACERING

Tabel 3.6 viser, hvor indsatserne er placeret og forankret. Vi anvender fire kategorier, *decentralt*, *boligområdet*, *skoler* og *andre offentlige institutioner*. Når indsatserne er forankret og placeret decentralt, så betyder det, at indsatsen ikke er matrikelbaseret. Det dækker fx over midlertidige job, hvor deltagerne sendes ud i en masse forskellige private virksomheder.

Andre offentlige institutioner dækker over lægehuse, kommunale jobcentre og andre offentlige institutioner, der ikke er skoler.

Tabellen viser, at fire af de indsatser, der hører under uddannelse er forankret og fysisk placeret på skoler. Tabellen viser også, at de fleste af indsatserne er forankret og fysisk placeret i boligområdet.

TABEL 3.6

Indsatsens institutionelle og fysiske placering.

	Decentralt	Boligområdet	Skoler	Andre offentlige institutioner	I alt
Uddannelse	0	1	4	1	6
Beskæftigelse	4	1	1	0	6
Det sociale område	1	6	0	0	7
I alt	5	8	5	1	19

INDSATSERNES PRIMÆRE AKTØRER

Tabel 3.7 viser, hvem der udgør de primære aktører i indsatserne; de der udfører indsatserne. Som det ses af tabellen, er det primært offentligt ansatte, der udfører indsatserne inden for uddannelse og beskæftigelse. Det dækker primært over skolelærere og kommunalt/statsligt ansatte jobkonsulenter og beskæftigelsesvejledere.

Fem af indsatserne under det sociale område er udført af en blanding af aktører. Disse indsatser anvender ofte en samskabelsesinspi-

reret tilgang til både planlægning og udførsel af indsatsen, hvor mange forskellige aktører skal arbejde sammen og bidrage med hver deres perspektiver og kvalifikationer. Det indbefatter typisk både beboere, frivillige organisationer, forskellige professioner inden for servicefag samt det lokale erhvervsliv.

TABEL 3.7

Primære aktører involveret i indsatsen.

	Offentligt ansatte	Privat ansatte	Frivillige	Blanding af interessenter	I alt
Uddannelse	4	0	2	0	6
Beskæftigelse	2	2	2	0	6
Det sociale område	1	0	1	5	7
I alt	7	2	5	5	19

INDSATSERNES VARIGHED

Af tabel 3.8 fremgår, hvordan indsatserne fordeler sig i forhold til varighed. Det ses, at der er stor variation i forhold til, hvor lang tid indsatserne varer. Når man kigger nærmere på de enkelte indsatser i de senere kapitler, så vil man da også se, at indsatserne inden for uddannelse typisk er relativt korte intensive indsatser, der iværksættes for at løfte nogle elever over en kort periode. Omvendt er en del af indsatserne inden for det sociale område meget langvarige og ressourcekrævende indsatser, der forsøger at løfte boligområderne over en årrække.

TABEL 3.8

Varighed af indsatser.

	Under 1 måned	1-6 måneder	6 måneder til 1 år	1-5 år	Mere end 5 år	Uoplyst	I alt
Uddannelse	1	3	1	0	0	1	6
Beskæftigelse	1	1	1	2	0	1	6
Det sociale område	0	1	1	2	2	1	7
I alt	2	5	3	4	2	3	19

UDDANNELSE

Vi beskriver seks studier af indsatser, der er målrettet uddannelse. Indsatserne har som mål at forbedre skolepræstationer for udsatte unge, at fastholde de unge i uddannelsessystemet eller at give dem flere kompetencer til at vælge uddannelse senere. De forskellige indsatser, vi præsenterer, er målrettet forskellige aldersgrupper; fra børnehaveklasseelever til elever på 18 år. Fælles for indsatserne er, at de er målrettet elever fra resourcesvage hjem, og flere af indsatserne er målrettet elever, der bor i udsatte boligområder.

De seks studier er kort præsenteret i tabel 4.1 ved forfatter, årstal, studiets titel samt hvilken indsats, der er behandlet i studiet.

TABEL 4.1

Oversigt over studier af indsatser rettet uddannelse.

Forfatter /forfattere	Års-tal	Studiets titel	Indsats
Dietrichson m.fl.	2015	Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund – en systematisk forskningskortlægning og syntese,	Skolerettede indsatser
Nunnery, Ross & McDonald	2006	A Randomized Experimental Evaluation of the Impact of Accelerated Reader/Reading Renaissance Implementation on Reading Achievement in Grades 3 to 6	Accelerated Reader (AR) & Reading Renaissance (RR)
Sokal m.fl.	2005	Factors Affecting Inner-city Boys' Reading: Are Male Teachers the Answer?	Paired Reading
Apel & Diehm	2014	Morphological Awareness Intervention With Kindergarteners and First and Second Grade Students From Low SES Homes: A small Efficacy Study	Morphological Awareness Intervention
Lemberger & Clemens	2012	Connectedness and Self-Regulation as Constructs of the Student Success Skills Program in Inner-City African American Elementary School Students	Student Success Skills (SSS)
Sutherland, Levine & Barth	2005	Investigating the Impact of a Career Education Program on School Engagement	The Career Trek Program

KENDETEGN VED INDSATSERNE

5 af de 6 studier beskriver en konkret indsats. Et studie (Dietrichson m.fl., 2015) er en systematisk forskningskortlægning over skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund. Vi har medtaget dette studie, da det sammenfatter effekterne af en række studier af en række forskellige indsatser.

Studierne har forskellige effektmål, hvilket fremgår af tabel 4.2., hvor fem af studierne i forskellig variation har til formål at forbedre faglige kvalifikationer hos målgruppen. Et studie har til formål at fastholde og motivere målgruppen til at uddanne sig.

TABEL 4.2

Oversigt over indsatser inden for uddannelse.

Indsatsens navn	Land	Effektmål
Skolerettede indsatser	Forskningsoversigt (Primært studier fra USA)	Forbedre generel faglighed
Accelerated Reader (AR) & Reading Renaissance (RR)	USA	Forbedre læsning
Paired Reading	Canada	Forbedre læsning
Morphological Awareness Intervention	USA	Forebygge læsevanskeligheder
Student Success Skills (SSS)	USA	Forbedre faglige og sociale evner
The Career Trek Program	Canada	Fastholde i uddannelsessystemet og styrke uddannelsesmotivation

I det følgende præsenterer vi de enkelte indsatser og indsatstyper. Vi præsenterer indsatserne i samme rækkefølge, som de er listet op i tabel 4.2.

SKOLERETTEDE INDSATSER

Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund – en systematisk forskningskortlægning og syntese, Dietrichson, J., M. Bøg, T. Filges & A.-M.K. Jørgensen, 2015.

INDSATSERNES FORMÅL

Indsatserne i studiet har til formål at styrke faglige præstationer blandt skoleelever med svag socioøkonomisk baggrund.

INDSATSERNES MÅLGRUPPE

Målgruppen er skoleelever med svag socioøkonomisk baggrund.

HOVEDRESULTATER

Studiet er en systematisk forskningskortlægning, der har til hensigt at udpege skolerettede indsatstyper, der formår at styrke faglige præstationer for skoleelever med svag socioøkonomisk baggrund.

Studiet finder, at nedenstående indsattstyper er de mest effektive:

- Tutoring
- Feedback og monitorering
- Cooperative learning

BESKRIVELSE AF INDSATSER

Her beskriver vi de fire indsattstyper, som den systematiske forskningskortlægning viser er de mest effektive:

- *Tutoring* består i aktiviteter, hvor elever modtager faglig støtte en-til-en eller i små grupper af frivillige tutorer eller professionelle undervisere. Tutoring kan både være en erstatning for normal undervisning og et supplement til undervisningen. Tutoringindsatser rettet mod læsning indeholder fx træning af færdigheder inden for fonemisk bevidsthed, fonetik, talefærdigheder, ordforråd og forståelse. Tutoringindsatser rettet mod matematik indeholder fx træning af færdigheder inden for brøker, problemløsningsstrategier, talfor-nemmelse og matematisk ordforråd. Tutoringindsatser løber over en begrænset tidsperiode. Det er ofte sådan, at tutoring iværksættes for at løfte en given elev op på niveau med resten af klassen, hvorefter indsatsen stoppes, når det er lykkedes.
- *Feedback og monitorering* dækker over indsatser med et specifikt fokus på feedback- eller progressionsmonitorering af elevpræstationer og dækker over metoder, hvor elever eller lærere får tydelig opfølgning på og indblik i elevernes faglige udvikling gennem indsatsperioden. Formålet med feedback er at understøtte og tilpasse den enkelte elevs behov bedst muligt. I de studier, der er behandlet i den systematiske forskningskortlægning, er *feedback og monitorering* en delindsats, der indgår som et supplement til andre delindsatser, der typisk anvender *cooperative learning*-strategier.
- *Cooperative learning* henviser til metoder, der har det til fælles, at elever systematisk og struktureret arbejder i mindre grupper eller par for at understøtte hinandens læring. En cooperative learning-indsats kan fx bestå i, at elever opdeles i mindre grupper, hvor de skal fungere som pædagogiske vejledere for hinanden.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet er baseret på en systematisk søgning i elektroniske databaser for uddannelsesforskning. Søgningen er opdelt i følgende fire kategorier: elever, socioøkonomisk baggrund, udfald og forskningsdesign. Hver kategori indeholder en række synonymer for de anvendte søgetermer. Studier er inkluderet i screeningsprocessen, hvis de har indeholdt minimum én term for hver kategori.

Derudover er der foretaget en søgning efter grå litteratur på relevante hjemmesider, der er søgt efter relevant litteratur ved at gennemgå referencer til inkluderede studier (snowballing).

I alt er der fundet 179 studier, der opfylder ovenstående inklusionskriterier, og disse studier er overordnet kodet.

Til at foretage en metaanalyse er alle studier herefter vurderet i forhold til, om der er nok information til at beregne en effektstørrelse, og om de har tilstrækkelig lav risiko for bias på effektmålingen. Efter denne screening er der i alt 69 udvalgte studier, der er inkluderet i metaanalysen.

VIRKNING AF INDSATSER

I metaanalysen er studierne inddelt i 12 overordnede indsatstyper, der er undersøgt hver for sig. På baggrund af denne analyse af de forskellige indsatstyper fremgår det, at nogle af indsatstyperne har relativt store og statistiske signifikante gennemsnitlige effektstørrelser. Det gælder for følgende indsatstyper:

- Tutoring
- Feedback og monitorering
- Cooperative learning

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Feedback og monitorering, cooperative learning er typiske skoleindsatser, der allerede foregår i varierende udstrækning på skolerne. Det er indsatser, der ikke har noget tydeligt boligsocialt element.

Tutoring vurderes derimod til at være en indsats, der kan tænkes i sammenhæng med den boligsociale indsats. Det er også en indsats, der allerede bruges i et vist omfang. Man kan dog overveje at tilrettelægge mere målrettede forløb for både udsatte elever med sociale udfordringer, og for elever, der har kognitive udfordringer. Sådanne forløb kan eventuelt tænkes sammen med indsatser, der har fokus på at øge forældrekompetencer.

Det er skolen, der skal levere den faglige indsats. Det boligsociale arbejde kan i samarbejde med skolerne udpege, hvilke børn og unge der kan have gavn af en tutoringindsats. Derudover kan det boligsociale arbejde hjælpe med at finde passende lokaler til indsatsen, således at den kan foregå i boligområdet.

Det kan i øvrigt overvejes, om man med fordel kan gentænke lektiecaféerne i boligområderne nu, hvor lektiecaféerne institutionaliseres som en del af "heldagsskolen". De lokale lektiecaféer i boligområderne kan eventuelt fungere som et alternativt læringsrum for nogle af de elever, der har det svært med skolens autoriteter og med den læringsform, der anvendes i skolen. Lektiecaféerne i boligområderne kan både fungere som alternative fysiske rum for disse elever og eventuelt som rum, hvor der

anvendes en anden pædagogisk tilgang – fx mere leg. Dette kan udvikles i samarbejde med skolerne, hvor rollerne bliver klart defineret, da de lokale lektiecaféer ikke skal være konkurrenter til skolernes lektiecaféer.

En af de udfordringer, der er forbundet med en sådan nytænkning af de lokale lektiecaféer knytter sig til ”busbørnene” – de børn, der tager bussen til skoler uden for boligområdet. De boligsociale medarbejdere har ikke kontakt til alle de skoler, som boligområdets børn og unge tager ud til, hvorfor der ikke nødvendigvis er et samarbejde med skolerne. Desuden er det de boligsociale medarbejders erfaring, at disse busbørn i høj grad benytter sig af de boligsociale lektiecaféer.

ACCELERATED READER (AR) & READING RENAISSANCE (RR)

A Randomized Experimental Evaluation of the Impact of Accelerated Reader/Reading Renaissance Implementation on Reading Achievement in Grades 3 to 6, Nunnery, J.A, S.M. Ross & A. McDonald, 2006.

FORMAL

Accelerated Reader og Reading Renaissance er indsatser, der har til formål at forbedre elevers læseevner.

MÅLGRUPPE

Indsatsernes målgruppe er elever i 3. til 6. klasse med svag socioøkonomisk baggrund.

I studiet er indsatserne givet til i alt 987 elever i 3. til 6. klasse, og indsatsen er implementeret af 44 lærere. Alle lærere og elever er fra et stort skoledistrikt i den sydlige del af USA.

89,9 pct. af eleverne er afroamerikanere, 83 pct. af eleverne er berettiget til gratis frokost eller frokost til nedsat pris (hvilket betyder, at de kommer fra økonomisk svage hjem), og 3,3 pct. har indlæringsvanskeligheder.

HOVEDRESULTATER

Accelerated Reader (AR) og Reading Renaissance (RR) er to forskellige indsatser, som ofte anvendes og implementeres sammen, da de til en vis grad understøtter hinanden. Begge indsatser har til formål at forbedre elevers læseevner. Studiet er en evaluering af disse indsatser.

Studiet viser, at indsatserne har en stor positiv effekt på 3.-klasser-elevers læseevne. Det vil sige, at elevernes læsefærdigheder forbedres. Effekten er lidt mindre for 4.-klasser-elevers læseevne og for 5.- og 6.-klasser-elever har indsatserne ingen umiddelbar effekt.

For de elever, som har indlæringsvanskeligheder, så har kvaliteten af implementeringen en stor betydning. For disse elever er en høj

implementeringskvalitet forbundet med en forbedring i læseevne, mens en lav implementeringskvalitet forårsager, at indsatsen ingen gennemslagskraft har i forhold til forbedring i læseevne. For elever uden indlæringsvanskeligheder har implementeringskvaliteten ikke betydning.

INDSATSBESKRIVELSE

Accelerated Reader (AR) og Reading Renaissance (RR) er indsatser, der har til formål at forbedre skoleelevers læseevner. Disse indsatser bliver ofte implementeret sammen, og de er implementeret på omkring 65.000 skoler i USA.

AR er et computer-informationssystem, hvor elever udvælger bøger, læser disse og efterfølgende gennemfører en multiple choice test, der med det samme giver eleverne feedback på deres læsning. Baseret på testresultaterne genererer programmet en liste over udvalgte bøger og tekster, der egner sig til den pågældende elevs niveau. Testen har til formål at hjælpe både elever og lærere med at udvælge bøger og tekster på et passende niveau, supervisere forståelsen af læste bøger og herigennem guide fremadrettet læsning.

RR er et fagligt udviklingsprogram til lærere, der har fokus på seks principper, som lærerne skal anvende i deres undervisning:

1. Eleverne skal hver dag have 30-60 minutter til læsning
2. Læsningen skal være en succesoplevelse
3. AR skal anvendes i undervisningen
4. Elevernes læsning skal administreres gennem logbøger
5. Elevernes udviklingspotentialer skal identificeres for at finde passende og udfordrende læsningsmateriale
6. Lærerne skal anvende AR-resultater til at identificere elever, der har brug for ekstra hjælp og støtte.

Lærerne har haft til opgave at implementere AR og RR samtidigt, og de har fået supervision én gang om måneden gennem indsatsperioden.

FORSKNINGSDESIGN

Studiets formål er at evaluere virkningen af AR og RR i forhold til læseevner for udsatte elever, der går i grundskole. Mere specifikt har undersøgelsen til formål at undersøge følgende tre spørgsmål:

1. Hvilken effekt har AR og RR i forhold til udviklingen af læseevner for udsatte elever i 3.-6. klasse?
2. Hvilken indflydelse har implementeringskvaliteten på elevernes læseevne? Implementeringskvaliteten henviser til, i hvor høj grad indsatsen er udført efter forskrifterne, om eleverne har læst så længe,

- som det anbefales, om der har været problemer forbundet med brugen af pc'er, og om der har været opbakning fra skolens ledelse
3. Hvilken indflydelse har implementeringskvaliteten for elever med indlæringsvanskeligheder i forhold til deres læseevne?

Lærerne til eleverne i 3.-6. klasse er tilfældigt opdelt i par efter klassetrin, og af disse par er der tilfældigt trukket én til indsatsgruppen og én til kontrolgruppen. Lærerne, der selv har meldt sig til at deltage i undersøgelsen, er forud for udtrækningen klar over, at de vil blive tilfældigt placeret enten i indsats- og kontrolgruppe. Lærerne er også klar over, at de klasser, der er udtrukket til kontrolgruppen, bliver tilbudt at få indsatsen implementeret i deres klasse efter indsatsperiodens afslutning.

I indsatsgruppen er AR og RR implementeret i hver klasse, og i kontrolgruppen er der indført en læseblok på 90 minutter.

Alle elever er testet både før, under og efter indsatsen. Eleverne har gennemført en test, der på en skala fra 0-1400 vurderer elevernes læseevner.

Derudover er implementeringen vurderet. Dette er gjort af rådgivere knyttet til indsatserne, der på en skala fra 1 til 3 vurderer implementeringen af AR/RR i hver klasse, hvor lang tid der er brugt på læsning, hvor meget hjælp eleverne får, og hvor mange tekniske problemer der er ved brugen af computere.

VIRKNING AF INDSATSER

Studiets resultater viser, at indsatserne har en stor effekt for elever i 3. klasse. En lille til moderat effekt for elever i 4. klasse og ingen effekt for elever i 5. og 6. klasse.

Studiet viser også, at implementeringskvaliteten af indsatserne generelt er højere i de lavere klassetrin. Det er dog ikke implementeringskvaliteten, der forklarer, hvorfor eleverne i de lavere klassetrin får mere ud af indsatsen. Implementeringskvaliteten har generelt ingen forklaringskraft. Således er indsatserne generelt effektive i forhold til at forbedre elevernes læseevner, selv når indsatserne ikke er implementeret helt i overensstemmelse med teorien bag indsatsen.

For den lille gruppe af elever med indlæringsvanskeligheder har implementeringskvaliteten dog en væsentlig betydning. Således klarer elever med indlæringsvanskeligheder i klasser med højere implementeringskvalitet læsningen bedre end elever med indlæringsvanskeligheder i klasser med lavere implementeringskvalitet. Der er ingen signifikant forskel mellem elever med indlæringsvanskeligheder i kontrolgruppen og elever med indlæringsvanskeligheder i indsatsgruppen, hvis man alene ser på klasser med en lav implementeringskvalitet.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

På baggrund af workshop med boligsociale og kommunale aktører er det vurderet, at Accelerated Reader (AR) og Reading Renaissance (RR) hører til i skoleregi, og at der ikke er et boligsocialt element i disse indsatser.

PAIRED READING

Factors Affecting Inner-City Boys' Reading: Are Male Teachers the Answer? Sokal, L., H. Katz, M. Adkins, T. Grills, C. Stewart, G. Priddle, A. Sych-Yereniuk & L. Chochinov-Harder, 2005.

FORMÅL

Formålet med Paired Reading er at forbedre udsatte drenge læsevner samt deres lyst til at læse.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er drenge i 1. og 2. klasse. Drengene er 7-8 år. Drengene bor i et udsat boligområde, hvor 49,5 pct. af beboerne har lav indkomst og ingen uddannelse.

HOVEDRESULTATER

Paired Reading består af voksne læsetutorer, der tager hjem til skolebørn, der er ca. 7 år gamle, og parlæser med dem et par gange om ugen i 22 uger. Indsatsen har til formål at øge drengenes læsefærdigheder og forbedre deres holdning til at læse – gøre dem mere positivt stemt over for læsning.

Studiet viser, at indsatsen har en effekt i forhold til at forbedre elevernes læsevner. Således har de deltagende drenge en statistisk signifikant positiv udvikling både fra første måling til fjerde måling (efter 10 uger) og fra første måling til sjette måling (slut). Den gennemsnitlige forbedring over hele indsatsperioden på 22 uger svarer til en forbedring på 1,18 karakter.

Derudover oplever drengene en øget følelse af glæde, tryghed og ro i forbindelse med læsning hen over indsatsperioden.

Studiet viser i øvrigt, at det ikke har nogen betydning for drengens udvikling, om læsetutoren er en mand eller en kvinde.

INDSATS BESKRIVELSE

Kvindelige og mandlige forskningsassistenter fungerer som læsetutorer for drengene. En tutor kommer hjem til de deltagende drenge to gange om ugen i 22 uger og ”parlæser” (Paired Reading) med dem en halv time ad gangen. Der er således i alt 22 timers indsats. Paired Reading er udvik-

let af Northern Alberta Reading Specialists' Council og indeholder både simultanlæsning og sololæsning.

Bøgerne er i starten udvalgt på baggrund af forskning over, hvad der er mest interessant for drenge at læse. Løbende gennem de 22 uger bliver der i øvrigt lyttet til den enkelte drengs ønsker for at sikre så interessant materiale som muligt. Drengene må altid selv vælge, hvad de vil læse, ud fra det udvalg, der er skaffet.

FORSKNINGSDESIGN

Formålet med studiet er at undersøge hvilken effekt indsatsen har, om det at læsetutoren er en mand frem for en kvinde har en betydning, og hvordan drengenes holdning til læsning udvikles. Effekten af en mandlig læsetutor måles (jf. indsatsbeskrivelsen) ud fra den forudsætning, at der læses drengevenlige tekster.

Drengenes læseevner måles ved en revideret udgave af The PM Benchmark Series, og drengenes holdning til læsning måles ved Reader's Self-Perception Scale samt The Early Reading Attitude Survey. Drengenes familiebaggrund er også målt ved et spørgeskema givet til forældrene i starten af indsatsen.

Der er udvalgt 21 drenge fra 1. og 2. klasse fra en skole i et udsat boligområde i den indre del af Winnipeg, Canada, til at deltage i indsatsen. På grund af et højt niveau af skoleskift, så har kun 18 af drengene gennemført hele forløbet på 22 uger.

Drengene, der deltager i studiet, er ca. 7 år, og denne aldersgruppe er valgt, da børn i denne alder typisk har dannet deres opfattelse af, hvorvidt læsning er maskulint, feminint eller kønsneutralt.

Drengenes familier er spurgt om tilladelse i oktober efterfulgt af fire besøg, hvor tutorerne har indsamlet førmålinger for alle deltagerne. Drengene er derefter tilfældigt udvalgt til enten at have en mandlig eller kvindelig læsetutor, som kommer to gange om ugen og gennemfører parlæsning med den enkelte dreng.

Drenge er løbende blevet evalueret gennem forløbet og efter afslutningen af forløbet. I alt er de blevet målt på seks tidspunkter. Derefter er der dels foretaget en samlet evaluering for udviklingen hos alle drengene, dels foretaget en sammenligning af de drenge, der har haft en mandlig læsetutor, med de drenge, der har haft en kvindelig læsetutor.

VIRKNING AF INDSATS

Studiet viser, at indsatsen har en positiv effekt på eleverne. Den gennemsnitlige forbedring over hele indsatsperioden på 22 uger svarer til en forbedring på 1,18 karakter. Der er ingen signifikant forskel på, hvorvidt de har haft en mandlig eller kvindelig tutor i henhold til indsatsens gennemslagskraft.

Der er ligeledes en positiv udvikling over tid i forhold til drengenes selvopfattede fysiske tilstand (self-perception of physiological state), hvilket henviser til drengenes følelser af glæde, tryghed og ro. Indsatsen har en betydning for drengenes øgede glæde og tryghed ved at læse og deres egen oplevelse af læsefremskridt. Det betyder ifølge forskerne bag studiet, at drengene er blevet mere komfortable i forhold til at læse, i takt med at de oplever, at de bliver bedre til at læse.

Indsatsen ser ikke ud til at have betydning for drengenes syn på at læse. Forskerne vurderer, at det skyldes, at drengene har været ret positive fra start. Derfor har ikke været nogen ændring.

For drenge med bedre uddannede mødre har indsatsen en større gennemslagskraft i forhold til drengenes egen oplevelse af læsefremskridt og til deres holdning til at læse i skolen sammenlignet med drenge af lavt-uddannede mødre.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Det er et udbredt problem i udsatte boligområder, at der er et underskud af forældre, som tager del i læsningen med deres børn. Derfor er der allerede boligsociale tilbud og frivillige foreninger, der arrangerer og gennemfører parlæsning med børn og unge.

Paired Reading er en indsats, der oplagt kan basere sig på et samarbejde mellem det boligsociale og det kommunale. De boligsociale medarbejdere har kendskab til familierne i boligområderne og dermed til, hvem der har brug for hjælp, mens kommunen kan støtte økonomisk og eventuelt fungere som koordinerende led mellem de forskellige boligområder og mulige samarbejdspartnere såsom skoler, biblioteker og frivillige organisationer. Det er skolens ansvar at lære elever at læse, men der er noget værdifuldt i at få noget af læringen ud i boligområdet, så det foregår i velkendte fysiske rammer, som dermed er trygge for både børn og voksne. Paired Reading er designet til at finde sted i familiens hjem, men man kan også tænke beboerhuse som en fælles arena, hvor læsningen kan finde sted.

Paired Reading er afprøvet på drenge i 1. og 2. klasse, men indsatsen kan eventuelt også iværksættes for førskolebørn og være med til at styrke, at forældre læser med deres børn. I forbindelse med denne inddragelse af forældrene, der skal parlæse med børnene, så kan det være hensigtsmæssigt at tilrettelægge tilbuddet, således at forældrene kan få støtte til at parlæse med børnene, og at forældrene kan få supervision af de boligsociale medarbejdere. En tidlig indsats målrettet førskolebørn kan også hægte sig på noget af det allerede etablerede lokale samarbejde, der er med dagtilbud i forhold til sprogstimulering.

MORPHOLOGICAL AWARENESS INTERVENTION

Morphological Awareness Intervention with Kindergarteners and First and Second Grade Students from Low SES Homes: A small Efficacy Study, Apel, K. & E. Diehm, 2014.

FORMAL

Morphological awareness intervention har til hensigt at styrke børns forståelse for ords betydning og bøjninger og dermed forebygge, at børn udvikler læsevanskeligheder. Formålet er således at skabe morfologisk opmærksomhed. Morfologi er en gren inden for sprogvidenskaben, der undersøger og beskriver ordenes mindste betydningsbærende bestanddele og disses grammatiske funktioner.

MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er børn i børnehaveklasse (kindergarten), 1. klasse (first grade) og 2. klasse (second grade). Det er børn fra socioøkonomisk svage familier, da disse har en større risiko for at udvikle læsevanskeligheder.

HOVEDRESULTATER

Morphological Awareness Intervention er en indsats, der baserer sig på et 8 ugers undervisningsforløb for små grupper af elever i børnehaveklasse, 1. klasse og 2. klasse.

Studiet viser, at indsatsen har en positiv effekt i forhold til at styrke elevernes morfologiske opmærksomhed, og denne effekt gælder også for de elever, der har haft lav morfologisk opmærksomhed inden indsatsen. I studiet er der også blevet testet, om indsatsen har en effekt på elevernes læse- og staveevner; her blev der ikke fundet nogen effekt.

INDSATSBESKRIVELSE

Indsatsen er et undervisningsforløb, som varer i 8 uger, og som foregår inden for normal undervisningstid på en skole. Børnene, der modtager indsatsen, bliver taget ud af den normale undervisning, og i grupper på fire til fem elever på samme klassetrin, modtager de indsatsen i et stille lokale, fx et bibliotek. Indsatsgruppen modtager den morfologiske undervisning fire gange om ugen i 25 minutter ad gangen. Eleverne bliver undervist i 11 specifikke bøjninger

FORSKNINGSDESIGN

Formålet med studiet er at undersøge, hvorvidt der er en effekt af indsatsen i forhold til børnenes morfologiske opmærksomhed og deres læse- og staveevner.

Der er i alt rekrutteret 158 elever fra seks børnehaveklasser, fem 1. klasser og fem 2. klasser. Disse elever er tilfældigt udvalgt til henholdsvis en indsatsgruppe, der har fået de 8 ugers indsatsforløb, og en kontrolgruppe, der ikke har fået nogen indsats ud over den sædvanlige undervisning.

2 uger før og 2 uger efter indsatsen er eleverne i indsats- og kontrolgruppen testet i to forskellige opgaver i henhold til deres morfologiske opmærksomhed og to læsetest. 1.- og 2.-klasses-elever er testet yderligere i to test vedrørende deres morfologiske opmærksomhed og i en læseforståelsestest. Udviklingen i indsats- og kontrolgruppen er derefter sammenlignet for at teste effekten af indsatsen.

VIRKNING AF INDSATS

Resultaterne viser, at eleverne i indsatsgruppen har signifikant bedre resultater end eleverne i kontrolgruppen i forhold til deres morfologiske opmærksomhed, hvilket betyder, at indsatsen har en ønsket effekt på dette område.

Indsatsen har dog ingen effekt i forhold til elevernes læse- og staveevner – eleverne i indsatsgruppen har således ikke signifikant bedre resultater end eleverne i kontrolgruppen i deres test.

Elever i indsatsgruppen, der inden interventionen havde lav morfologisk opmærksomhed, har efter indsatsen samme positive udvikling, som elever med normal/forventelig morfologisk opmærksomhed, hvilket viser, at indsatsen har samme positive effekt for alle deltagere – indsatsen har en homogen effekt.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

På baggrund af workshop med boligsociale og kommunale aktører er det vurderet, at Morphological Awareness Intervention er en fagfaglig indsats, som der arbejdes med allerede i skolerne. Der vurderes ikke at være et boligsocialt element i denne indsats.

STUDENT SUCCESS SKILLS (SSS)

Connectedness and Self-Regulation as Constructs of the Student Success Skills Program in Inner-City African American Elementary School Students, Lemberger, M.E. & E.V. Clemens, 2012.

FORMAL

The Student Success Skills Programmes (SSS) er oprindeligt udviklet til at forbedre elevernes faglige niveau ved at forbedre deres grundlæggende indlæringssevner, deres syn på skolen og det sociale klima i klassen.

MÅLGRUPPE

Afroamerikanske skoleelever i 4. og 5. klasse fra offentlige skoler i udsatte boligområder.

HOVEDRESULTATER

SSS er en indsats, der baserer sig på grupperådgivning af særligt udvalgte skoleelever i 4. og 5. klasse, som har svært ved at begå sig i skolen. De skal gennemgå otte rådgivningssessioner, som har til hensigt at styrke deres grundlæggende kvalifikationer og på længere sigt styrke elevernes faglige og sociale niveau.

Studiets resultater viser, at indsatsen har øget de deltagende elevers påskønnelse af skolen. Desuden viser resultaterne, at eleverne ændrer deres oplevelse af deres metakognitive evner. Resultaterne viser også, at lærerne oplever, at eleverne har forbedret sig i forhold til deres arbejdshukommelse og deres evne til at planlægge. Lærerne oplever endvidere, at eleverne har forbedret sig med hensyn til at organisere materiale.

INDSATSBESKRIVELSE

SSS er en rådgivningsindsats, der iværksættes på skoler i udsatte områder.

Der er fem vigtige elementer i indsatsen, som skal indgå i rådgivningen:

1. Kognitive og metakognitive evner, såsom at kunne sætte sig mål, monitorering af fremskridt og hukommelsesøgende evner
2. Selvledelsesevner, såsom at ændre sit fokus, motivation, angst og vrede
3. Sociale evner, såsom kommunikationsevner, social problem- og konfliktløsning og herunder evner til at lytte
4. Holdninger, såsom at opbygge en tro på sig selv (self-efficacy)
5. Skabelse af et omsorgsfuldt, støttende og opmuntrende klassemiljø.

SSS indeholder normalt både en *klasseværelseskomponent*, der består af fem sessioner spredt over 5 uger, og en *smågruppekomponent*, der består af otte sessioners rådgivning målrettet elever, som har brug for ekstra støtte. I den konkrete indsats, som studiet evaluerer, er der kun anvendt smågruppekomponenten, da studiet har til hensigt at evaluere rådgivningsdelen.¹ I det følgende vil vi fokusere på smågruppekomponenten.

Til at udføre rådgivningen er der blevet rekrutteret fire rådgivningspraktikanter (counseling graduate students intern), som hver har fået et 1-dageskursus i SSS. Kurset indeholder en beskrivelse af, hvad der skal ske i hver session, og inkluderer strategier for implementering og dataindsamling. Rådgivningspraktikanten har herefter gennemført otte sessioner

1. Man kan læse mere om klasseværelseskomponenten på studentsuccessskills.com

for hver smågruppe bestående af fem elever. Hver session fokuserer på en eller flere af SSS-strategierne og inkluderer en problemløsningsmodel og en peer-coaching model, som anvendes under hver session.

FORSKNINGSDESIGN

Formålet med studiet er at evaluere effekten af SSS-indsatsen. I dette studie måles der på tre outcomes:

1. Elevernes oplevelse af *forbundenhed* til skolen. En elev, der oplever forbundenhed til sin skole, vil generelt rapportere, at vedkommende hører til de mennesker, der er på skolen, at han ønsker at præstere noget, og at der er et retfærdigt og pålideligt læringsmiljø på skolen.
2. Elevernes oplevelse af egne *metakognitive evner*. Metakognition er generelt defineret som et individs evne til at tænke over egne tanker på en bevidst måde (Lemberger & Clemens, 2012).
3. Lærernes afrapportering af elevernes *eksekutive funktioner*. Eksekutive funktioner (executive functioning) dækker sammen med selvreguleringsfærdigheder (self-regulation skills) over mentale processer, der gør det muligt for mennesker at planlægge, fokusere vores opmærksomhed, huske instruktioner og håndtere flere opgaver på en gang på en succesfuld måde. Eksekutive funktioner sammenlignes med et kontrolcenter i en travl lufthavn, der skal kunne dirigere ankomster og afgang af en masse fly på en masse forskellige landingsbaner. Vi har brug for disse eksekutive funktioner for at kunne filtrere distraktioner, prioritere opgaver, sætte os mål og opnå dem, samt kontrollere impulser. Disse eksekutive funktioner er ikke medfødte, men skal trænes. For at kunne fungere godt i skolen og på længere sigt i samfundet er det afgørende, at man har veludviklede eksekutive funktioner.

En skoledistrikts administrator har fra start identificeret fem skoler, hvor der kunne iværksættes rådgivningsprogrammer baseret på SSS for smågrupper. De er iværksat på alle fem skoler, men data er kun fra fire af skolerne, da der har været ændringer på en af skolerne i forhold til støtte til projektet. Skolerne er udvalgt ud fra nedenstående kriterier:

- Dårlige skoleresultater sammenlignet med resten af staten
- Et højt antal elever, der får gratis frokost eller statsligt tilskud
- Skole viser engagement til indsatsen.

Lærere på skolerne har udpeget elever fra 4. og 5. klasse med dårlige faglige evner og forstyrrende adfærd, som kunne deltage i indsatsen. Der er valgt 120 elever, som er tilfældig fordelt i henholdsvis indsats- og kontrolgrupper bestående af 5 elever i hver. Rådgivningspraktikanterne, der

udfører smågruppesessionerne, har derefter foretaget interviews med hver gruppe før indsatsen. Rådgivningspraktikanterne har indhentet data før og efter indsatsens forløb. Kontrolgruppen har også fået tildelt indsatsen, men først efter slutmålingen. De har således ikke modtaget nogen rådgivning i det tidsrum, hvor de sammenlignes med indsatsgruppen.

VIRKNING AF INDSATS

Studiet identificerer en virkning af indsatsen; lille, men statistisk signifikant positiv effekt i forhold til elevernes forbundenhed til skolen. Resultaterne viser også, at der er en stor statistisk signifikant positiv effekt i forhold til elevernes rapportering af metakognitive evner.

Der er desuden en lille effekt i forhold til lærernes vurdering af indsatsgruppens arbejdshukommelse og en lille effekt knyttet til elevernes evne til planlægning. Der er ligeledes en effekt knyttet til elevernes organisering af materiale.

Der er dog ingen effekter knyttet til lærernes vurdering af elevernes evne til at skifte fokus, deres evne til emotionel kontrol, til at indlede og tage initiativ og til at monitorere processer.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Student Success Skills er en rådgivningsindsats, der er iværksat i skoleregion med fokus på at styrke elevernes forbundenhed til skolen og i det hele taget klare sig bedre i skolen fagligt og socialt. Det er en indsats, der er meget knyttet til skolen, men indsatsen kan eventuelt kobles sammen med boligsociale indsatser, der har til hensigt at styrke børn og unges forbundenhed til deres boligområde og deres måde at agere på i boligområdet. SSS kunne fx knyttes sammen med indsatser, der minder om ”takt og tone”, som man tidligere har anvendt i Bispehaven.

Ifølge repræsentanter fra kommunalt og boligsocialt regi i Aarhus kan rådgivning af de unge, som styrker deres selvrefleksion, godt fylde noget mere, og der er et behov for, at mange af børnene og de unge får arbejdet med, at skolen er medspiller og ikke en modspiller. Herunder skal børnene og de unge forstå, hvorfor det er godt at få uddannelse, og kunne tænke mere langsigtet end blot på fx at få et fritidsjob. Det er typisk først i 8. klasse, at eleverne får en sådan form for rådgivning, men der er behov for tidligere indsatser – for at påvirke børnene og de unge tidligere, hvilket netop gøres i SSS.

Der arbejdes i forvejen med rådgivning af de unge i forbindelse med anti-radikaliseringssmodellen, men rådgivningen kan tænkes meget bredere i forhold til refleksioner over uddannelse, beskæftigelse og generel deltagelse i det danske samfund. SSS-indsatsen kan således eventuelt tænkes bredere og arbejde med målgruppens viden om de aktiviteter, der foregår uden for boligområdet.

THE CAREER TREK PROGRAM

Investigating the Impact of a Career Education Program on School Engagement, Sutherland, D., K. Levine & B. Barth, 2005.

FORMAL

Formålet er at fastholde elever i uddannelsessystemet, blandt andet ved at øge deres uddannelsesmæssige selvværd og motivation for uddannelse.

MÅLGRUPPE

Målgruppen er skoleelever, som går i secondary school på skoler i udsatte boligområder, og som er i risikogruppen for at droppe ud af skolen. Secondary school i Canada betegnes også som high school eller senior high, hvilket dækker fra 8.-12. klasse. Målgruppen for indsatsen er således mellem 14 og 18 år.

HOVEDRESULTATER

Indsatsen har en marginal positiv virkning i forhold til at motivere eleverne og bidrage til, at deres motivationsniveau ikke falder. Ligeledes har indsatsen positiv virkning i forhold til elevernes uddannelsesmæssige selvværd, der i modsætning til kontrolgruppen ikke falder i indsatsperioden.

Studiets kvalitative resultater peger på en række positive virkninger af indsatsen. De deltagende elever bliver mere bevidste om, hvilke uddannelsesmæssige kvalifikationer, de skal have for at nå deres karriere-drømme, og de bliver mere bevidste om, hvilke barrierer, de kan støde på undervejs i deres fremtidige uddannelsesforløb. De lægger også vægt på, at de har fået gode relationer til de andre deltagere og til instruktørerne i indsatsen, samt at de har fået styrket deres evner til problemløsning.

INDSATS BESKRIVELSE

The Career Trek Program er iværksat af Career Trek Incorporation, der er en nonprofit organisation, som opererer fra the University of Manitoba, og som har til formål at lave uddannelsesprogrammer for unge, der har barrierer i forhold til at påbegynde en videregående uddannelse.

Hver september nominerer lærere og administratorer fra de deltagende skoler i The Career Trek Program elever til indsatsen. Skolerne er udvalgt fra indre by i udsatte områder med mange ”risikoramte” elever. De nominerede elever nomineres ud fra to kriterier:

- Lærere og administratorer vurderer, at elevens faglige evner er tilstrækkelige til at kunne klare en videregående uddannelse
- Eleven og familien er i stand til at deltage og binde sig til at gennemføre programmet.

Der udvælges hvert år 240 elever fra de 7 skoler, som skal deltage i indsatsen. Indsatsen løber hver lørdag fra oktober til april – ca. 6 måneder.

Deltagerne deles ind i fire kohorter, og hver kohorte begynder sit Career Trek-forløb på en af tre videregående uddannelsesinstitutioner – Red River College, The University of Winnipeg og The University of Manitoba.

Hver kohorte deles yderligere ind i fire grupper, der roterer i fire 45 minutters karriereprogramsessioner afholdt på campus. Sessionerne er delt ligeligt mellem de deltagende fakulteter og uddannelseslinjer. Efter 5 uger skifter hver gruppe til nogle nye institutter/fakulteter. I alt får deltagerne 95 timers indsats, hvoraf 80 timer er i klasser.

De aktiviteter og klasstimer, som de deltager i, er designet til at være interessante, eksperimenterende, innovative og øge deltagernes bevidsthed om et specifikt felt og de karrieremuligheder, der knytter sig til feltet. Desuden får de deltagende elever at vide, hvad det kræver at uddanne sig inden for det pågældende felt eller inden for den pågældende uddannelsesretning. Der bliver skabt et bindeled til deres nuværende uddannelse i skolen (secondary school), så deltagerne kan se, at det giver mening at investere i deres skolearbejde.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet har til formål at undersøge, hvorvidt indsatsen påvirker de deltagende elevers uddannelsesmæssige motivation og selvværd. Herunder deres motivation for at blive i secondary school og færdiggøre denne. Studiet baserer sig på et kvasi-eksperimentelt design, hvor en gruppe af elever, der har deltaget i indsatsen, sammenlignes med en gruppe af elever, der ikke har deltaget i indsatsen.

Lærere og administratorer har i første omgang udpeget 90 elever, som kan deltage i indsatsen. Heraf har forældrene givet lov til deltagelse for 33 elever. Disse 33 elever udgør indsatsgruppen. Lærere har derefter udvalgt elever med lignende risikofaktorer som indsatsgruppen. Ud af estimeret 200 udvalgte elever har forældrene givet samtykke til deltagelse for 10, som blot indgår i undersøgelsen, men som ikke er en del af The Career Trek Program. Disse 10 elever udgør kontrolgruppen.

Begge grupper er målt lige ved indsatsens start og lige efter indsatsens afslutning. De er målt ved brug af fire validerede kvantitative måleredskaber², der indgår i et spørgeskema. Måleredskaberne anvendes til at måle indsatsens påvirkning på motivation, oplevelse af egen formåen og selvværd.

Derudover er der foretaget semistrukturerede kvalitative interviews med de to grupper, både før og efter indsatsen. Interviewguiden er

2. De fire validerede måleredskaber er 1) The Children's Academic Intrinsic Motivation Inventory, 2) Perception of Ability Scale for Students, 3) Rosenberg Self Esteem Scale, 4) Family, Friends, and Self Assessment Scale.

designet til at komme i dybden med elevernes viden om karrierer og planlægning og samtidig være åben for nye tematikker.

VIRKNING AF INDSATS

Vi opridser først studiets kvantitative resultater og dernæst de kvalitative resultater.

KVANTITATIVE RESULTATER

I indsatsgruppen er der en signifikant stigning i antallet af venner, som deltagerne vurderer, at deres forældre kan lide, og indsatsgruppen ser mere positivt på spørgsmål relateret til deres bopæl (hvordan har du det med det sted, du bor?) og deres skoleadministration (hvad synes du om din skoleleder?), efter at de har deltaget i indsatsen.

Indsatsgruppens motivation er øget i alle fag, dog er den ændring ikke signifikant. For kontrolgruppen er motivation faldet i alle fag, undtagen i matematik. Forskerne fortolker dette som et udtryk for, at indsatsen virker i forhold til at motivere deltagerne – som minimum i forhold til at vedligeholde elevernes motivationsniveau.

Ligeledes er der sket en forbedring i indsatsgruppens selvvaluerede evner inden for matematik og læsning, men forbedringen er ikke signifikant. Endelig er der sket en ændring i indsatsgruppens selvværd, oplevelse af sociale relationer og psykologisk justering, om end ikke signifikant. Kontrolgruppens selvværd er faldet gennem perioden, og forskerne bag studiet peger på, at indsatsen muligvis har en positiv effekt i forhold til at vedligeholde selvværdet hos målgruppen.

De kvalitative interview efter indsatsen viser, at indsatsgruppen har fået viden om og kendskab til de videregående uddannelser, hvilket kontrolgruppen ikke har. Indsatsgruppen har også en bedre forståelse for vigtigheden i at tage uddannelse i forhold til at nå sine karrieremål.

Indsatsgruppen har desuden større viden end kontrolgruppen om, hvilke karriereønsker deres jævnaldrende har, hvilket indikerer, at de taler sammen om det. Endelig har indsatsgruppen en mere positiv opfattelse af sig selv som studerende. Indsatsgruppen lægger vægt på, at de har fået gode relationer til de andre deltagere og til instruktørerne i indsatsen. Indsatsgruppen lægger også vægt på, at de har fået styrket deres evner til problemløsning gennem deres deltagelse i The Career Trek Program.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Der findes allerede brobygningsindsatsen, der har til hensigt at introducere de unge til forskellige ungdomsuddannelser, som de kan vælge efter folkeskolen. Der er dog mulighed for et øget samarbejde mellem kommunen, det boligsociale arbejde og ungdomsuddannelserne. Ungdomsuddannelserne har ofte manglende kendskab til de unge fra de udsatte boligområder, hvorfor de har vanskeligt ved at håndtere disse unge. Sam-

tidlig er de unge ikke i tilstrækkelig grad uddannelsesparate, og de mangler måske troen på sig selv, og deres familier er ofte ikke klar til at give den fornødne opbakning. Derfor er det afgørende, at der dels sættes tidligt ind over for de unge ved fx at anvende tidlig karriererådgivning såsom Student Success Skills (SSS) eller Integrative Contextual Model of Career Development (ICM), og at der dels arbejdes med forældreopbakning. Indsatsen for de unge skal hjælpe de unge til at få tro på sig selv. Det skal dog knyttes til en indsats målrettet forældrene, hvorved forældrene lærer at bidrage til realistiske forventninger.

Open College Network, klubberne og ungdomsskolerne er også mulige samarbejdspartnere i forhold til at få en sådan indsats iværksat. Man kunne fx afholde karriereaftener og kurser i ansøgningsskrivning i klubberne som en del af et større og mere velorganiseret karriereforløb for områdernes unge.

Det er specielt afgørende at få fat i de unge, der er omkring 18 år, da disse befinder sig i en alder, hvor de er i risiko for at blive overladt til sig selv. Den store udfordring er ikke så meget at få de unge i gang med et uddannelsesforløb, men at få dem fastholdt.

BESKÆFTIGELSE

Vi beskriver seks studier af indsatser, der har fokus på at få udsatte borgere i beskæftigelse. Flere af de beskrevne indsatser har også en uddannelsesmæssig komponent. Indsatsernes formål er således ofte enten at få indsatsens målgruppe i beskæftigelse eller i uddannelse. Vi har valgt at præsentere disse indsatser, der er ”på vippen” mellem uddannelse og beskæftigelse i dette kapitel under beskæftigelse.

De seks studier er kort præsenteret i tabel 5.1 ved forfatter, årstal, studiets titel, samt hvilken indsats der er behandlet i studiet.

TABEL 5.1

Oversigt over medtagne studier med indsatser inden for beskæftigelse.

Forfatter /forfattere	Årstal	Studiets titel	Indsats
Turner & Conkel	2010	Evaluation of a Career Development Skills Intervention with Adolescents Living in an Inner City	Integrative Contextual Model of Career Development (ICM)
Rambøll	2009	Fra fritid til job	Fritidsjob
Redcross m.fl.	2012	More Than a Job: Final Results from the Evaluation of the Center for Employment Opportunities (CEO) Transitional Jobs Program	Transitional Jobs
Bauldry m.fl.	2009	Mentoring Formerly Incarcerated Adults. Insights from the Ready4Work Reentry Initiative	Ready4Work Program (R4W)
Hendra m.fl.	2011	Breaking the Low-Pay, No-Pay Cycle: Final Evidence from the UK Employment Retention and Advancement (ERA) Demonstration	Employment Retention and Advancement (ERA)
Blundell m.fl.	2004	Evaluating the Employment Impact of a Mandatory Job Search Program	New Deal for the Young Unemployed

KENDETEGN VED INDSATSERNE

Indsatserne er listet i tabel 5.2, hvor de er præsenteret ved indsatsens navn, det land, indsatsen er implementeret i, og de effektmål, indsatsen forventes at påvirke.

TABEL 5.2

Oversigt over indsatser inden for beskæftigelse.

Indsatsens navn	Land	Indsatsens outcomes
Integrative Contextual Model of Career Development (ICM)	USA	Forbedre evner vedrørende karriere og uddannelse
Fritidsjob	Danmark	Beskæftigelse og uddannelse
Transitional job	USA	Beskæftigelse
Ready4Work program (R4W)	USA	Beskæftigelse
Employment Retention and Advancement (ERA)	Storbritannien	Beskæftigelse
New Deal for the Young Unemployed	Storbritannien	Beskæftigelse

Af tabel 5.2 fremgår det, at tre indsatser foregår i USA, to i Storbritannien og en indsats er fra Danmark.

I det følgende præsenterer vi de enkelte indsatser og indsatstyper. Vi beskriver studiets *hovedresultater*, *indsatsens formål*, *indsatsens målgruppe*, *indsatsens indhold*, *forskningsdesign*, *virkningerne af indsatsen*, *studiets forbehold* og til sidst indsatsens *realiserbarhed i dansk kommunal kontekst*. Vi præsenterer indsatserne i samme rækkefølge, som de er listet op i tabel 5.2.

INTEGRATIVE CONTEXTUAL MODEL OF CAREER DEVELOPMENT (ICM)

Evaluation of a Career Development Skills Intervention with Adolescents Living in an Inner City, Turner, S.L. & J.L. Conkel, 2010.

FORMAL

Integrative Contextual Model of Career Development (ICM) har til formål at udvikle kompetencerne hos unge i 7. og 8. klasse, så de har bedre muligheder for at skabe sig en karriere og herunder vælge den rette uddannelsesretning for at opnå beskæftigelse senere hen.

MALGRUPPE

Indsatsen er målrettet multietniske elever i 7. og 8. klasse, der bor i indre by. I studiet har de multietniske elever et aldersgennemsnit på ca. 13 år.

HOVEDRESULTATER

ICM er en karriererådgivningsindsats for multietniske skoleelever i 13-års-alderen i indre by i USA. Indsatsen har til hensigt at styrke en række kompetencer hos eleverne, således at de er bedre egnede til at skabe sig en karriere og herunder gøre dem bedre egnede til at træffe de rette uddannelsesmæssige valg.

Studiet viser, at ICM-indsatsen er effektiv i forhold til at forbedre elevernes evner til at vurdere, hvilke typer af arbejde, som de passer til ud fra deres interesser, værdier og faglige færdigheder. Desuden forbedrer indsatsen elevernes selvvaluerede sociale og prosociale evner samt deres evner vedrørende parathed til at arbejde. Indsatsen forbedrer også elevernes selvvaluerede evner til at indhente emotionel og instrumentel støtte fra forældre og lærere, og indsatsen forbedrer elevernes selvsikkerhed og tro på, at de vil nå deres uddannelsesmæssige og karrieremæssige mål.

INDSATSBESKRIVELSE

Integrative Contextual Model of Career Development (ICM) er en model for karriererådgivning. Modellen trækker på forskellige teoretiske perspektiver, der påpeger, at unge har større sandsynlighed for at udvikle proaktive tilgange til deres nuværende situation og deres fremtidige karriere, når de lærer og anvender specifikke karriereudviklingssevner (career development skills). ICM fokuserer på følgende seks kompetencer relateret til karriereudvikling:

1. Evnen til at udforske sine egne interesser og sine karriereønsker (self- and career-exploration skills).
2. Evnen til at vurdere, hvilke typer af arbejde, som man passer til ud fra interesser, værdier og faglige færdigheder (Person-environment fit skills)
3. Evnen til at sætte sig mål (goal-setting skills).
4. Sociale og prosociale evner samt evner vedrørende parathed til at arbejde (social, prosocial and work-readiness skills). Det inkluderer fx evnen til at tænke på andre frem for sig selv samt evnen til at have en positiv påviselig arbejdsmoral.
5. Selvregulerede indlæringssevner (self-regulated learning skills). Det inkluderer en række læringsstrategier, som baserer sig på omtanke, viljestyrke og selvrefleksion, der er designet til at maksimere den enkelte unges uddannelsesmæssige og erhvervmæssige muligheder.
6. Evnen til konsekvent at udnytte social støtte med henblik på at overkomme både samfundsmæssige og individuelle karriereudfordringer.

ICM er implementeret på fire skoler, sideløbende med en mere traditionel karriererådgivning, for at give mulighed for at sammenligne effekterne af disse indsatser.

Indsatsgruppe 1 har gennemført indsats 1, der er den mere traditionelle rådgivning, hvor eleverne starter med at udfylde et SDS vurderingshæfte (Assesment Booklet), som de har diskuteret resultaterne af i forhold til at udforske karriereønsker, vurdere hvilke job de passer til og deres evner til at sætte sig mål. I SDS-vurderingshæftet skal eleverne beskrive, hvad de drømmer om at arbejde med, hvilke aktiviteter der interesserer dem, hvilke kompetencer de mener at besidde, hvilke beskæftigelser der interesserer dem, og hvilke evner de selv mener, at de har.

På baggrund af deres besvarelse i SDS-vurderingshæftet er der for hver elev udregnet en værdi, som er forbundet med en række mulige beskæftigelser, som eleverne kan se i et andet hæfte – SDS Occupation Finder. Hver elev har så sammenlignet de beskæftigelser, som de har identificeret gennem SDS Occupation Finder med de beskæftigelser, de drømmer om at have.

Derefter har eleverne undersøgt arbejdsforhold, lønforhold, relevante uddannelser og relevante evner, der knytter sig til tre af de beskæftigelser, som de har fundet mest interessante. De forskere, der har gennemført rådgivningen, har herefter ledet en diskussion om:

- Hvilke beskæftigelser, eleverne har valgt
- Hvilken proces, eleverne har anvendt i forhold til at udvælge beskæftigelser ud fra deres viden om dem selv og om arbejdsmarkedet generelt
- Hvad de bedst kan lide ved de beskæftigelser, de har valgt
- Hvilke uddannelsesmæssige krav, de valgte beskæftigelser kræver
- Hvordan de kan arbejde målrettet mod at realisere deres højst prioriterede beskæftigelsesvalg.

Gennemførelsen af indsats 1 har været to sessioner a 1 time hver.

Indsatsgruppe 2 har gennemført indsats 2, der er ICM-indsatsen. ICM-indsatsen består af fire dele.

For det første skal eleverne gennemføre et SDS vurderingshæfte ligesom i indsats 1.

For det andet skal eleverne gennemføre en Work Adjustment Inventory (WAI), der også er et karriererådgivningsinstrument, men som fokuserer på elevernes prosociale og sociale evner samt evner vedrørende parathed til at arbejde. De evner, der undersøges i dette karriererådgivningsinstrument, vedrører blandt andet elevernes motivation for at arbejde, deres bekymring for, at andre har det godt, deres evne til at komme godt ud af det med andre og deres evne til at omstille sig. På baggrund af dette er der udregnet værdier for elevernes evner, og disse

resultater har eleverne diskuteret. Eleverne er blevet bedt om at forklare i klassen om de evner, hvor de scorer højest, og i den forbindelse forklare, hvordan de anvender deres evner i dagligdagen. De er i øvrigt blevet bedt om at forklare, hvilke evner de gerne vil forbedre og give bud på, hvordan de kan forbedre disse evner.

For det tredje skal eleverne gennemføre en aktivitet, der har til formål at synliggøre, hvilke personer i elevernes netværk, der kan være en støtte, og ydermere lægge op til diskussion vedrørende, hvad eleverne kan forvente at få af støtte fra disse personer i forhold til karrieremæssige udfordringer.

For det fjerde skal eleverne diskutere, hvordan de kan anvende emotionel og instrumentel støtte i forhold til at planlægge deres selvregulerede indlæring og derved overkomme karriereudfordringer.

Gennemførelsen af indsats 2 (ICM) har været fire sessioner a 1 time.

Både indsats 1 og indsats 2 er udført af universitetsprofessorer og videnskabelige assistenter med specifik viden om karriereudviklings-teorier, rådgivningsstrategier og om evner blandt multietniske unge, som bor i indre by.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet har til formål at undersøge effekten af karriererådgivning baseret på IMC for multietniske unge studerende og dermed undersøge, hvorvidt IMC er med til at mindske karriere- og uddannelsesbarrierer.

142 multietniske elever fra fire forskellige skoler i indre by er gennem stratificeret tilfældig udvælgelse delt ind i grupper bestående af 7-13 elever. Disse grupper er tilfældigt udvalgt til at være enten indsatsgruppe 1, der har fået traditionel karriererådgivning, indsatsgruppe 2, der har fået ICM-indsatsen, eller kontrolgruppe, der ikke har fået nogen form for karriererådgivning. Alle deltagerne har gennemført en test inden indsatsens start for at kortlægge elevernes egne opfattelser af uddannelses- og karriereudfordringer. Dette er målt ud fra deres egen rapportering.

Efter indsatsernes afslutning er der gennemført en yderligere test med i alt 80 udsagn, hvortil eleverne skal erklære sig enten ”meget enig”, ”enig”, ”både enig og uenig”, ”uenig” eller ”meget uenig”. Disse udsagn knytter sig til nedenstående outcomes, hvor der er flere udsagn knyttet til hvert outcome.

- *Evnen til at udforske karrieremuligheder* (Career Exploration). For eksempel ”Jeg ved, hvordan jeg skal udforske mine interesser, og hvilke af mine interesser, jeg ønsker at anvende i min fremtidige karriere”.
- *Evnen til at vurdere, hvilke typer af arbejde, som man passer til ud fra interesser, værdier og faglige færdigheder* (Person-Environment Fit). For

pel ”Da jeg kender mig selv, så har jeg overvejet at arbejde med data i min fremtidige karriere.”

- *Evnen til at sætte sig mål* (Goal Setting). For eksempel ”Jeg ved, hvordan jeg skal sætte mig uddannelses- og karrieremål på en måde, der hjælper mig til at nå disse mål.”
- *Interesse i data, ideer, mennesker og ting* (Interest in Data, Ideas, People and Things). For eksempel ”Jeg er interesseret i at arbejde med mennesker i min fremtidige karriere.”
- *Sociale og prosociale evner samt evner vedrørende parathed til at arbejde* (Social, Prosocial, and Work Readiness Skills). For eksempel ”Jeg kan godt komme ud af det med andre, der tænker anderledes, end jeg gør.”
- *Indbente emotionel støtte* (the Garnering of Emotional Support). For eksempel ”Jeg ved, at jeg kan tale med mine forældre omkring problemer.”
- *Indbente instrumentel støtte* (the Garnering of Instrumental Support). For eksempel ”Jeg ved, hvordan jeg skal spørge folk om hjælp, hvis jeg har brug for det.”
- *Selvsikkerhed og tro på, at de vil nå deres uddannelsesmæssige og karrieremæssige mål* (Efficacy/Positive Attributions). For eksempel ”Jeg er overbevist om, at jeg kan overkomme de problemer, jeg vil støde på i forbindelse med at nå mine uddannelses- og karrieremæssige mål.”
- *Proaktivitet* (Proactivity). For eksempel ”Jeg drager fordel af mine muligheder i forhold til at nå mine karrieremål.”
- *Selvreguleret indlæring* (Self-regulated Learning). For eksempel ”Jeg udvikler de faglige evner, der er nødvendige for, at jeg kan nå mine uddannelses- og karrieremæssige mål.”
- *Bevidsthed om nye muligheder* (Awareness of Opportunity). For eksempel ”Jeg opfatter, når omstændighederne har ændret sig.”
- *Selvbehvoldelse* (Assertiveness). For eksempel ”Jeg lader andre vide, hvad mine styrker og talenter er.”
- *Initiativ* (Initiative). For eksempel ”Jeg starter nye ting på egen hånd.”
- *Fleksibilitet* (Flexibility). For eksempel ”Jeg indretter mig let til nye situationer.”
- *Tilpasningsevner* (Adaptability). For eksempel ”Jeg bruger kritik konstruktivt.”

VIRKNING AF INDSATS

Ved indsatsens start (baselinemålingen) er der ingen signifikante forskelle på de tre grupper – hverken i forhold til alder eller oplevede karriereudfordringer.

Efter indsatsens afslutning er der signifikante forskelle på en række outcomes mellem indsatsgruppe 2, der har modtaget ICM-indsatsen, og kontrolgruppen. Eleverne i indsatsgruppe 2 rapporterer således signifikant bedre evner til at vurdere, hvilke typer af arbejde, som

de passer til ud fra deres interesser, værdier og faglige færdigheder (Person-Environment Fit), de rapporterer signifikant bedre sociale og proso-
cialle evner samt evner vedrørende parathed til at arbejde (Prosocial, So-
cial and Work Readiness Skills), de rapporterer signifikant højere i for-
hold til at indhente emotionel støtte (Emotional Support), de rapporterer
signifikant højere i forhold til at indhente instrumentel støtte (Instrumen-
tal Support), og de rapporterer signifikant højere selvsikkerhed og tro på,
at de vil nå deres uddannelsesmæssige og karrieremæssige mål (Efficacy/
Positive Attributions).

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Karriererådgivning for skoleelever er tilsyneladende ikke udbredt praksis
i de danske kommunale folkeskoler, men det vil det formentlig blive i
fremtiden i Aarhus Kommune, hvor Børne- og Ungeafdelingen er ved at
udarbejde en plan for arbejdet med karrierebevidsthed for skoleelever.
Det er tanken, at der kommer et selvstændigt fag på skoleskemaet, som
handler om job og karriere, og som blandt andet skal medvirke til, at
skoleeleverne får en mindre stereotypisk forståelse af, hvilke jobfunktion-
er, der er mulige. Desuden er det planen, at skoleeleverne skal begynde
at reflektere over, hvilke typer af job, der vil være i fremtidens samfund,
når de selv skal indgå i arbejdsmarkedet. Det er også planen, at disse re-
fleksioner skal indgå i børnenes lege, hvilket pædagogerne skal være med
til at facilitere.

Ifølge de boligsociale medarbejdere i Aarhus er der et stort be-
hov for, at de unge får et bedre kendskab til arbejdsmarkedet og en mere
realistisk forståelse af, hvad de selv har af muligheder. I Gellerup har
man derfor iværksat et projekt i en lokal klub, der netop har til formål at
øge de unges viden i forhold til deres karrieremuligheder. Det er et pro-
jekt, der lige er startet, hvorfor det er for tidligt at se nogle virkninger,
men fornemmelsen er, at flere af de unge evner at holde fast i den ud-
danneelse, de starter på.

ICM-tilgangen kan bidrage til at udvikle eksisterende tiltag ved
ikke kun at fokusere på den faglige udvikling, men også på person-
lighedsudvikling hos eleverne, hvilket relaterer sig til coaching-
tankegangen.

FRITIDSJOB

*Fra fritid til job – analyse af betydningen af fritidsjob for indvandrere og efterkomme-
res beskæftigelses- og uddannelsessituation, Rambøll, 2009.*

FORMÅL

Et fritidsjob er en indsats, der kan have betydning for, at unge bliver mere uddannelsesparate eller bedre til at varetage et arbejde senere hen.

MÅLGRUPPE

Målgruppen for fritidsjob er 14-19-årige, der går i folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse. I dette studie fokuseres der på unge indvandrere og efterkommere.

HOVEDRESULTATER

Rambøll, der står bag studiet, har undersøgt, hvilken betydning det har for indvandrere og efterkommeres beskæftigelses- og uddannelsessituation, at de har et fritidsjob.

Studiet viser, at indvandrere og efterkommere, der har haft et fritidsjob, sammenlignet med indvandrere og efterkommere, der ikke har haft et fritidsjob, har 2,5 gange så stor sandsynlighed for at være i beskæftigelse, og de har større sandsynlighed for at komme til at tjene mere end 300.000 kr. om året. De har også i højere grad lyst til at være på arbejdsmarkedet. Mere end dobbelt så mange angiver desuden, at de i dag har et studiejob.

De unge, der har haft et fritidsjob, vurderer selv, at de har fået et positivt udbytte af fritidsjobbet, og at fritidsjobbet har givet dem en række brugbare kompetencer, såsom disciplin og evnen til at indgå i et arbejdsfællesskab. De vurderer også, at fritidsjobbet har bidraget til, at de har fået et netværk/venner (med mindre de har arbejdet som avis- eller reklameomdeler).

Indvandrere og efterkommere, der har haft et fritidsjob, har, sammenlignet med indvandrere og efterkommere, der ikke har haft et fritidsjob, også større sandsynlighed for at være i uddannelse, og de har større tillid til egne evner og muligheder i uddannelsessystemet.

Indvandrere og efterkommere, der har haft et fritidsjob, føler, sammenlignet med indvandrere og efterkommere, der ikke har haft et fritidsjob, sig i højere grad som en del af det danske samfund, og de føler i højere grad, at de bidrager til samfundet.

43 pct. af de unge indvandrere og efterkommere svarer ”nej” til, at det er svært at finde et fritidsjob. 20 pct. svarer ”ja”, 20 pct. svarer ”både og”, og 14 pct. svarer, at de aldrig har søgt et fritidsjob. I det omfang, at de har stødt på barrierer i forbindelse med at få et fritidsjob, nævner de hyppigst arbejdsgivernes fordomme over for etniske minoriteter. 88 pct. af de unge vurderer, at deres familie synes, at fritidsjob er en god idé.

INDSATSBESKRIVELSE

Et *fritidsjob* er i studiet defineret som et job, der er varetaget af en 14-19-årig person, der går i folkeskole eller tager en ungdomsuddannelse.

FORSKNINGSDESIGN

Det overordnede formål med studiet er at tilvejebringe viden om effekten af fritidsjob for unge indvandrere og efterkommeres beskæftigelses- og uddannelsessituation. Denne viden skal danne baggrund for en kampagne, der skal fremme ansættelsen af unge med etnisk minoritetsbaggrund i fritidsjob (Rambøll, 2009a).

Rambøll, der står bag studiet, foretager forskellige kvantitative analyser baseret på to forskellige datakilder – registerdata og spørgeskema-data.

Den ene del af analyserne er baseret på registerdata, hvor indvandrere og efterkommere, der var 25-29 år i 2006, udgør udgangspopulationen (Rambøll, 2009b). Gruppen, der har haft et fritidsjob³, følges over tid i forhold til uddannelses- og jobsituation. Disse analyser afdækker blandt andet de overordnede sammenhænge mellem fritidsjob og uddannelse, og mellem fritidsjob og beskæftigelse. Disse analyser giver også mulighed for en sammenligning af målgruppen med etniske danskere (ibid.).

Den anden del af analyserne baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse foretaget med et udsnit af indvandrere og efterkommere i alderen 24-30 år (ibid.). Spørgeskemaet omhandler blandt andet spørgsmål vedrørende respondenternes erfaring med fritidsjob, deres holdning til fritidsjob og deres oplevelse af at høre til det danske samfund. De analyser, der baserer sig på spørgeskemaerne, afdækker blandt andet sammenhængen mellem at have fritidsjobberfaring og at føle sig tilknyttet til samfundet. De afdækker også nogle af de forhold, som nogle af respondenterne angiver som årsager til, at de eventuelt ikke har haft et fritidsjob (ibid.).

VIRKNING AF INDSATS

I det følgende præsenterer vi studiets resultater kortfattet i punktform. For at gøre dem mere overskuelige har vi inddelt dem under seks underoverskrifter:

1. Mønstre i unge indvandrere og efterkommeres fritidsjob
2. Fritidsjob og personligt udbytte
3. Fritidsjob og beskæftigelse
4. Fritidsjob og uddannelse

3. En person fra udgangspopulationen anses for at have haft et fritidsjob, hvis vedkommende har haft en lønindkomst mellem 10.000 og 120.000 i årene, fra vedkommende var 15 til 19 år, samtidig med at vedkommende har taget en grundskole-, gymnasial- eller erhvervsuddannelse (Rambøll, 2009b).

5. Fritidsjob og integration
6. Barrierer for opnåelse af fritidsjob.

MØNSTRE I UNGE INDVANDRERE OG EFTERKOMMERES FRITIDSJOB

- Når man alene ser på de indvandrere og efterkommere, der opholdt sig i Danmark, da de var 15-19 år, så har 41 pct. af indvandrerne haft et fritidsjob og 80 pct. af efterkommerne.
- For både indvandrere, efterkommere og etniske danskere gælder det, at jo flere penge deres forældre har tjent, jo større er sandsynligheden for, at de har haft et fritidsjob. Det gælder også for alle tre grupper, at drenge/mænd i højere grad har haft fritidsjob end piger/kvinder.
- Der er stor spredning i forhold til varigheden af den samlede periode, som respondenterne har været i fritidsjob – fra 1 til 72 måneder. De fleste har dog haft fritidsjob i en længere periode. Mere end halvdelen har haft fritidsjob i over 2 år.
- 83 pct. af respondenterne, der har haft et fritidsjob, har haft mere end ét fritidsjob.
- Hvis man ser på, hvor lang tid respondenterne, der har haft et fritidsjob, i gennemsnit har arbejdet, så viser det sig, at 9 pct. har arbejdet 1-5 timer om ugen, 26 pct. har arbejdet 6-10 timer om ugen, 32 pct. har arbejdet 11-15 timer om ugen, 29 pct. har arbejdet 16 timer eller derover om ugen, 3 pct. ved ikke, og 1 pct. har ikke haft det samme fritidsjob i 3 måneder, som er den periode, gennemsnittet måles ud fra.
- De fleste af respondenterne har arbejdet inden for handel og avis- og reklameomdeling.
- Hovedparten af respondenterne, der har haft fritidsjob, svarer, at de igennem deres fritidsjob i høj eller nogen grad har haft selvstændig kundekontakt, i høj eller nogen grad har haft planlægning af egne arbejdsopgaver, og i høj eller nogen grad har haft andre opgaver med ansvar. De færreste har haft planlægning af andres arbejdsopgaver igennem deres fritidsjob.
- Jo flere i respondenternes omgangskreds, der har haft et fritidsjob, desto større er sandsynligheden for, at respondenterne også selv har haft et fritidsjob.
- De fleste af respondenterne, der har haft et fritidsjob, svarer, at de har fået fritidsjobbet gennem familie, venner og bekendte.
- 96 pct. af respondenterne svarer, at de i høj eller nogen grad valgte at få et fritidsjob for at tjene penge, 73 pct. svarer, at de i høj eller nogen grad valgte det for at få erhvervserfaring, 71 pct. svarer, at de i høj eller nogen grad valgte det for at få nye udfordringer, og 69 pct.

svarer, at de i høj eller nogen grad valgte det for at få andre opgaver med ansvar.

FRITIDSJOB OG PERSONLIGT UDBYTTE

- Mere end 9 ud af 10 af respondenterne, der har haft et fritidsjob, vurderer, at de har haft et positivt udbytte af deres fritidsarbejde. Der er dog variation på tværs af brancher.
- 4 ud af 5 af respondenterne, der har haft et fritidsjob, oplever i høj eller nogen grad, at deres selvtillid er blevet styrket, og at de har følt sig anerkendt i deres fritidsjob. Hvorvidt de har følt sig anerkendt, afhænger af branchen. Personer, der har haft job som avis- og reklamebud, føler sig mindre anerkendt.

FRITIDSJOB OG BESKÆFTIGELSE

- Cirka 54 pct. af respondenterne, der har haft et fritidsjob, er i høj eller nogen grad enig i, at deres erfaringer fra fritidsarbejdet styrker deres beskæftigelsessituation. Jo flere timer respondenterne har arbejdet i deres fritidsjob, desto mere tillægger de fritidsjobbets betydning for deres senere beskæftigelse.
- Indvandrere og efterkommere, der har haft et fritidsjob, har signifikant større sandsynlighed for at være i beskæftigelse. Sandsynligheden for at være i beskæftigelse er knapt 2,5 gange så høj for indvandrere og efterkommere, som har haft et fritidsjob, sammenlignet med indvandrere og efterkommere, der ikke har haft et fritidsjob. Den positive sammenhæng mellem fritidsjob og beskæftigelse er stadig signifikant, når der kontrolleres for alder, køn, bopæl og forældres indkomst.
- Indvandrere og efterkommere, der har haft et fritidsjob, har signifikant større sandsynlighed for at komme til at tjene mere end 300.000 om året.
- Respondenter, der har haft et fritidsjob, har i højere grad lyst til at være på arbejdsmarkedet. Langt størstedelen af respondenterne svarer dog, at de i høj grad har lyst til at være på arbejdsmarkedet, uanset om de har haft fritidsjob eller ej.
- Flere respondenter, der har haft et fritidsjob, vurderer, at de har et relevant netværk til at kunne få arbejde (54 pct.) sammenlignet med de respondenter, der ikke har haft et fritidsjob (30 pct.).
- Langt hovedparten af de respondenter, der har haft et fritidsjob, vurderer, at fritidsjobbet har givet dem nogle kompetencer. Dette gælder opbygning af netværk, branchekendskab, evne til at kunne indgå i fællesskab på en arbejdsplads, samarbejdsevne, opbygning af CV, disciplin (fx i forhold til at møde til tiden og overholde dead-

lines), viden om kulturen på danske arbejdspladser og viden om dansk kultur generelt.

- 59 pct. af indvandrerne (ikke efterkommere), der har haft et fritidsjob, svarer, at de i høj eller nogen grad er enig i, at de er blevet bedre til dansk gennem fritidsjobbet.
- Mere end dobbelt så mange af respondenterne, der har haft et fritidsjob, angiver, at de i dag har et studiejob, sammenlignet med de respondenter, der ikke har haft et fritidsjob.

FRITIDSJOB OG UDDANNELSE

- De respondenter, der har haft et fritidsjob, har større sandsynlighed for at tage en uddannelse, end de respondenter, der ikke har haft et fritidsjob. Denne sammenhæng gælder på tværs af uddannelsesretninger.
- 45 pct. af respondenterne, der har haft et fritidsjob, vurderer, at fritidsjobbet i høj eller nogen grad har motiveret dem til at tage en uddannelse. 37 pct. vurderer dog, at fritidsjobbet slet ikke har motiveret dem til uddannelse, og 13 pct. vurderer, at fritidsjobbet kun har motiveret i ringe grad.
- Flere af de indvandrere, der har haft et fritidsjob, svarer, at de i høj grad er motiveret til at tage en uddannelse sammenlignet med de indvandrere, der ikke har haft et fritidsjob. Denne sammenhæng gælder ikke for gruppen af efterkommere.
- Der er en nær sammenhæng mellem at have fritidsjobberfaring og have tillid til egne evner og muligheder i uddannelsessystemet.

FRITIDSJOB OG INTEGRATION

- Respondenter, der har haft et fritidsjob, føler sig i højere grad som en del af det danske samfund. 69 pct. af dem, der har haft et fritidsjob, føler sig i høj grad som en del af det danske samfund, mens dette gælder for 44 pct. af de, der ikke har haft et fritidsjob.
- Flere respondenter, der har haft et fritidsjob, føler, at de i høj grad bidrager til samfundet, sammenlignet med de, der ikke har haft et fritidsjob.

BARRIERER FOR OPNÅELSE AF FRITIDSJOB

- 43 pct. af respondenterne svarer "nej" til, at det er svært at finde et fritidsjob. 20 pct. svarer "ja", 20 pct. svarer "både og", og 14 pct. svarer, at de aldrig har søgt et fritidsjob.
- Det forhold, som de fleste respondenter oplever som en barriere for at få et fritidsjob, er arbejdsgiveres fordomme om etniske minorite-

ter. 30 pct. har i høj eller i nogen grad oplevet dette som en barriere. 23 pct. har i høj eller nogen grad oplevet manglende netværk som en barriere. 14 pct. angiver manglende erfaring fra tidligere jobs som en barriere, 11 pct. angiver manglende kendskab til arbejdsmarkedet og dårlige dansk kundskaber, og 7 pct. angiver, at familiens holdning i høj eller nogen grad har udgjort en barriere.

- De respondenter, der ikke har haft et fritidsjob, er blevet spurgt om, hvordan dette kan være. Her svarer 48 pct., at de hellere ville bruge tid på skole/lektier, 25 pct., at de ikke havde behov for penge, 20 pct., at de hellere ville bruge tid med venner eller øvrige fritidsaktiviteter, 11 pct., at de søgte, men ikke fik et fritidsjob, 4 pct., at familien var imod det, og 21 pct., at det skyldes noget ”andet”.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Både Aarhus Kommune og de boligsociale medarbejdere arbejder målrettet med at skaffe fritidsjob til specielt udsatte unge, der opfører sig problematisk. Byrådet i Aarhus vedtog således i 2011 en målsætning om at skabe 500 fritidsjob, hvilket de ved indgangen til 2015 har nået.⁴ Kommunens UU-vejledning visiterer unge til fritidsjob, og helhedsplanerne har ansat personale, som har til opgave at hjælpe områdets unge i fritidsjob.

Som en del af helhedsplanen i Gellerup er der således ansat en medarbejder til at vejlede de unge til fritidsjob. I starten arbejdede denne medarbejder opsøgende for at udbrede kendskabet til fritidsjob, men dette er ikke længere nødvendigt, da de unge nu i høj grad selv opsøger medarbejderen i det omfang, de har behov for hjælp. Medarbejderen fokuserer derfor nu primært på at pleje netværket med de lokale erhvervsdrivende og udvide dette, så der stadig etableres flere fritidsjob. Både repræsentanter fra helhedsplanen i Gellerup og i Langkærparken beretter, at de unges ønske om at få et fritidsjob spredt sig som ringe i vandet inden for de unges vennegrupper. Denne mekanisme udnytter de boligsociale medarbejdere, når de henvender sig til enkelte unge i bestemte vennegrupper og får dem til at tage et fritidsjob, hvilket skaber interesse fra de øvrige i grupperne. De boligsociale medarbejdere har opbygget gode netværk til lokale erhverv, som er villige til at tage imod nogle af de udfordrende unge og give dem en chance. I nogle tilfælde opretter helhedsplanerne dog også egne job i samarbejde med kommunen – fx som bænkebyggere⁵ eller street-rapportere⁶.

4. <https://www.aarhus.dk/da/omkommunen/nyheder/2015/Februar/I-maal-med-500-kommunale-fritidsjob.aspx>

5. <http://www.helhedsplangellerup.dk/da/Servicesider/NewsList/2012/4-kvartal/Fritidsjob-i-Gellerup.aspx>

6. <http://www.helhedsplangellerup.dk/da/Servicesider/NewsList/2013/1-Kvartal/FritidsjobbereNy.aspx>

I Gellerup har de fulgt de unge, der har haft fritidsjob i en år-række, og kan se, at 100 pct. af de, der har haft fritidsjob, er kommet i uddannelse. Oprettelsen af fritidsjob koster penge, men repræsentanter fra kommunen og fra boligområderne vurderer, at det er en fornuftig investering, da de beløb, der anvendes på at skabe fritidsjob, er meget mindre end de udgifter, der er på længere sigt, hvis ikke de unge får uddannelse eller kommer i beskæftigelse.

TRANSITIONAL JOBS

More than a Job: Final Results from the Evaluation of the Center for Employment Opportunities (CEO) Transitional Jobs Program, Redcross, C., M. Millinky, T. Rudd & V. Levshin, 2012.

FORMÅL

Transitional Jobs skal give de deltagende ledige brugbar arbejds erfaring samt nogle brugbare kompetencer, der skal hjælpe dem i ordinært arbejde.

MÅLGRUPPE

Indsatsens primære målgruppe er ledige, der modtager Temporary Assistance for Needy Families (TANF) – en art arbejdsløshedsbistand. I studiet fokuseres der på tidligere indsatte.

HOVEDRESULTATER

Transitional Jobs dækker over en række indsatser, der baserer sig på at tilbyde ledige midlertidige jobs, for derved at hjælpe dem ind på arbejdsmarkedet og sikre dem ordinær beskæftigelse.

De konkrete anvendelser af Transitional Jobs kan variere i forhold til indholdet og målgruppen for indsatsen.

I studiet undersøges effekterne af Transitional Jobs for tidligere indsatte i forhold til deres beskæftigelsessituation og deres gentagelse af kriminalitet 3 år efter, at indsatsen er afsluttet. Studiet viser, at Transitional Jobs har en positiv virkning for tidligere indsatte, i forhold til at de kommer i ordinær beskæftigelse, og i forhold til at de i mindre grad gentager deres kriminalitet, hvis indsatsen iværksættes inden for 3 måneder efter deres løsladelse.

INDSATSBESKRIVELSE

Transitional Jobs dækker over en række beskæftigelsesindsatser, der grundlæggende består af et midlertidigt støttet jobtilbud målrettet udsatte ledige borgere. Transitional Jobs er midlertidige job, som er oprettet af enten staten eller af almennyttige organisationer, og som er målrettet personer på arbejdsløshedsbistand.

I den konkrete indsats arbejder deltagerne i indsatserne 25 timer om ugen i op til 6 måneder til den amerikanske minimumsløn i disse midlertidige job. Ved siden af den støttede beskæftigelse modtager deltagerne forskellige former for hjælp fra den organisation, der står for indsatsen. Deltagerne får råd og støtte under jobtræningen, instruktion i jobsøgning og jobparathed, forberedelse til deltagelse i undervisning samt bonusbetalinger i 6-9 måneder, hvis deltagerne bliver ansat i et ordinært job efter deltagelse i jobtræningen.

En af grundtankerne bag Transitional Jobs er, at deltagerne skal modtage supervision/rådgivning under deres ophold i det midlertidige job fra en person, der er erfaren inden for det pågældende job. Dette skyldes, at supervisoren/rådgiveren er den, der tilbringer mest tid med deltageren, og den, der observerer deltagerens kompetencer på arbejdspladsen. Det er også supervisoren på jobbet, der kan give deltageren den nødvendige rådgivning, som vil øge deltagerens beskæftigelsesegnethed.

FORSKNINGSDESIGN OG VIRKNING AF INDSATS

Studiet baserer sig på et lodtrækningsforsøg, hvor 977 tidligere indsatte er fordelt til at indgå i enten en indsatsgruppe, der har modtaget en Transitional Jobs-indsats, eller en kontrolgruppe, der ikke har modtaget nogen indsats. Gennemsnitsalderen på hele stikprøven er 34 år, og de har i gennemsnit siddet 5 år i statsfængsel.

Indsatsgruppen og kontrolgruppen er sammenlignet efter indsatsen i forhold til deres beskæftigelsessituation og deres tilbagefald til kriminalitet.

Resultaterne fra studiet viser, at der ikke er signifikant forskel mellem indsats- og kontrolgruppen i forhold til deres beskæftigelsessituation 3 år efter indsatsens afslutning. Under indsatsforløbet er beskæftigelsesgraden signifikant højere for indsatsgruppen, men dette skyldes, at de midlertidige job medregnes som beskæftigelse.

64,9 pct. af indsatsgruppen har fra indsatsens afslutning og 3 år frem været arresteret, dømt eller fængslet. Dette gælder for 70,6 pct. af kontrolgruppen. Forskellen på 5,7 procentpoint er statistisk signifikant på et 10-procents-signifikansniveau. Dette indikerer, at Transitional Jobs-indsatsen har en lille positiv effekt i forhold til de tidligere indsatte recidiv.

I en ekstraanalyse er stikprøven opdelt ud fra, om de tidligere indsatte har modtaget indsatsen inden for 3 måneder efter deres løsladelse. Resultaterne fra denne analyse viser, at indsatsen kun har en positiv effekt i forhold til recidiv for de, der har modtaget indsatsen kort tid efter deres løsladelse. Desuden viser resultaterne, at indsatsen på et 10-procents-signifikansniveau har en lille positiv effekt for de, der har modtaget indsatsen ”kort” efter deres løsladelse i forhold til deres beskæftigelsessituation.

Således tyder det på, at Transitional Jobs har en positiv virkning for tidligere indsatte, i forhold til at de kommer i ordinær beskæftigelse, og i forhold til at de i mindre grad gentager deres kriminalitet, hvis indsatsen iværksættes kort tid efter deres løsladelse.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Midlertidige jobtilbud, der skal hjælpe ledige ind på arbejdsmarkedet, findes allerede i en dansk kontekst i form af løntilskud, virksomhedspraktik og virksomhedscentre. Kommunen har det formelle ansvar for at tilrettelægge tilbud til de ledige borgere. Det kommunale kan dog med fordel arbejde sammen med det boligsociale på dette område, da boligforeningerne og de boligsociale medarbejdere ofte har en god kontakt med lokale erhvervsdrivende, og da de boligsociale medarbejdere har et godt kendskab til mange af de ledige beboere. De boligsociale medarbejdere kan således hjælpe de kommunale beskæftigelsesrådgivere med at få tilrettelagt passende tilbud til den enkelte ledige. Dette samarbejde fungerer allerede nu i nogen grad i nogle af de udsatte boligområder – specielt i de områder, hvor der er en fremskudt beskæftigelsesindsats, hvilket betyder, at de kommunale beskæftigelsesrådgivere er placeret ude i boligområdet.

Løntilskuds- og virksomhedspraktikpladser kan blandt andet etableres via et samarbejde med private virksomheder og Aarhus Kommune har eksempelvis et samarbejde med Dansk Supermarked. Kommunen kan dog også selv slå løntilskuds- og virksomhedspraktikstillinger op, hvilket også er tilfældet i Aarhus, der har en målsætning om, at en vis andel af de ansatte i kommunen skal være ekstraordinært ansatte.

Erfaringen fra Aarhus er, at disse midlertidige jobtilbud har vidt forskellige effekter afhængigt af, hvem der anvender dem. Der peges på, at de forsikrede ledige er dem, der har størst gavn af at komme i løntilskud, mens det er mere vanskeligt for de, der ikke er forsikrede, og som ofte også har dårligere uddannelsesbaggrund.

Erfaringerne fra Aarhus er endvidere, at virksomhedspraktik ofte ikke virker, da praktikperioden er for kort til, at de ledige når at komme ind i arbejdspladsens rutiner og dermed når at få vist sit værd.

I forhold til de tidligere indsatte, så påpeges det fra de boligsociale medarbejdere, at der allerede eksisterer et samarbejde mellem kriminalforsorgen og kommunerne med henblik på at sikre god løsladelse. Det er et samarbejde, som forventes at være frugtbart på længere sigt, men det fungerer ikke godt nok endnu.

READY4WORK-PROGRAM (R4W) – MED MENTORINDSATS

Mentoring Formerly Incarcerated Adults. Insights from the Ready4Work Reentry Initiative, Bauldry, S., D. Korom-Djakovic, W.S. McClanahan, J. McMaken & L.J. Kotloff, 2009.

FORMAL

Ready4Work-programmet er en amerikansk indsats, der har det primære mål at reducere tilbagefaldet til kriminalitet blandt tidligere indsatte. Indsatsen har herunder følgende mål:

- At øge tidligere indsattes beskæftigelsesrate gennem jobtræning og arbejdsformidling
- At møde andre kritiske behov, som de tidligere indsatte har ved at levere at levere helhedsorienterede tilbud gennem intensiv sagsstyring
- At styrke de tidligere indsattes sociale netværk og støtte dem gennem en mentorordning.

MÅLGRUPPE

Ready4Work-programmet er henvendt til tidligere indsatte, der er mellem 18-34 år og ikke har været løsladt i mere end 90 dage. Desuden har de kun fået tilbudt indsatsen, hvis deres sidste forbrydelse ikke har været voldelig.

HOVEDRESULTATER

Ready4Work-programmet har til hensigt at hjælpe tidligere indsatte, så de kommer i beskæftigelse og ikke gentager deres kriminalitet. Ready4Work består af forskellige former for jobtræning, der kan kombineres med mentorstøtte, hvis deltagerne selv ønsker det. I studiet måles effekten af denne supplerende mentorstøtte.

Studiet viser, at de deltagere, der har haft en mentor, har dobbelt så stor sandsynlighed for at komme i beskæftigelse, som de, der ikke har haft en mentor. Desuden er de, der har haft en mentor i længere tid i Ready4Work-programmet, i højere grad fastholdt i forløbet.

De, der har haft en mentor, får også hurtigere et job, og de fastholder i højere grad deres job. Derudover har de lavere sandsynlighed for at ryge i fængsel igen.

Mentorstøtten har således umiddelbart nogle positive effekter. Det er dog en risiko for, at effekterne ikke er lige store for alle tidligere indsatte. Studiet viser kun effekterne for de, der selv har valgt at deltage i et mentorforløb.

INDSATSBESKRIVELSE

Ready4Work-programmet (R4W) er iværksat i 11 storbyer i USA. R4W er en jobtræningsindsats, hvor nogle sagsbehandlere henviser de enkelte deltagere til relevante aktiviteter, der kan understøtte dem i at finde job. Foruden basisindsatsen har deltagerne desuden mulighed for at få tildelt en mentor som supplement til de øvrige aktiviteter. Det skal understreges, at mentorordningen kan vælges til ud over ”basis-indsatsen”.

Mentorindsatsen udføres af lokale organisationer – fx religiøse organisationer. Over halvdelen af mentorerne er rekrutteret fra lokale kirkesamfund. Alle mentorerne har modtaget et træningskursus i at være mentor, som i gennemsnit har været 6 timer. I denne mentortræning er der lagt vægt på en række forhold. Der er dels blevet redegjort for, at det i henhold til amerikansk lovgivning er forbudt for mentorerne at forkyn- de religion og at snakke om religion, med mindre den tidligere indsatte deltager (mentee) udtrykker eksplicit ønske om dette. Derudover er mentorerne opfordret til at mødes med deres mentee eller mentees minimum 4 timer om måneden i minimum 1 år. Desuden er mentorerne undervejs i deres mentorgerning blevet superviseret og har således fået støtte til at udvikle deres mentorrelation.

Den konkrete udformning af mentorordning er i høj grad foretaget lokalt, hvorfor de forskellige mentorindsatser i R4W ikke er identiske. I nogle af byerne er der iværksat gruppevejledning, mens der i andre byer er iværksat en-til-en-vejledning.

Gruppevejledningerne har antaget mere eller mindre struktureret form. Ved nogle gruppevejledninger er der, af den udførende organisation, på forhånd fastsat en række emner, som gruppen har modtaget vejledning om. Det har været emner af relevans for tidligere indsatte, såsom at lære at sætte sig mål, at kunne håndtere stress, at lave budgetter osv.

En-til-en-vejledning har typisk været karakteriseret ved, at mentor og mentee har mødtes og brugt tid sammen på forskellige aktiviteter – de har eksempelvis været ude og spise sammen og har været i biografen sammen. Mellem møderne har de snakket i telefon.

Undervejs i forløbet har det vist sig, at tidligere indsatte mænd ikke i tilstrækkelig grad har ønsket at være en del af indsatsen, da de har vurderet, at mentorer er til unge mennesker, og deltagelse derfor er et tegn på svaghed. På grund af dette er mentorordningen omdøbt til ”coaching” (ibid.).

FORSKNINGSDESIGN

Bauldry m.fl. (2009) har analyseret udviklingen for 4.450 tidligere indsatte, der fra oktober 2003 til januar 2005 har deltaget i Ready4Work. Deltagerne er blevet målt hver måned i forhold til deres deltagelse i programmet og til deres beskæftigelsesstatus. Cirka halvdelen af deltagerne i R4W valgte at supplere indsatsen med en mentorordning, og disses ud-

vikling er blevet sammenlignet med de deltagere i R4W, som ikke har haft en mentor.

VIRKNING AF INDSATS

Studiet viser, at de, der har haft en mentor, er blevet i Ready4Work-programmet signifikant længere end de, der ikke har haft en mentor. De, der har haft en mentor, er i gennemsnit 9,7 måneder i programmet, mens de, der ikke har haft, i gennemsnit er 6,6 måneder i programmet. De statistiske analyser viser, at deltagernes fastholdelse i programmet ikke afhænger af, hvor mange timer deltagerne har mødtes med deres mentor. Denne manglende sammenhæng kan ifølge forskerne bag studiet have at gøre med, at næsten alle deltagere, der har modtaget mentorstøtten, har mødtes lige meget med deres mentor.

I forhold til deltagernes beskæftigelsessituation, så viser studiet, at de tidligere indsatte, der har modtaget mentorstøtte, har dobbelt så stor sandsynlighed for at komme i beskæftigelse som de tidligere indsatte, der ikke har modtaget mentorstøtte. Studiet viser også, at de, der har haft en mentor, kommer signifikant hurtigere i job end dem, der ikke har haft en mentor.

Desuden viser studiet, at deltagere, der har haft en mentor, har signifikant større sandsynlighed for at fastholde sig i beskæftigelse i mere end 3 måneder. Dette påvirkes i øvrigt af, i hvor lang tid den enkelte deltager har haft en mentor. Jo længere tid deltageren har haft en mentor, desto hurtigere kommer vedkommende i arbejde. Antallet af timer, som deltageren er sammen med mentoren i, har ingen betydning for deltagerens fastholdelse.

I forhold til deltagernes recidiv, så viser studiet, at de, der har haft en mentor, har 35 pct. mindre sandsynlighed for at komme i fængsel igen inden for et år efter deres løsladelse.

Således har mentorstøtten umiddelbart en række positive effekter i forhold til at blive fastholdt i R4W-programmet, at komme i beskæftigelse, at komme hurtigt i beskæftigelse, at fastholde sig i beskæftigelse og ikke at komme i fængsel igen.

Forskerne bag studiet giver flere mulige forklaringer på mentorstøttens positive effekter. En forklaring er, at de, der har haft en mentor, bliver længere i R4W-programmet, og at det er denne større dosis af R4W, som er med til at skabe de øvrige positive resultater. En anden forklaring er, at mentorerne skaber nogle netværk, som får de tidligere indsatte i job, hvilket generer positive resultater i forhold til recidiv og fastholdelse af job. En tredje forklaring er, at de, der har meldt sig til at få en mentor, også er de mest motiverede for at anvende de tilbud, programmet byder på for at komme i arbejde og holde sig ude af kriminalitet. Endvidere skal der tages forbehold for, at de, der har modtaget mentorstøtten, selv har valgt dette frivilligt, og det kan tænkes, at de er mere

motiverede for at anvende de tilbud, programmet byder på for at komme i arbejde og holde sig ude af kriminalitet. Dette kan potentielt medføre, at de positive resultater, der viser sig for dem, der har haft en mentor, måske intet har at gøre med mentorindsatsen i sig selv. Forskerne bag studiet håndterer dette problem, så godt de kan ved at kontrollere for en række baggrundsvariable, når de sammenligner de, der har modtaget mentorstøtten, med de, der ikke har. De kan dog ikke være sikre på, at forskellen mellem de to grupper alene skyldes effekten af mentorstøtten.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Jobrådgivning, der er kombineret med mentorstøtte, er allerede i brug i danske kommuner. Jobsøgende eller nyansatte kan ansøge om enten en *intern* mentor, som arbejder i den virksomhed, hvor den nyansatte netop er blevet ansat, eller en *ekstern* mentor, som fx er kommunalt ansat⁷. Dette er et tilbud, som kommunen støtter økonomisk.

De kommunale mentorindsatser kan dog eventuelt tænkes ind i et samarbejde med frivillige organisationer, som det gøres i Ready4Work. Både Aarhus Kommune og de boligsociale indsatser i Aarhus har et samarbejde med Dansk Flygtningehjælp, Dansk Røde Kors og KVINFO. Derudover er der Frivilligcenter Aarhus, hvor kommunens egne frivillige er samlet. Man kunne overveje mulighederne for at koble samarbejdet med disse organisationer sammen med mentorordninger i forbindelse med kommunens beskæftigelsesindsatser.

I forhold til de tidligere indsatte, så er erfaringen fra Aarhus, at timingen er afgørende, og at man skal have fat i dem hurtigt efter endt afsoning. Det er noget, som de boligsociale medarbejdere kan være særligt gode til at identificere. Såfremt der iværksættes mentorstøtte, så er det i øvrigt afgørende, at støtten er stabil over en længere periode. Det kan være en udfordring for både kommuner, det boligsociale arbejde og frivillige organisationer at sikre.

EMPLOYMENT RETENTION AND ADVANCEMENT (ERA)

Breaking the Low-Pay, No-Pay Cycle: Final Evidence from the UK Employment Retention and Advancement (ERA) Demonstration, Hendra, R., J.A. Riccio, R. Dorsett, D.H. Greenberg, G. Knight, J. Phillips, P.K. Robins, S. Vegeris & J. Walter, 2011.

FORMAL

Employment Retention and Advancement (ERA) har til formål at bryde den onde cirkel ”low-pay, no-pay”, hvor udsatte grupper bevæger sig

7. <https://info.jobnet.dk/arbejdsgiver/fakta+om+jobcentrenes+tilbud/mentorfunktionen>

mellem lavtlønsjob og offentlig understøttelse. Indsatsen skal således forsøge at hjælpe de udsatte grupper i ordinære og sikre job og gerne hjælpe dem til at øge deres indkomst.

MÅLGRUPPE

ERA er en indsats, der er målrettet tre målgrupper: a) Arbejdsløse enlige forældre, som modtager ”Income Support” (primært kvinder), b) Enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager ”Working Tax Credit” som supplement til lønnen (primært kvinder), samt c) Langtidsarbejdsløse over 25 år (primært mænd).

HOVEDRESULTATER

Employment Retention and Advancement (ERA) er en britisk beskæftigelsesindsats, der udføres i offentlige jobcentre, hvor deltagerne for det første hjælpes med at finde et job og for det andet hjælpes med at blive i jobbet og eventuelt avancere til mere sikre og bedre betalte stillinger.

ERA er henvendt til tre målgrupper og studiet af Hendrik m.fl. (2011) viser, at det ikke er alle grupper, der har fået lige meget ud af indsatsen. Indsatsen har kun haft begrænsede positive effekter for gruppen af arbejdsløse enlige forældre, som modtager ”Income Support”, og for gruppen af enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager ”Working Tax Credit” som supplement til lønnen.

For gruppen af langtidsledige over 25 år, har ERA dog haft markante positive effekter i forhold til gruppens sandsynlighed for at komme i beskæftigelse, gruppens gennemsnitlige indkomst, der er steget, og gruppens modtagelse af understøttelse, der er faldet. En cost-benefit analyse viser også, at ERA er en overskudsforretning for både deltagerne, for statskassen og for samfundet, når man alene ser på gruppen af langtidsledige over 25 år. For de to øvrige målgrupper er indsatsen en underskudsforretning for statskassen og samfundet.

INDSATSBESKRIVELSE

Employment Retention and Advancement (ERA) er en britisk beskæftigelsesindsats, der er iværksat i udvalgte britiske jobcentre, som står for tildeling af offentlig understøttelse. I starten af ERA hjælpes deltagerne til at finde og få et job. Når et job er fundet, fortsætter ERA i en fase over mindst 2 år og højst 33 måneder, hvor ERA’s ”Job Coaches” eller ”Advancement Support Advisers” hjælper deltagerne til at forblive i jobbet og gerne avancere til bedre betalte job og med bedre arbejdsbetingelser. Denne coaching/mentor-støtte er kombineret med en løbende bonusbetaling til deltagerne, hvis de bliver i fuldtidsjob. Bonussen bliver udbetalt tre gange om året, og en del af forsøgets design består i, at deltagerne forventes at tale med ERA’s rådgivere, hver gang deltagerne

modtager en bonus. Endvidere kan deltagerne få tilskud til deltagelse i kurser samt bonus, hvis de gennemfører kurserne.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet baserer sig på et stort lodtrækningsforsøg med 16.000 deltagere. Halvdelen er placeret i tre indsatsgrupper, der har modtaget indsatsen, og den anden halvdel er placeret i en kontrolgruppe, der ikke har modtaget indsatsen.

Den ene indsatsgruppe består af arbejdsløse enlige forældre, som modtager "Income Support". Den anden gruppe består af enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager "Working Tax Credit" som supplement til lønnen, og den tredje gruppe består af langtidsledige, der er over 25 år.

Deltagerne er målt i forhold til deres beskæftigelsessituation, deres indkomst og deres udbetalte understøttelse. Indsatsperioden har været fra oktober 2003 til april 2005, og deltagerne er målt frem til skatteåret 2008-2009 for at undersøge, om indsatsen har haft en varig effekt.

Den gennemsnitlige udvikling for hver af de tre grupper inden for hvert outcome er sammenlignet med udviklingen i kontrolgruppen, når der er kontrolleret for en række baggrundsvARIABLER.

VIRKNING AF INDSATS

Studiet viser, at indsatsen har en positiv effekt for alle tre grupper i forhold til deres gennemsnitlige indkomst i skatteåret 2005-2006 i indsatsperioden. Det er dog kun for de langtidsledige over 25 år, at der er en varig signifikant effekt i forhold til den gennemsnitlige indkomst, når der ses på udviklingen 5 år efter indsatsens afslutning. De langtidsledige over 25 år har således oplevet en gennemsnitlig stigning i deres indkomst på 11,7 pct.

For de enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager "Working Tax Credit" som supplement til lønnen, har ERA ingen varige effekter.

For de arbejdsløse enlige forældre, som modtager "Income Support", har indsatsen en varig effekt i forhold til det gennemsnitlige totale understøttelsesbeløb, de modtager, der er faldet 5,1 pct. i gennemsnit over de 5 år efter indsatsen.

For de langtidsarbejdsløse over 25 år har ERA positive varige effekter både i forhold til beskæftigelse, indkomst og udbetalt understøttelse. Denne gruppe har således signifikant større sandsynlighed for at være kommet i beskæftigelse sammenlignet med kontrolgruppen. Desuden er den gennemsnitlige indkomst for denne gruppe steget med 11,3 pct., mens den udbetalte understøttelse til denne gruppe er faldet med 6 pct.

Hendra m.fl. (2011), der står bag studiet, har også foretaget en økonomisk cost-benefit analyse af indsatsen for hver målgruppe målt ud fra den økonomiske gevinst eller det økonomiske tab for henholdsvis

deltagerne, for statskassen og for samfundet. Denne analyse viser, at ERA giver underskud for statskassen og for samfundet, når man ser på gruppen af arbejdsløse enlige forældre, som modtager ”Income Support”, og på gruppen af enlige forældre, som arbejder på deltid og modtager ”Working Tax Credit” som supplement til lønnen.

For de langtidsledige over 25 år er ERA dog en klar overskudsforretning for både statskassen og samfundet samt for deltagerne selv. Dette er et resultat af, at indsatsen har succes med at få disse langtidsledige i arbejde og fastholde dem i arbejde, hvilket betyder, at de selv tjener mere, de får mindre i understøttelse, og de bidrager i højere grad til samfundet gennem arbejde og forbrug.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Kommunerne har mulighed for at støtte nyansatte og personer med svag tilknytning til arbejdsmarkedet med at få tildelt en mentor. Kommunerne kan fx vælge at frikøbe en medarbejder i den virksomhed, hvor borgeren har fået job, og denne frikøbte ansatte kan fungere som intern mentor for den nyansatte borger. En sådan intern mentor kan hjælpe borgeren til at fastholde sit arbejde og eventuelt avancere til bedre og mere trygge jobstillinger, ligesom det ses i Employment Retention and Advancement (ERA).

Erfaringen fra Aarhus Kommunes beskæftigelsesafdeling er dog, at man typisk ikke følger borgerne, når først de er kommet i beskæftigelse. Kommunens beskæftigelsesindsats er således primært fokuseret på at få de ledige borgere ind på arbejdsmarkedet og i mindre grad på at få dem fastholdt. De kommunale og boligsociale medarbejdere kan da også se, at udsatte unge ofte får krise efter et halvt år og vender tilbage til ledighed. Derfor er de positivt indstillet over for indsatser som ERA, der har fokus på at følge op på de nyansatte.

I den sammenhæng kan kommunen overveje at etablere et samarbejde med de virksomheder, som de nyansatte kommer ud i. Kommunen kan til at starte med anvende deres mulighed for at frikøbe en medarbejder, der kan tage sig særligt af den nyansatte, men på sigt må virksomheden selv tage over, hvilket også er et led i at få ”normaliseret” den nyansatte. Det er afgørende, at virksomhederne får den fornødne information om den nyansatte, hvis det fx er en borger med særlige problemer. Det kan kommunen stå for, men det er også oplagt, at de boligsociale medarbejdere er med inde over denne proces, da de ofte har et godt kendskab til borgerens livssituation.

Det kan potentielt være en udfordring at få virksomhederne til at tage imod de ”problematisk” ledige, og man kan derfor overveje at skabe incitament for virksomhederne til at indgå i et sådant samarbejde. Det behøver ikke at være økonomisk støtte fra kommunens side, men kan bestå i anerkendelse fx i form af priser.

NEW DEAL FOR THE YOUNG UNEMPLOYED (NDYU)

Evaluating the Employment Impact of a Mandatory Job Search Program, Blundell, R.W., J. Van Reenen, M.C. Dias & C. Meghir, 2004.

FORMAL

New Deal for the Young Unemployed har til formål at få unge arbejdsløse i beskæftigelse.

MÅLGRUPPE

Alle i alderen 18-24 år, der i 6 måneder har modtaget understøttelse – unemployment insurance (UI).

HOVEDRESULTATER

New Deal for the Young Unemployed er en obligatorisk engelsk beskæftigelsesindsats for unge ledige, der har modtaget arbejdsløshedsforsikring i 6 måneder. Indsatsen består af tre trin, hvoraf første trin er intensiv jobsøgning, hvor de unge får hjælp fra en mentor, som de mødes med regelmæssigt.

Studiet evaluerer alene effekten af trin 1 i indsatsen – Gateway. Resultaterne er opgjort separat for mænd og kvinder. Mænd udgør 75 pct. af deltagerne.

For disse mænd har gateway-indsatsen en statistisk signifikant effekt i forhold til beskæftigelse. Indsatsen øger sandsynligheden for, at de unge arbejdsløse mænd kommer i beskæftigelse inden for 4 måneder efter indsatsens start med 5 pct. For de unge kvinder er resultaterne ikke entydige.

INDSATSBESKRIVELSE

New Deal for the Young Unemployed er en engelsk indsats, der er finansieret af den engelske stat. Indsatsen er obligatorisk for de unge ledige mellem 18 og 24 år, der har modtaget understøttelse i 6 måneder. Det betyder, at de mister retten til understøttelse, hvis de nægter at deltage. Indsatsen består af tre trin.

Trin 1 kaldes *Gateway*. Dette varer i op til 4 måneder og består af intensiv jobsøgningsassistance og små færdighedskurser. Hver person får en mentor tilknyttet i denne periode, som de mødes med mindst hver anden uge. Mentorens opgave er at støtte og følge jobsøgningen.

Trin 2 hedder *New Deal Options*. Dette trin har en tidsperiode på 6 måneder og indeholder fire forskellige muligheder, som deltageren kan vælge imellem:

1. "Subsidized Jobs": Deltageren kommer i beskæftigelse, dette sker ved, at arbejdsgiveren bliver betalt et beløb pr. uge for at have deltageren i virksomheden
2. "Educational Training": Deltageren kommer i fuldtidsuddannelse eller i et træningskursus, hvor deltageren modtager den samme økonomiske ydelse som ved UI
3. "Environmental Task Force": Deltageren kan arbejde for regeringen
4. "Voluntary Sector": Deltageren kan i op til 6 måneder arbejde som frivillig og får i denne periode udbetalt mindst det samme som UI plus et ekstra beløb.

Hvis deltageren efter New Deal Options stadig er arbejdsløs, begynder trin 3. Dette trin kaldes *Follow-Through* og er en proces, der minder om Gateway, hvor deltageren i op til 13 uger får assistance til at søge job.

FORSKNINGSDESIGN

Studiets formål er at måle effekten af indsatsens første trin – Gateway. Studiet baserer sig på et kvasi-eksperimentelt design, hvor der anvendes difference-in-difference til at sammenligne sandsynligheden for, at arbejdsløse, der har modtaget gateway-indsatsen, kommer i beskæftigelse inden for de 4 måneder, Gateway varer, med sandsynligheden for arbejdsløse, der ikke har modtaget indsatsen, kommer i beskæftigelse inden for de første 4 måneder. Indsatsgruppen består af 19-24-årige, der har modtaget UI i minimum 6 måneder. De 18-årige er ikke inkluderet i analysen, da de stadig kan gå i highschool. Kontrolgruppen består af personer, der har modtaget UI i minimum 6 måneder, som bor i de samme områder, men som er mere end 24 år gamle.

VIRKNING AF INDSATS

Unge mænd udgør 75 pct. af målgruppen, og effekterne af Gateway er opgjort separat for unge mænd og for unge kvinder.

Resultaterne for kvinderne er ikke tydelige. Kvinders jobsituation er meget mere afhængig af deres alder, end tilfældet er med mændene, hvilket har gjort det vanskeligt at finde en passende kontrolgruppe for kvinderne. Forskerne konkluderer derfor ikke noget endeligt i forhold til indsatsens effekt for kvinder.

De statistiske analyser viser dog, at indsatsen har en statistisk signifikant effekt i forhold til at få de unge mænd i beskæftigelse. Indsatsen øger sandsynligheden for, at unge mænd, der har været arbejdsløse i 6 måneder, kommer i beskæftigelse inden for Gateway-indsatsens længde på 4 måneder med 5 procentpoint – fra 26 pct. ved baseline lige inden indsatsens start.

Forskerne bag studiet påpeger, at der tilsyneladende er en introduktionseffekt (Program introduktion effect), i og med at indsatsen er

mest effektiv den første måned sammenlignet med de følgende 3 måneder, indsatsen varer. Derfor vurderer de, at den fundne effekt formentligt vil være mindre på længere sigt.

Forskerne mener dog, at der er god grund til at tro, at indsatsen vil have mere holdbare effekter end andre beskæftigelsesindsatser, der fx er undersøgt i amerikanske studier. De peger blandt andet på, at indsatsen er obligatorisk, hvilket andre studier viser generelt er mere effektivt end frivillige indsatser. Desuden peger de på, at de unge, der indgår i den engelske indsats, er mindre udsatte, end de unge, der optræder i amerikanske studier, som ikke kan dokumentere effekter af beskæftigelsesindsatser.

Der er enkelte forbehold i forbindelse med studiet. Indsatsgruppen og kontrolgruppen er forskellige, hvilket potentielt er problematisk, da kontrolgruppen jo netop skal forestille at opføre sig som indsatsgruppen, hvis ikke indsatsgruppen havde modtaget en indsats. Forskerne bag studiet håndterer denne problematik ved dels at bruge difference-in-difference, hvilket betyder, at de fokuserer på forskelle i gruppernes udvikling fremfor blot forskelle mellem grupperne. Desuden har de anvendt en række forskellige kontrolgrupper og målt over forskellige tidsperioder, uden at resultaterne har varieret væsentligt, hvilket indikerer, at deres resultater er robuste.

Forskerne bag studiet påpeger i øvrigt, at indsatsen potentielt kan have betydning for de unges jobsøgningsadfærd i den femte måned på arbejdsløshedsforsikring. Hvis nogen er meget interesseret i at deltage i indsatsen, så vil de have et incitament til ikke at få et job inden for de første 6 måneder. Hvis nogen meget gerne vil undgå at deltage i indsatsen, vil de omvendt have et incitament til hurtigt at tage et arbejde – eventuelt et arbejde, som de er overkvalificeret til, hvilket kan gøre det mere vanskeligt for de mest ressourcetsvage unge at komme ind på arbejdsmarkedet. Dette kan endvidere potentielt føre til en selektion i forhold til, hvem der indgår i indsatsen efter 6 måneder på arbejdsløshedsforsikring.

Desuden skal det bemærkes, at studiet alene fokuserer på trin 1 (Gateway-indsatsen) i New Deal for the Young Unemployed. Effekterne af hele indsatsen er således potentielt endnu større.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Første fase af New Deal for the Young Unemployed (NDYU) minder meget om nogle af de aktiveringsforløb, der udbydes som en del af den danske kommunale beskæftigelsesindsats. Til forskel fra nogle af de danske kommunale aktiveringsindsatser har NDYU dog et eksplicit fokus på de unge langtidsledige, hvilket man eventuelt kan lære af. I NDYU anvendes der også en-til-en mentorstøtte, hvilket adskiller sig fra nogle af de danske tilbud. Der er dog nogle danske tilbud, som både er målrettet de unge langtidsledige, og som anvender mentorstøtte, så det er en indsats, som er mulig i en dansk kontekst.

Både boligsociale og kommunale medarbejdere fra Aarhus nævner, at det ofte er vanskeligt at få ”rettet op på” de unge, når de er 18 år eller derover. Medarbejderne vil hellere investere i tidligere indsatser, når de unge er i starten af teenageårene eller endnu tidligere. Det betyder dog ikke, at man ikke også skal hjælpe de unge over 18 år, som ikke har fået fodfæste på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystemet, og i den forstand er det frugtbart at anvende en tilgang, der ligner NDYU.

DET SOCIALE OMÅDE

Det sociale område er det bredeste indsatsområder af de tre, som vi behandler i denne rapport. Det er et tema, som spænder over forskellige boligsociale problematikker.

Vi har inkluderet otte studier, der behandler indsatser relateret til det sociale område. Studierne behandler indsatser, som ud fra indsatsernes formål og de outcomes, som indsatserne har til hensigt at påvirke, relaterer sig til fire kategorier:

1. Børns sundhed og velvære
2. Generel sundhed og trivsel
3. Øget fritidsliv
4. Tryghed og kriminalitet.

De otte studier, der hører under det sociale område, er præsenteret i tabel 6.1 ved forfatter, årstal, studiets titel samt hvilken indsats, der er behandlet i studiet.

TABEL 6.1

Oversigt over medtagne studier med indsatser inden for det sociale område.

Forfatter /forfattere	Årstal	Studiets titel	Indsats
Melhuish m.fl.	2008	Effects of Fully Established Sure Start Local Programmes on 3-Year-Old Children and their Families Living in England: A Quasi-Experimental Observational Study	Sure Start Local Programmes (SSLP)
Kelagher m.fl.	2009	The Effects of an Area-Based Intervention on the Uptake of Maternal and Child Health Assessments in Australia: A community Trial	Best Start
Muir m.fl.	2010	The National Evaluation of the Communities for Children Initiative	Community for Children initiative (CfC)
Edwards m.fl.	2011	Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study	Community for Children initiative (CfC)
Gademan m.fl.	2012	The Effect of Exercise on Prescription on Physical Activity and Wellbeing in a Multi-Ethnic Female Population: A Controlled Trial	Exercise on Prescription (EoP)
Kloek m.fl.	2006	Impact Evaluation of a Dutch Community Intervention to Improve Health-Related Behaviour in Deprived Neighbourhoods	Øge sundheden – Wijkgezondheidswerk
McNeil m.fl.	2009	Connecting Children to Recreational Activities: Results of a Cluster Randomized Trial	The First Energy Active Living Connections Project (ALCP)
Christiansen	2012	Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko – en systematisk kortlægning	Mentorindsatser og fritidsindsatser

KENDETEGN VED INDSATSERNE

Indsatserne er listet i tabel 6.2, hvor de er præsenteret ved indsatsens navn, det land indsatsen er implementeret i, og den kategori indsatsen relaterer sig til ud fra de outcomes indsatsen måles ud fra.

TABEL 6.2

Oversigt over indsatser inden for det sociale område.

Indsatsens navn	Land	Indsatsens outcomes
Sure Start Local Programmes (SSLP)	England	Børns sundhed og velvære
Best Start	Australien	Børns sundhed og velvære
Community for Children initiative (CfC)	Australien	Børns sundhed og velvære
Exercise on Prescription (EoP)	Holland	Generel sundhed og trivsel
Øge sundheden – Wijkgezondheidswerk	Holland	Generel sundhed og trivsel
The First Energy Active Living Connections Project (ALCP)	Canada	Øget fritidsliv
Mentorindsatser og fritidsindsatser	Intet specifikt land (litteratursøgning)	Tryghed og kriminalitet

Tabel 6.2 viser, hvilke formål, de forskellige indsatser inden for det sociale område har. Overordnet samler indsatserne sig under de fire kategorier:

børns sundhed og velvære, generel sundhed og trivsel, øget fritidsliv samt *tryghed og kriminalitet*. Disse er overordnede kategorier, der dækker over en række forskellige effektmål, som varierer fra studie til studie. Eksempelvis er sundhed og trivsel målt ud fra beboernes selvrapporterede fysiske aktivitet i et studie, og deres selvrapporterede tilfredshed med livet i et andet studie.

Indsatser kategoriseret under *børns sundhed og velvære* dækker over indsatser, som har til formål at forbedre førskolebørns sundhed, trivsel og udvikling i de udsatte boligområder. Målgruppen for indsatserne er børnefamilierne i området.

Indsatser kategoriseret under *generel sundhed og trivsel* dækker over indsatser, som har til formål at forbedre sundheden for beboerne generelt eller specifikt for specielle grupper af voksne beboere. Sundhed og trivsel forstås meget bredt og inkluderer forskellige former for mentalt velvære.

Indsatsen kategoriseret under *øget fritidsliv* er henvendt til børn i skolealderen og har til formål at give disse børn et øget fritidsliv.

De indsatser og indsatstyper, der er kategoriseret under *tryghed og kriminalitet*, har til formål at styrke trygheden i boligområdet og/eller virke kriminalpræventivt. De er specielt rettet mod at bekæmpe unge drenge/mænds uroskabende og utryghedsskabende adfærd i boligområderne.

I det følgende præsenterer vi de enkelte indsatser og indsatstyper. I forbindelse med hver indsats viser vi det eller de studier, som har behandlet indsatsen. Vi beskriver studiets *hovedresultater, indsatsens formål, indsatsens målgruppe, indsatsens indhold, forskningsdesign, virkningerne af indsatsen, studiets forbehold* og til sidst indsatsens *realiserbarhed i danske kommunal kontekst*. Vi præsenterer indsatserne i samme rækkefølge, som de er listet op i tabel 6.2.

SURE START LOCAL PROGRAMMES (SSLP)

Effects of Fully-Established Sure Start Local Programmes on 3-Year-Old Children and their Families Living in England: A Quasi-Experimental Observational Study, Melhuish E., J. Belsky, A.H. Leyland, J. Barnes & the National Evaluation of Sure Start Team, 2008.

FORMÅL

Formålet med Sure Start Local Programmes er at øge velværen (well-being) for 0-3 årige børn og deres familier i udsatte boligområder og herunder sikre, at børnene får en så god start på livet som muligt.

I studiet måles der på 14 outcomes relateret til velvære: 1) Børns vaccinationer, 2) børns ulykker, 3) børns sprogudvikling, 4) børns positive social adfærd, 5) forældres adfærd, 6) læringsmiljø i hjemmet, 7) faderens involvering, 8) mors rygning, 9) body-mass index (BMI) 10) famili-

ens brug af tilbud/service, 11) moderens bedømmelse af boligområdet, 12) livsglæde, 13) børns uafhængighed, 14) børns negative sociale adfærd.

MÅLGRUPPE

0-3-årige børn og deres familier i de 20 pct. mest udsatte boligområder i England.

HOVEDRESULTATER

Sure Start Local Programmes er en indsats, der er iværksat i Englands mest udsatte boligområder med henblik på at øge velværen for 0-3-årige børn og deres familier i disse områder og sikre, at børnene får en god start på livet. Indsatsen består i, at der etableres "sundhedscentre" (Sure Start Children's Centres) ude i boligområderne, hvor beboerne kan komme og få hjælp i forbindelse med børneopdragelse og børnesundhed.

Børnenes velvære måles på 14 forskellige outcomes, og analysen viser, at indsatsen har en positiv effekt på fem af disse outcomes. Børnene viser mere positiv social adfærd og større uafhængighed. Forældrene viser mindre risiko for negativ opdragelse, og forældrene skaber bedre hjemmelæringsmiljø for børnene. Indsatsen har også fået flere familier til at gøre brug af tilbud målrettet børne- og familieudvikling.

De positive effekter af SSLP gælder også i de mest udsatte boligområder og for stort set alle demografiske subgrupper af beboere.

INDSATSBESKRIVELSE

Sure Start Local Programmes (SSLPs) er etableret af regeringen i Storbritannien med henblik på at reducere social eksklusion ved at forbedre velværen for 0-3 årige børn og deres familier i udsatte boligområder. Indsatsen er målrettet de 20 pct. mest udsatte områder i England, og indsatsen blev implementeret mellem 1999 og 2003. SSLPs indeholdt i udgangspunktet ikke nogen konkrete aktiviteter og servicetilbud. I stedet var hvert enkelt lokale program ansvarlig for at arbejde med lokalsamfundet for at forbedre eksisterende tilbud og tilpasse til lokale behov – fx lave opfølgende arbejde, foretage hjemmebesøg etc.

På baggrund af en tidlig evaluering, der viste, at de mest ressourcetsvage grupper ikke fik gavn af indsatsen, valgte man at udvikle indsatsen fra 2004 til at omfatte Sure Start Children's Centres, som netop har særlig fokus på børns helbred og på at nå de mest sårbare familier. Sure Start Children's Centres er steder, som er styret af eller i samarbejde med en engelsk lokal autoritet, og som tilbyder integrerede services til småbørnsfamilier. Disse centre er typisk placeret i de udsatte boligområder, så de er let tilgængelige for områdernes beboere.⁸

8. <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200910/cmselect/cmchilch/130/13006.htm>

Indholdet i disse Sure Start Children's Centres og de øvrige aktiviteter, der iværksættes i forbindelse med SSLP, er dog stadig noget, der besluttet lokalt, og som afhænger af de konkrete problemstillinger, som det enkelte boligområde står overfor.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet baserer sig på et kvasi-eksperimentelt design, hvor udviklingen for 5.883 børn og deres familier fra 93 SSLP-områder (indsatsgruppen) sammenlignes med 1.879 børn og deres familier fra 72 lignende boligområder (kontrolgruppen). Data om børnene og deres familier er indhentet gennem spørgeskemaer, første gang, når barnet er 9 måneder gammelt, og anden gang, når barnet er 3 år. Det er et kohortestudie, hvilket betyder, at det er de samme børn og familier, der er fulgt over tid.

Kontrolgruppen er fundet ved hjælp af propensity score matching konstrueret ud fra 85 variable. Kontrolgruppen er gennemsnitligt målt 2 år før indsatsgruppen.

I analysen er der brugt multilevel modeller, da børn og forældre er inddelt i klynger (clusters) i forhold til, hvilket boligområde de bor i.

VIRKNING AF INDSATS

Når der er kontrolleret for baggrundvariable, så er der statistisk signifikante positive effekter ved 5 af de 14 outcomes for indsatsgruppen.

1. Børn i SSLP-områder har bedre social udvikling end dem i kontrolgruppen
2. Børnene i SSLP-områderne viser større uafhængighed
3. Forældre i SSLP-områderne har mindre risiko for negativ opdragelse
4. Forældrene i SSLP-områderne giver et bedre læringsmiljø i hjemmet
5. Familierne i SSLP-områderne har en større brug af tilbud målrettet børne- og familieudvikling.

I en sekundær analyse har forskerne testet, om der stadig er en positiv effekt på barnets adfærd, hvis hjemmelæringsmiljøet og forældrenes risikoadfærd (fx negativ opdragelse) bliver sat som uafhængige variable. Af den analyse fremgår det, at forældrenes risikoadfærd og hjemmelæringsmiljøet kun forklarer en del af effekten for barnets sociale adfærd.

I den oprindelige analyse er nogle af SSLP-områderne sorteret fra, fordi de er for udsatte og derfor ikke kan sammenlignes med kontrolområderne. I den sekundære analyse er disse frasorterede områder blevet sammenlignet på alle 14 outcomes med de SSLP-områder, der udgør indsatsgruppen, og denne sammenligning viser, at der ikke er signifikante forskelle på de to grupper af SSLP-områder. Det indikerer, at frasorteringen af de mest udsatte boligområder i analysen tilsyneladende ikke har skabt skævhed i resultaterne.

Forskerne har desuden lavet 84 tovejsinteraktioner for at undersøge, om indsatsen har forskellige effekter for forskellige demografiske subgrupper af beboere. Disse viser, at der generelt ikke er forskel på, hvordan indsatsen virker for de forskellige subgrupper.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Sure Start Local Programmes er ligesom *Community for Children Initiative* og *Best Start*, der beskrives senere, en områdebaseret indsats, hvor der er fokus på dels at placere velfærdstilbud lokalt inden for de ”trygge” rammer, som beboerne i de udsatte boligområder kender, dels at koordinere de forskellige services, så det er lettere for beboerne at navigere mellem dem.

I SSLP har man konkret opnået nærheden og koordinationen af services ved at samle de relevante servicetilbud til småbørnsfamilier i Sure Start Children’s Centres i lokalområdet. Dette er også en fremgangsmåde, som man har anvendt i Gellerup i Aarhus, hvor der er placeret et sundhedshus i samme bygning som biblioteket. Bibliotekets sundhedshus har ligeledes fokus på småbørnsfamilier, og disse familier har mulighed for at få vejledning af jordemødre, sygeplejersker og tandplejere, samtidig med at de kan benytte bibliotekets faciliteter. Sundhedshuset er et eksempel på en tværfaglig indsats, hvor sundhedssektoren og bibliotekets ansatte i Aarhus samarbejder, og det er en indsats, der af kommunale og boligsociale medarbejdere i kommunen vurderes til at være meget succesfuld.

Blandt de boligsociale og kommunale medarbejdere er der enighed om, at indsatserne for at skabe en god start på børnenes liv allerede starter under graviditeten. I den forbindelse spiller jordemødre og læger en afgørende rolle i forhold til at få rekrutteret deltagere til de kommunale og boligsociale aktiviteter.

Generelt har Aarhus gode erfaringer med, at de fagprofessionelle, som udfører nogle af aktiviteterne i de udsatte boligområder, også arbejder uden for boligområdet, da dette kan være med til at nedbryde barrierer for beboerne i forhold til sundhedssektoren og kommunen generelt. Sådanne fremrykkede kommunale/offentlige aktiviteter og indsatser kan altså have en brobyggende karakter, da erfaringerne viser, at beboerne i kraft af deres møde med den fagprofessionelle i boligområdet vil være mere tilbøjelige til at benytte tilbud uden for boligområdet.

For at opnå en positiv virkning af indsatsen for alle beboere er det afgørende, at den indsats, man iværksætter, har særligt fokus på de mest ressourcetsvage beboere, som oftest er vanskeligst at nå ud til. Dette har været et eksplicit fokus i SSLP, men det er lidt uklart ud fra studiet, hvad der konkret er gjort for at nå de mest ressourcetsvage beboere. Det nævnes dog, at SSLP blandt andet baserer sig på opsøgende arbejde (Melhuish m.fl., 2008), og man kan forestille sig, at dette er helt essentielt i forhold til at nå de svageste, hvilket også CFBU påpeger (Sigurd, 2013).

Nogle af de samme forskere, der har målt effekterne af SSLP, har i et andet studie undersøgt, hvordan effekterne knytter sig til indsatsens implementering (Melhuish m.fl., 2007). Heraf fremgår det, at en god implementering af indsatsen, der blandt andet inkluderer en klar vision for indsatsen, god kommunikation og lav udskiftning af ansatte, øger indsatsens effekt. Desuden peger studiet på, at valget af konkrete aktiviteter og af det personale, der indgår i disse aktiviteter, er afgørende for, hvilke outcomes der påvirkes.

Af ovenstående fremgår det, at der allerede er iværksat en række tiltag, som minder om det, der beskrives i Sure Start Local Programmes (SSLP). Man kan dog overveje, om Aarhus i højere grad kan inddrage beboere og andre lokale interessenter i udviklingen af nye velfærdstilbud, hvilket er en central strategi i SSLP, men også i Best Start og Community for Children Initiative. Her kan det dog være en udfordring at få beboerne tilstrækkeligt engagerede. Desuden kan ”silotænkning” være en udfordring i forhold til det tværsektorielle samarbejde, som sådanne indsatser baserer sig på. Derudover er helhedsplanernes tidsbegrænsning en central udfordring for så omfattende helhedsorienterede indsatser, der ofte tager lang tid at implementere og få til at køre optimalt.

BEST START

The Effects of an Area-Based Intervention on the Uptake of Maternal and Child Health Assessments in Australia: A Community Trial, Kelaher M., D. Dunt, P. Feldman, A. Nolan & B. Raban, 2009.

FORMAL

Best Start har til formål at forbedre helbred, udvikling, læring og velbefindende for alle børn fra graviditet til de tidlige skoleår. Der er udpeget en række outcomes, som indsatsen skal påvirke, herunder sundhedstjek for børn på 3,5 år, som dette studie fokuserer på. Det er meningen, at flere børn skal få dette tjek, som er gratis, men som ligger i et Maternal Child Health center (MCH).

Sundhedstjekket anses som meget afgørende, da det muliggør en førskeleindsats målrettet det enkelte barn med udviklingsproblemer, som kan reducere omfanget af problemer for barnet på længere sigt. 3,5 årstjekket anses også som et afgørende tidspunkt for at opmuntre til førskoledeltagelse, hvilket også kan være afgørende for barnets udvikling.

MÅLGRUPPE

Forældre og deres børn fra graviditet til tidlige skoleår. Specielt med fokus på denne gruppe i udsatte boligområder.

HOVEDRESULTATER

Studiet evaluerer indsatsen Best Start, der er iværksat i en række udsatte boligområder i staten Victoria, Australien. Best Start består i etableringen af lokale Best Start-partnerskaber mellem beboere og forskellige serviceydere ved hjælp af ansatte ”facilitatorer”. Partnerskaberne har blandt andet til hensigt at forbedre koordineringen af eksisterende tilbud og få beboerne til at blive mere bevidste om, hvilke tilbud der eksisterer. Desuden er det et mål, at flere børn på 3,5 år skal få foretaget et gratis sundhedstjek i et Maternal Child Health center (MCH). Nogle af Best Start-partnerskaberne har særlig fokus på at øge beboernes bevidsthed og brug af MCH og har således iværksat MCH-projekter.

Studiet viser, at Best Start generelt er succesfuldt i forhold til at få flere til at anvende sundhedstjekket for børn på 3,5 år. I indsatsperioden er der en stigning i antallet, der får foretaget sundhedstjekket i hele staten, men stigningen er signifikant større i Best Start-områderne, hvilket viser, at indsatsen har den ønskede effekt. Desuden bliver adgangen til information om MCH samt forældres selvtillid forbedret gennem indsatsperioden i Best Start-områder med MCH-projekter sammenlignet med andre Best Start-områder. Overordnet betragter forskerne indsatsen som en succes, der kan tjene som inspiration.

INDSATSBESKRIVELSE

Indsatsen er områdebaseret og målrettet boligområder, der er mere udsatte og generelt har et dårligere børnesundheds- og børneudviklingsniveau sammenlignet med resten af den australske stat Victoria.

Hvert boligområde får som en del af indsatsen en facilitator, der finansieres af staten, og vedkommende skal hjælpe med at oprette et partnerskab bestående af repræsentanter fra statsligt og lokalt politisk ledelsesniveau, ikke-statslige agenturer samt grupper fra lokalsamfundet og lokale forældre. Kernen i Best Start er disse lokale partnerskaber, som etableres i hvert boligområde. Hvert enkelt partnerskab har til opgave at udvikle og levere projekter til beboerne i området, der øger børns sundhed og velvære. Partnerskaberne virker primært ved at øge koordineringen og samarbejdet mellem eksisterende tilbud, frem for at tilføje nye tilbud eller udvide eksisterende tilbud.

Nogle af de strategier, der er brugt, har til hensigt at øge beboernes bevidsthed om de eksisterende tilbud. Dette er blandt andet gjort ved social marketing, reklame og påmindelser og udvikling af legegrupper med et særligt fokus på grupper, der er udsatte og ikke får nok hjælp. Poser med børnebøger, forældreinformation og velkomstpakker er fx anvendt til at promovere services og tilbud.

I nogle Best Start-områder er der udviklet og implementeret MCH-projekter, der har særlig fokus på at øge beboernes bevidsthed om

Maternal Child Health centers, hvilket gerne skal få flere til at benytte de gratis tilbud, MCH-centrene tilbyder.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet baserer sig på to analyser. I den første analyse sammenlignes Best Start-områderne med resten af staten i forhold til udviklingen i antallet af forældre, der anvender sundhedstjekket for børn på 3,5 år. I den første anvender forskerne statslige opgørelser over børn, der har fået foretaget sundhedstjekket.

I den anden analyse sammenlignes Best Start-områder, der har implementeret MCH-projekter, med Best Start-områder, der ikke har implementeret MCH-projekter i forhold til udviklingen i forældrenes adgang til informationer om MCH og deres tillid til sig selv som forældre. Den anden analyse baserer sig på spørgeskemaundersøgelser med forældre til 3-årige børn. Spørgeskemaerne er gennemført før og efter indsatsen med to tværsnitsgrupper af forældre.

VIRKNINGER AF INDSATS

DELTAGELSE I 3,5 ÅRS SUNDHEDSTJEK

Deltagelsesniveauet for sundhedstjekket for børn på 3,5 år er lavere i de udsatte Best Start-områder sammenlignet med resten af staten, men forskellene er ikke signifikante i de multivariate analyser, når der kontrolleres for sociodemografiske forskelle.

Udviklingen fra første måling i 2001/02 til anden måling i 2004/05 viser, at der er en signifikant stigning i deltagelsesniveauet for sundhedstjekket for både Best Start-områderne og resten af staten, men stigningen er signifikant større i Best Start-områderne, hvilket indikerer en indsatseffekt.

VIDEN OM SUNDHEDSTJEKKET

Forældre i Best Start-områder med MCH-projekter har signifikant større sandsynlighed for at have set information om sundhedstjekket ved slutningen af indsatsen end ved indsatsens start, sammenlignet med forældre i Best Start-områder uden MCH-projekter. Det indikerer, at MCH-projekterne har været effektive i forhold til at gøre forældrene bevidste om sundhedstjekket.

FORÆLDRES SELVSIKKERHED I FORHOLD TIL AT VÆRE EN GOD

FORÆLDER

Det er signifikant mere sandsynligt, at forældre i Best Start-områder med MCH-projekter føler sig selv sikre som gode forældre ved slutningen af indsatsen, sammenlignet med indsatsen set i forhold til Best Start-

områder uden MCH-projekter. Dette indikerer, at MCH-projekterne har en positiv effekt i forhold til at øge forældrenes selvsikkerhed.

Best Start er iværksat i de mest udsatte boligområder, og beboerne er således mere marginaliserede end beboerne i staten Victoria generelt. Forskernes sammenligning af udviklingen i Best Start-områderne med resten af staten er derfor lidt problematisk. Forskerne bag studiet håndterer dette problem ved at kontrollere for en række sociodemografiske forhold, og det styrker studiets konklusioner, men der kan være afgørende faktorer, som forskerne ikke har kontrolleret for – fx boligområdeeffekter.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Best Start baserer sig på en opfattelse af, at områdebaserede indsatser fungerer bedst, hvis de udvikles lokalt, og de forskellige indsatsområder har i forlængelse heraf iværksat forskellige projekter og forskellige konkrete aktiviteter. På baggrund af studiet kan man derfor ikke pege på, hvilke konkrete aktiviteter der virker, og hvilke der eventuelt ikke virker. Man kan dog konkludere, at den overordnede indsats tilsyneladende virker, og at det derfor kan svare sig at udvikle lokale partnerskaber i samarbejde med en facilitator, og fokusere på optimering af eksisterende tilbud og herunder øge bevidstheden om disse.

Best Start kan tjene som inspiration til, hvordan man kan forbedre aktivitetsdeltagelse og resultater relateret til børnesundhed og børnevelvære gennem lokale partnerskaber og forbedret servicekoordinering. Studiet underbygger, at beboernes adgang til information om de eksisterende tilbud og påmindelsen om at få benyttet tilbuddene kan have en positiv effekt på deltagelsen. I forlængelse heraf kan Best Start specielt give inspiration til, hvordan man kan øge beboernes bevidsthed om de eksisterende sundhedstilbud, som allerede findes i flere fremrykkede kommunale og boligsociale indsatser i Aarhus.

Man skal dog være opmærksom på, at Best Start ikke tilbyder en konkret opskrift, der skal følges, da hvert Best Start-partnerskab udvikler deres egne konkrete projekter og aktiviteter. Det handler meget om, at informationerne om tilbuddene er tilgængelige i forskellige sammenhænge, således at man når ud til flest muligt.

Her kan specielt de boligsociale medarbejdere spille en central rolle, da de har kontakt med forskellige relevante aktører i og omkring boligområderne, og da de har en god fornemmelse af, hvilke beboere der ikke bliver nået.

COMMUNITY FOR CHILDREN INITIATIVE (CFC)

CFC er et stort nationalt områdebaseret initiativ i Australien, der er designet til at styrke børns udvikling i 45 udsatte boligområder. Det er en stor indsats, som er behandlet i to forskellige studier, som er inkluderet her:

- *The National Evaluation of the Communities for Children Initiative*, Muir, K., I. Katz, B. Edwards, M. Gray, S. Wise, A. Hayes & the Stronger Families and Communities Strategy evaluation team, 2010.
- *Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study*, Edwards, B., M. Gray, S. Wise, A. Hayes, I. Katz, K. Muir & R. Patulny, 2011.

Indsatsens formål, indsatsens målgruppe, indsatsbeskrivelsen, hovedresultaterne for studierne og indsatsens realiserbarhed i dansk kommunal kontekst er beskrevet ud fra en sammenfatning af de to studier. Studierne forskningsdesign og resultater er dog beskrevet separat.

FORMAL

Indsatsen skal forbedre koordinationen af serviceydelser til 0-5-årige børn og deres familier. Familiernes behov skal identificeres, og de identificerede behov skal forsøges at blive opfyldt.

MÅLGRUPPE

Begge studier måler indsatsens virkning efter første periode (2004-05 til 2007-08), hvor målgruppen er familier med 0-5-årige børn i udsatte boligområder.

I anden periode (2009 til 2012) er indsatsen udvidet til at omfatte familier med 0-12-årige børn i de samme områder.

HOVEDRESULTATER

Community for Children Initiative (CfC) viser, hvordan man ved at styrke den lokale koordinering af serviceydelser og tilbud rettet imod 0-5-årige børn og deres familier kan opnå nogle positive resultater relateret til børnenes opvækst og sundhed.

Studiet finder positive effekter ved 4 ud af 19 outcomes. De positive effekter relaterer sig til børnenes receptive ordforråd, til forældrenes opdragelse, der bliver mindre barsk, til forældrenes tillid til sig selv som forældre, samt til at færre børn vokser op i arbejdsløse hjem (Edwards m.fl., 2011).

Indsatsen viser også positive effekter, når der fokuseres på de mest udsatte husstande, som ellers normalt er svære at nå med forskellige områdebaserede indsatser. I husstande, hvor mor har lav uddannelse, er

der en positiv effekt knyttet til forbedret receptivt ordforråd og færre skader på børn, der kræver lægebehandling.

Indsatsen har dog også den effekt, at flere forældre i indsatsområderne rapporterer, at deres børn har dårlig fysisk funktionsevne sammenlignet med kontrolområderne. Det kan dog forklares ved, at forældrene i indsatsområderne har fået et større fokus på børnenes fysiske funktionsevne.

Generelt viser studierne, at CfC har nogle positive effekter, men at disse kun knytter sig til få outcomes, og forskerne påpeger selv, at de positive effekter er ret små – dog ikke ubetydelige (Edwards m.fl., 2011).

INDSATSBESKRIVELSE

Afdelingen for sociale tjenester under den australske stat har finansieret indsatsen, der grundlæggende bygger på at få koordineret eksisterende tilbud og serviceydelser til småbørnsfamilier på en bedre måde. Konkret er der finansieret nogle ikke-statslige organisationer (NGO'er) i hvert område, som skal virke som faciliterende partnere. Hver af disse NGO'er skal udvikle og implementere en strategisk og bæredygtig tilgang, der indbefatter hele lokalsamfundet, i forhold til tidlig barndomsudvikling under konsultation med lokale interessenter. NGO'erne skal oprette CfC-komiteer, der er repræsenteret af lokale interessenter. I samarbejde med den enkelte komite skal NGO'en overvåge udviklingen af lokalsamfundets strategiske planer og årlige serviceopgaveplaner og styre de samlede bevillinger til de forskellige ydelser. Der er ikke krav om implementering af bestemte aktiviteter – det er et spørgsmål, som skal løses lokalt tilpasset lokale behov og ønsker.

Størstedelen af bevillingerne er brugt på lokale serviceudbydere, kendt som "lokalsamfundspartnere", der leverer de aktiviteter, der er specificeret i deres lokalsamfunds strategiske planer og serviceleveringsplaner.

Logikken bag CfC er, at serviceeffektiviteten ikke blot afhænger af, hvilken slags service der udbydes, og omfanget af services, men også af, at disse services koordineres ordentligt. CfC adskiller sig fra traditionelle finansieringsmodeller, ved at NGO'en optræder som bindeled, der skal få lokalsamfundet engageret, og som koordinerende bindeled mellem staten og de firmaer, der udbyder services.

De services, der har været udbudt i boligområderne, er fx hjemmebesøg, aktiviteter rettet mod tidlig læring og læsekompetencer, forældre- og familiestøtte, beboerarrangementer, information om ernæring m.m.

Selvom indsatsens fokus er på en bedre koordinering af eksisterende services og aktiviteter, så har der mellem 2006 og 2008 estimeret været en øgning på 12 pct. i antallet af aktiviteter (Muir m.fl., 2010).

FORSKNINGSDESIGN

The National Evaluation of the Communities for Children Initiative (Muir m.fl., 2010): Evalueringen er baseret på et kvasi-eksperimentelt design, hvor børn og forældre i CfC-områderne (indsatsområderne) sammenlignes med børn og forældre i tilsvarende områder matchet på socioøkonomiske parametre, der dog ikke har fået indsatsen (kontrolgruppen). Der er indsamlet data fra begge grupper, lige før indsatsen blev iværksat, og igen ca. 12 måneder efter. Der er indsamlet data fra familier og børn i 10 CfC-områder og 5 kontrolområder. Det er et kohortestudie, hvilket betyder, at det er de samme familier, der er interviewet i flere omgange.

Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study, (Edwards m.fl., 2011). Evalueringen er et kvasi-eksperimentelt kohortestudie, hvor børn og forældre i CfC-områderne (indsatsområderne) sammenlignes med børn og forældre i tilsvarende områder matchet på socioøkonomiske parametre, der dog ikke har fået indsatsen (kontrolgruppen). Der er indsamlet data fra begge grupper, 1 år før indsatsen blev iværksat (baseline), 1 år efter baseline og igen ca. 2 år efter baseline. Der er indsamlet data fra familier og børn i 10 CfC-områder og 5 kontrolområder.

VIRKNING AF INDSATS

The National Evaluation of the Communities for Children Initiative (Muir m.fl., 2010): Overordnet har CfC en signifikant positiv indvirkning på tre områder. For det første er der færre børn, der lever i arbejdsløse hjem. For det andet rapporterer forældre i indsatsområderne om mindre streng opdragelsespraksis. For det tredje føler forældre sig mere trygge/selvsikre i deres rolle som forældre.

Indsatsen har også den effekt, at forældrenes rapportering af deres børns manglende fysiske funktionsevner i CfC-områderne er steget signifikant sammenlignet med udviklingen i kontrolgruppen. Effekten kan måske tilskrives, at børnene i disse områder faktisk har fået dårligere fysiske funktionsevner sammenlignet med børnene i kontrolgruppen. Effekten kan dog muligvis også tilskrives, at forældrene i CfC-områderne blot er blevet mere opmærksomme på deres børns helbred og har fået mere viden om børnehelbred, hvilket får dem til at rapportere noget ved anden måling, som de ikke rapporterede ved baselinemålingen.

Derudover er der en række signifikant positive udviklinger for tre grupper, der typisk ikke får så meget ud af områdebaserede indsatser. Første gruppe består af ”hard-to-reach” husstande, hvor minimum et af følgende karakteristika er opfyldt: Der er ingen far til stede, mor er arbejdsløs og far er arbejdsløs/ikke til stede, lav husstandsindkomst, mor har 10 års uddannelse eller mindre, en forældre født oversøisk (overseas), og barn er af aborigin eller Torres Strait Ø-folks oprindelse.

Anden gruppe består af husstande med lav indkomst (mindre end 485 dollars pr. uge).

Tredje gruppe består af husstande, hvor mor har lavt uddannelsesniveau (10 år eller mindre).

De positive udviklinger for ovenstående tre grupper er beskrevet nedenfor.

- Højere grad af receptivt ordforråd og verbale evner blandt børn af mødre med lav uddannelse
- Mindre streng opdragelse blandt "hard-to-reach" forældre
- Højere grad af involvering i lokalsamfundets serviceaktiviteter blandt forældre i husstande med lav indkomst
- Højere grad af involvering i lokalsamfundets serviceaktiviteter i husstande omfattende mødre med lav uddannelse
- Færre børn i arbejdsløse husstande i alle tre subgrupper
- Øget oplevelse af lokalsamfundets sammenhængskraft blandt forældre i husstande med lav indkomst.

Der er også nogle negative resultater for de tre grupper:

- Dårligere rapporteret mentalt helbred blandt lavt uddannede mødre
- Dårligere rapporteret generelt helbred blandt mødre i husstande med lav indkomst
- Dårligere rapporteret børns fysiske funktionsevne blandt alle tre subgrupper.

Early Impacts of Communities for Children on Children and Families: Findings from a Quasi-Experimental Cohort Study, (Edwards m.fl., 2011).

GENERELLE RESULTATER FOR HELE INDSATSGRUPPEN

Forældre i indsatsområderne rapporterer lavere niveauer af streng opdragelse og højere niveauer af tro på sig selv som forældre sammenlignet med forældre i kontrolområderne. Dette viser sig dog ikke, når der kontrolleres for opdragelse ved baselinemålingen.

Børn receptive ordforråd og verbale evner er signifikant højere end børn i kontrolområder (her kunne der dog ikke laves baselinekontrol).

Der er også to negative resultater. Det ene er, at forældre rapporterer, at deres børn har dårligere fysisk funktionsevne i indsatsområderne sammenlignet med kontrolområderne. Det andet negative resultat er, at forældre rater sit helbred dårligere.

RESULTATER FOR SPECIFIKKE SUBPOPULATIONER

I husstande, hvor moren har lav uddannelse, er der en stor reduktion i børneskader, der kræver lægelig behandling. Således ser indsatsen ud til

at have en positiv effekt på dette område. Indsatsen har også stor positiv indflydelse på børnenes receptive ordforråd og verbale evner for børn til lavtuddannede mødre. For disse hjem er der også en positiv effekt på involveringen i serviceaktiviteter, og der er en reduktion i raten af jobløse husstande. Støtte til børneopdragelse er også signifikant højere for indsatsområder, men ikke når *baseline functioning* blev taget i betragtning. Det tyder på, at indsatsen havde en negativ effekt på børns fysiske evner.

Lavindkomstforældres involvering i deres børns læring blev signifikant forbedret i indsatsområderne. Lavindkomstmødres rating af området som ”et godt sted at opfostre børn” blev også øget i indsatsområderne. Indsatsen så i øvrigt ud til at nedbringe antallet af jobløse husstande.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

CfC er en stor australsk indsats, som ikke kan overføres direkte til en dansk kommunal kontekst. Alligevel kan nogle af de grundlæggende ideer i CfC-indsatsen tjene som inspiration til, hvordan man udvikler initiativer i danske kommuner. Man kan fx anskue de grundideer, som CfC baserer sig på i relation til 1) modellen med faciliterende partnere, 2) finansieringen og 3) lokalsamfundsfokus/beboerfællesskabsfokus, som netop er tre punkter, som Muir m.fl. (2010) tilskriver indsatsens succes.

MODELLEN MED FACILITERENDE PARTNERE

Modellen, der består i etableringen af et stærkt samarbejde med NGO'er som de faciliterende partnere, er effektiv, såfremt den enkelte NGO er kendt og anerkendt i lokalsamfundet. Desuden fungerer modellen bedst, hvis de faciliterende partnere kan bygge videre på allerede eksisterende tværinstitutionelle samarbejder. Dette kan fx tænkes sammen med sundhedshuset i Gellerup, hvor der netop er et tværsektorielt samarbejde.

Det er i øvrigt afgørende, at de faciliterende parter giver klar og regelmæssig information til interessenter og samarbejdspartnere. For at modellen skal fungere ordentligt, kræver det også, at der er ansat nogle kvalificerede medarbejdere, hvilket forskerne påpeger kan være svært i landdistrikterne (Muir m.fl., 2010). Dette bør dog ikke være en udfordring i Aarhus.

FINANSIERING

Indsatsområderne har brugt 9 pct. af serviceaktivitetsfinansieringen på aktiviteter relateret til koordinering. CfC-serviceudbydere foretrækker denne finansieringsmodel fremfor direkte finansiering fra staten, da modellen dels baserer sig på lokalsamfundet, dels tillader fleksibilitet, og dels bygger på lokale forbindelser.

Der er dog også udfordringer knyttet til modellen, hvilket blandt andet har vist sig, når der skal laves budgetter for hele programmet tidligt i etableringen af CfC. Der har også været en opfattelse af, at det er svært

at justere i regnskabet over perioden på 3 år, og regnskabspligten har medført betydelige byrder for de faciliterende partnere. Konkurrerende udbud har desuden skabt spændinger.

LOKALSAMFUNDSEKONOMI

I CfC-indsatsen er man flere steder lykkedes med at imødekomme lokale behov. Det har dog taget tid (og dermed ressourcer) at rådføre sig med lokalsamfundet. Det betyder, at der bør være en lang tidshorisont for en sådan indsats (ofte længere end de 3 år). I meget udsatte områder kan det nemlig potentielt ødelægge tilliden til indsatsen, når der ikke er tid nok til at opbygge et samarbejde og få det til at fungere.

Tidshorisonten er også en udfordring, der nævnes af kommunale og boligsociale medarbejdere i Aarhus i forhold til de store helhedsorienterede projekter. Helhedsindsatsernes tidshorisont er ofte på omkring 4 år, hvilket i nogle tilfælde ikke er lang nok tid, når man ønsker at gennemføre ”det lange seje træk”.

EXERCISE ON PRESCRIPTION

The Effect of Exercise on Prescription on Physical Activity and Wellbeing in a Multi-Ethnic Female Population: A Controlled Trial, Gademan, M., M. Deutekom, K. Hosper & K. Stronks, 2012.

FORMÅL

Exercise on Prescription (EoP) er oversat til dansk *træning på recept* og har til formål at fremme fysisk aktivitet, og derigennem sundhed.

MÅLGRUPPE

18-65-årige kvinder fra etniske minoritetsgrupper, der går til deres praktiserende læge regelmæssigt, og som lægen vurderer er for fysisk inaktive. 59 pct. af deltagerne i studiet har lav eller ingen uddannelse, og 90 pct. er overvægtige eller svært overvægtige.

HOVEDRESULTAT

Kvinder med minoritetsbaggrund, som af deres praktiserende læge er vurderet til at være for fysisk inaktive, får *træning på recept*. De skal således gennemgå et 18 ugers træningsforløb, som har til formål at gøre kvinderne mere fysisk aktive og derved forbedre deres helbred.

Studiet viser, at indsatsen ikke har nogen effekter på hverken kvindernes samlede fysiske aktivitetsniveau eller på deres fysiske eller mentale helbred. Der er dog positive effekter knyttet til de deltagende kvinders fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med fysisk træning i fritiden og i forbindelse med husholdningsarbejde. Mens kvinderne i kon-

trolgruppen bliver signifikant mindre fysisk aktive i forbindelse med træning i fritiden efter indsatsens start, så bliver kvinderne i indsatsgruppen på samme fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med træning i fritiden. Efter 12 måneder er kvinderne i indsatsgruppen blevet signifikant mere fysisk aktive i forbindelse med husholdningsarbejde, mens kvinderne i kontrolgruppen ikke er blevet mere fysisk aktive i forbindelse med husholdningsarbejde.

Indsatsen har desuden succes med at få fat i kvinderne med etnisk minoritetsbaggrund og få dem fastholdt i et træningsforløb.

INDSATS BESKRIVELSE

Excercise on Prescription er en hollandsk indsats, der er implementeret i en række udsatte boligområder i byen Haag. Praktiserende læger i disse udsatte boligområder tildeler en recept på et træningsforløb til kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, som lægerne vurderer er for fysisk inaktive. EoP består af en indslusning efterfulgt af 18 sessioners fysisk træning med en personlig træner og en afsluttende evaluering. Kvinderne får en træningssession om ugen. EoP tilbyder fitness, aerobic, aquarobics og dans. Den personlige træning gennem de 18 sessioner er delt i to. De første ni er fokuseret på at motivere deltageren ved at øge bevidstheden om de positive effekter af træning. De næste ni er fokuseret på at give deltageren viden, så vedkommende kan fortsætte den sunde adfærd efter endt indsatsforløb.

I forbindelse med de 18 sessioner får deltagerne individuelle råd om, hvordan de kan nå målet om 30 minutters træning mindst 5 dage om ugen. Der bliver både lagt vægt på, at deltagerne kan øge deres hverdagsaktivitet ved fx at gå mere, og at de kan øge deres aktivitet gennem deltagelse i sport (organiseret eller ej). Desuden får deltagerne råd om, hvordan de kan håndtere evt. negativ feedback fra lokalmiljøet.

Denne personlige træning bliver udelukkende udført af kvinder, hvoraf de fleste er uddannede sportsinstruktører. De arbejder under en livsstilsrådgiver, som har det overordnede ansvar. Livsstilsrådgiveren gennemfører den afsluttende evaluering af den enkeltes forløb.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet baserer sig på et kvasi-eksperimentelt forskningsdesign, hvor der er udvalgt en indsatsgruppe gennem det "naturlige" flow af patienter, der har været til praktiserende læge i nogle bestemte områder, og en kontrolgruppe ud fra patientlister. Begge grupper er målt ved tre tidspunkter; ved indsatsens start (baseline), efter 6 måneder (kort efter afsluttet indsats) og efter 12 måneder (6 måneder efter endt indsats). Der er foretaget interviews og fysiske målinger.

VIRKNING AF INDSATS

Indsats- og kontrolgruppe er i udgangspunktet forskellige ved baselinemålingen. Kvinderne i indsatsgruppen er ældre, vejer mere, har højere fedtprocent og større taljemål, et dårligere mentalt helbred og et dårligere selvurderet helbred. Desuden er der også forskel i etnicitet mellem de to grupper. Derfor er alle resultater i studiet kontrolleret for alder, BMI, etnicitet og mentalt helbred. Ved baseline er kontrolgruppen mest fysisk aktiv.

Indsatsgruppens fysiske aktivitet er steget efter 6 måneder inden for domænet *pendling/transport*, men er faldet tilbage til baselineniveau efter 12 måneder. Kvinderne i kontrolgruppen har således lige efter indsatsens afslutning haft øget deres fysiske aktivitets niveau i forhold til *pendling/transport*, hvilket betyder, at de i højere grad er gået eller har taget cyklen, når de har skullet fra A til B.

Forandringen i omfanget af fysisk aktivitet i fritiden varierer signifikant mellem indsats- og kontrolgruppen både ved 6 og 12 måneder. Kontrolgruppen er ved begge målinger blevet signifikant mindre fysisk aktiv, mens indsatsgruppen er uændret i forhold til baselineniveau. Således er kontrolgruppens fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med fritidsaktiviteter blevet mindre efter 6 og 12 måneder, mens indsatsgruppens fysiske aktivitetsniveau i forbindelse med fritidsaktiviteter er stabilt over perioden.

Kontrolgruppen er også mindre fysisk aktiv inden for domænet *husholdningsarbejde* efter 6 og 12 måneder, hvorimod indsatsgruppen er signifikant mere aktiv efter 12 måneder.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Motion på recept (MpR) findes allerede som et tilbud i en dansk kommunal kontekst, og i Aarhus er de kommunale og boligsociale medarbejdere bekendte med indsatsen, men de har umiddelbart ikke direkte erfaring med at anvende indsatsen.

Sundhedsstyrelsen Motion på recept på følgende måde:

”MpR er et individorienteret, struktureret trænings- og vejledningsforløb i kommunalt regi, som ydes efter henvisning fra den alment praktiserende læge. MpR er rettet mod fysisk inaktive borgere med eller i risiko for livsstilsrelaterede sygdomme” (Bredahl m.fl., 2010).

Der har været foretaget en række MpR-indsatser af forskellig art i Danmark, og Sundhedsstyrelsen har lavet en samlet resultatindsamling baseret på udvalgte evalueringer af disse indsatser (Bredahl m.fl., 2010). Af resultatindsamlingen fremgår det, at deltagere, der har gennemført hele MpR-forløb selv rapporterer en fremgang i daglig fysisk aktivitet. Desuden står der i resultatindsamlingen, at der i flere evalueringer observeres positive ændringer i deltagernes BMI, kropsvægt, blodtryk og fedtprocent under indsatsen (Bredahl m.fl., 2010). Der er således opnået en række positive resultater i de danske indsatser, som ikke blev nået i den hollandske *Exercise on Prescription*.

Exercise on Prescription adskiller sig dog også fra de danske indsatser ved for det første at være forankret i udsatte boligområder. For det andet adskiller EoP sig fra de danske indsatser ved at lykkes med at få fat i de mest marginaliserede borgere og få dem fastholdt i deltagelse. Således er det kun 14 pct. af kvinderne i det hollandske studie, der faldt fra under forløbet, hvilket ifølge forfatterne er lidt sammenlignet med andre internationale studier (Gademan m.fl., 2012), og står i kontrast til Sundhedsstyrelsens resultatindsamling, hvoraf det fremgår, at indsatserne er kendetegnet ved stort frafald (Bredahl m.fl., 2010). Evalueringen af pilotprojektet *motion på opfordring*, der indgår som en af de danske MpR-indsatser, og som baserer sig på, at sundhedspersonale skal henvise inaktive borgere til foreningslivet, konkluderer desuden, at lægerne dropper at henvise de mest marginaliserede patienter på grund af sprogsværligheder eller manglende ressourcer hos disse patienter (Balle, 2005⁹). Den hollandske indsats kan i dette lys tjene som inspiration til, hvordan man strukturerer en indsats, som henvender sig til og formår at fastholde marginaliserede kvinder med etnisk minoritetsbaggrund bosat i udsatte boligområder.

Forskerne bag det hollandske studie tilskriver EoP's succes vedrørende rekruttering og fastholdelse til fire punkter:

1. Kvinderne bliver henvist af deres praktiserende læge
2. Træningen foregår i kvindernes eget boligområde og således i et velkendt og trygt miljø
3. De deltagende kvinder bliver støttet og superviseret af kvindelige trænere
4. Det er ingen økonomisk udgift for kvinderne at deltage (Gademan m.fl., 2012).

Rekruttering gennem den praktiserende læge vil sandsynligvis også være en god idé i en dansk kontekst, da den praktiserende læge er en af få myndighedsperson, som har kontakt med langt de fleste borgere – 84 pct. af alle indvandrerkvinder besøgte praktiserende læge i 2009 (DST, 2010¹⁰). Man kan overveje også at inddrage andet sundhedsfagligt personale i rekrutteringen af borgere til lignende indsatser, såsom sygeplejersker og fysioterapeuter, og det bør ikke være vanskeligt, da der generelt er bred opbakning til forebyggende initiativer fra det danske sundhedsfaglige personale (Balle, 2005). For at få engageret disse professionelle er det dog vigtigt, at iværksatte indsatser har en relativt lang tidshorisont, da specielt læger ikke vil investere tid og kræfter i en ”døgnflue” (Balle, 2005).

9 . https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed/fysisk-aktivitet/~/_media/053CE8C5ECC8466A9D74A6CA23AD327B.ashx

10 . <http://www.dst.dk/da/presse/Pressemeddelelser/2010/2010-07-09-Indvandrere-mindre-laege.aspx>

Ved at anvende den hollandske model for motion på recept, så kan man forbedre rekruttering og fastholdelse. Man skal dog være opmærksom på, at en succes relateret til rekruttering og fastholdelse, sandsynligvis vil medføre mindre effekter for de deltagende, end dem, man ellers har fundet i danske undersøgelser. Dette skyldes blandt andet, at det typisk er de mest engagerede og mindst marginaliserede, der deltager i de danske undersøgelser – dem, der sandsynligvis vil opleve den største effekt (Bredahl m.fl., 2010).

Forskerne bag det hollandske studie (Gademan m.fl., 2012) peger på, at de manglende effekter af Exercise on Prescription blandt andet kan tilskrives, at de meget marginaliserede kvinder, der har deltaget i indsatsen, sandsynligvis ikke har overskud til at prioritere fysisk træning i dagligdagen særlig højt, da de har nok af problemer i forvejen.

Forskerne bag det hollandske studie peger desuden på to yderligere forhold, der har indflydelse på de manglende effekter af indsatsen. For det første er træningsmængden i indsatsen (en gang pr. uge) nok for lav i forhold til at nå målbare resultater. For det andet er en stor del af målgruppens kvinder ikke bare overvægtige, men svært overvægtige, og det er særligt vanskeligt at få denne gruppe til at rykke sig uden at have fokus på sundere kostvaner, hvilket EoP ikke har (Gademan m.fl., 2012). Hvis man tager udgangspunkt i EoP, men sørger for et længere og evt. mere intenst træningsforløb, som samtidig indbefatter fokus på sundere kost, så kan man sandsynligvis opnå bedre effekter end det, der er opnået i det hollandske studie.

Flere boligsociale og kommunale medarbejdere i Aarhus er åbne over for at anvende motion på recept, da dette kan være en metode til at inddrage de svageste grupper. I den forbindelse kan man forestille sig, at indsatsen udvides til også at være målrettet de enlige mænd, da denne målgruppe generelt lever kortere.

Indsatsen kan udføres i boligområderne, og indsatsen kan som i Exercise on Prescription (EoP) udføres af professionelle sportsinstruktører og livsstilsvejledere. Flere boligsociale medarbejdere fra Aarhus påpeger dog, at man kan overveje at lade ”almindelige” kvinder, der selv har været igennem lignende forløb, og som er lykkedes med at blive sundere, udføre indsatsen i stedet. Fordelene ved at anvende en sådan tilgang er, at der ikke er nogen fagprofessionel autoritet, som kan virke skræmmende for nogen, og samtidig kan det virke motiverende, at instruktøren selv har været igennem samme problematikker og overvundet dem. I den sammenhæng kan det være en fordel, hvis man kan få rekrutteret kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, da sprogvanskeligheder ellers kan være en reel udfordring i forhold til de svageste beboere.

De relevante samarbejdspartnere og aktører, som kommunen og de boligsociale medarbejdere bør tage fat i, er praktiserende læger i boligområderne, fysioterapeuter, sygeplejersker, sportsinstruktører, livsstils-

rådgivere og lokale sportsklubber i forhold til at indgå en aftale om at låne faciliteter. Desuden kan man overveje at få hjælp til at rekruttere frivillige instruktører gennem Ungdommens Røde Kors.

I forhold til at opnå holdbare resultater for de etniske minoritetskvinder, så vurderes det, at indsatsen ikke kan stå alene. Der skal arbejdes med flere parametre end blot træning, herunder kropsforståelse og kulturelle barrierer. Desuden kan det være hensigtsmæssigt, at indsatsen varer mere end de 18 uger, som er tilfældet i EoP.

Studiet nævner ikke de økonomiske omkostninger forbundet med indsatsen, men af Sundhedsstyrelsens resultatopsamling fremgår det, at *"MpR er et forholdsvis billigt tilbud, som i mange tilfælde kunne indpasses i kommunernes eksisterende udbud og udgøre et relevant tilbud til udvalgte borgere"* (Bredahl m.fl., 2010). MpR kan formentligt passe ind i nogle af de kommunale og boligsociale indsatser, der allerede er iværksat i Aarhus, hvilket blandt andet indbefatter kvindesvømning, kvinde gåklubber og løbebånd til fri afbenyttelse i Gellerup.

ØGE SUNDHEDEN – WIJKGEZONDHEIDSWERK

Impact Evaluation of a Dutch Community Intervention to Improve Health-Related Behaviour in Deprived Neighbourhoods, Kloek, G.C., F.J. van Lenthe, P.W.M. van Nierop, M.A. Koelen, J.P. Mackenbach, 2004.

FORMAL

Det er en indsats, der har til mål at forbedre helbredet hos beboerne i de udsatte boligområders ved at øge 1) beboernes frugtkonsumering, 2) deres grøntsagskonsumering, 3) deres fysiske aktivitet og 4) antallet, der stopper med at ryge. Målet er dels at øge beboernes viden om sundhed i relation til ovenstående sundhedsområder samt at forbedre beboernes adfærd inden for sundhedsområderne.

MÅLGRUPPE

Voksne beboere i udsatte boligområder.

HOVEDRESULTATER

Wijkgezondheidswerk er en områdebaseret indsats, der er iværksat i tre udsatte boligområder i Eindhoven. Indsatsen har til formål at øge sundheden i boligområderne, dels ved at forbedre beboerne sundhedsrelaterede adfærd, dels ved at gøre dem mere bevidste om sundhed.

Resultaterne viser, at indsatsen har en positiv virkning i forhold til at få beboerne til spise mere frugt. Der er dog ingen effekter i forhold til beboernes fysiske aktivitetsniveau, deres grøntsagsforbrug, deres forbrug af cigaretter eller deres alkoholforbrug.

Indsatsen har nogle små, men signifikante positive effekter i forhold til beboernes viden om grøntsager og frugt samt i forhold til beboernes bevidsthed om deres fysiske aktivitetsniveau.

INDSATS BESKRIVELSE

Wijkgezondheidswerk er hollandsk og betyder ”arbejde for sunde boligområder”. Indsatsen er initieret af den kommunale sundhedsservice. Det er en indsats, der skal forbedre helbredsrelateret adfærd blandt voksne i udsatte boligområder i byen Eindhoven. Interventionen bygger på en teoretisk ramme over nogle lokalsamfunds organisationsprincipper samt to sociale kognitionsmodeller: The Transtheoretical Model of Change og the Attitude-Social Influence-Efficacy Model of Behavioural Change.

Indsatsen er startet i tre boligområder, hvor der er nedsat udvalg med repræsentanter for den kommunale sundhedsservice for beboerdemokratiet i boligområderne samt for andre relevante lokale aktører. Desuden deltager en praktiserende læge og en forsker. Disse udvalg har til opgave at afdække, hvilke sundhedsbehov der er i boligområdet, og planlægge aktiviteter, der kan igangsættes for at imødegå disse behov.

Udvalgene i boligområderne har startet med at udfærdige en handlingsplan, der indeholder en række mål, som de senere har skullet udvikle aktiviteter på baggrund af. Målene for aktiviteterne er at øge 1) beboernes frugtkonsumering, 2) deres grøntsagskonsumering, 3) deres fysiske aktivitet, 4) antallet, der stopper med at ryge 5) samt øge fokus på overdreven alkoholforbrug.

Efter en periode på 2 år er der planlagt 53 aktiviteter, som skulle iværksættes for at nå målene. Af de 53 planlagte aktiviteter kunne 43 realiseres. Ikke en eneste af aktiviteterne adresserede overdrevet alkoholforbrug. Blandt de realiserede aktiviteter er fælles gåture, gymnastikhold, rygestopkurser osv. Der er i alt kun en evidensbaseret aktivitet. To tredjedele af aktiviteterne har fokus på at øge deltagernes viden og bevidsthed. En tredjedel har fokus på, at beboernes adfærd skal ændres. 30 pct. af aktiviteterne har mellem 11 og 25 deltagere. Den mest anvendte kommunikationsform er mund til mund.

Ikke alle deltagende aktører har haft nok mandskab til at levere aktiviteterne, hvorfor den kommunale sundhedsservice har måttet stå for implementeringen. I mere end en tredjedel af aktiviteterne er der en eller flere frivillige involveret.

FORSKNINGSDESIGN

Studiets formål er at afdække, om indsatsen virker. Konkret ser forskerne på, om indsatsen har en virkning i forhold til for det første outcomes, der *direkte* vedrører sundhedsrelaterede adfærd, såsom beboernes selvrapporterede forbrug af frugt og grøntsager og deres selvrapporterede

fysiske aktivitet. For det andet ser forskerne på outcomes, der *indirekte*¹¹ vedrører sundhedsrelateret adfærd, såsom beboernes viden om sundhed, deres holdninger til forskellige typer sundhedsrelateret adfærd og deres bevidsthed om egen sundhed. På baggrund af disse outcomes, der indirekte vedrører sundhedsrelateret adfærd opdeles beboerne i henholdsvis *bevidste* og *ubevidste* beboere.

Forskerne anvender et kvasi-eksperimentelt design, hvor der er indsamlet data for både indsats- og kontrolgruppe ved indsatsens start og 2 år efter. Indsatsgruppen består af beboere fra tre udsatte boligområder i Eindhoven, der har fået indsatsen, og kontrolgruppen består af beboere fra 3 matchede boligområder fra samme by, der ikke har fået indsatsen. Baselinemålingen ved indsatsens start var i september 2000, og målingen efter indsatsens afslutning var i september 2002. Der er anvendt paneldata, hvilket betyder, at det er de samme beboere, som har svaret på spørgeskemaer over to omgange – og det er således de samme beboeres udvikling, man kan observere.

VIRKNING AF INDSATS

Ved baseline var respondenterne i indsatsgruppen karakteriseret ved at være ældre og lavere uddannet end respondenterne i kontrolgruppen. Respondenterne i indsatsgruppen havde desuden en mindre positiv holdning over for grøntsagsforbrug, lavere selvbedømmelse over for grøntsagsforbrug, var mere aktive og oftere på vedligeholdelsesstadiet i forhold til fysisk træning, havde et lavere alkoholforbrug og var sjældnere overdrevne forbrugere af alkohol sammenlignet med respondenterne i kontrolgruppen.

Ved opfølgning er 71 pct. af respondenterne i indsatsgruppen bevidste om large-scale aktiviteter, der har foregået i et af de tre indsatsområder, og 11 pct. har deltaget i disse. I kontrolgruppen er disse tal henholdsvis 11 pct. og 1 pct., 23 pct. af respondenterne i indsatsgruppen kender indsatsen ved navn imod 3 pct. i kontrolgruppen. Viden om indsatsen er således relativt mere udbredt i indsatsområderne.

Hvis man ser på, hvordan indsatsen har påvirket de outcomes, der indirekte vedrører sundhedsrelateret adfærd, så fremgår det, at der er en statistisk signifikant positiv effekt for indsatsgruppen i forhold til viden om grøntsager og frugter. Ligeledes er der en positiv signifikant effekt for selvvurderede forventninger i forhold til frugtforbrug. Respondenter i kontrolgruppen har en større sandsynlighed for at være på et lavere niveau inden for frugtkonsumering ved opfølgning sammenlignet med baseline, hvilket står i kontrast til udviklingen i indsatsgruppen, der er positiv. Bevidsthed om eget fysiske aktivitetsniveau er også øget signi-

11. I artiklen skelner forfatterne mellem *Outcomes of health-related behavior* og *Intermediate outcomes of health-related behavior* – dette har vi oversat til henholdsvis *outcomes, der direkte vedrører sundhedsorienteret adfærd* og *outcomes, der indirekte vedrører sundhedsorienteret adfærd*.

fikant i indsatsområderne sammenlignet med kontrolområderne. Indsatsen har således en række positive virkninger i forhold til de outcomes, der indirekte vedrører sundhedsrelateret adfærd.

Hvis man ser på de outcomes, der direkte vedrører sundhedsrelateret adfærd, så fremgår det, at der er en statistisk signifikant forskel mellem indsats- og kontrolgruppe i forhold til deres frugtforbrug. Indsatsgruppen har i gennemsnit øget forbruget med 7 gram frugt pr. dag, mens kontrolgruppen spiser 2 gram frugt mindre pr. dag, når man ser på gruppernes udvikling fra første til anden måling. Indsatsen har i øvrigt næsten en positiv effekt i forhold til udviklingen i det gennemsnitlige antal smøger pr. dag ($p = 0,07$). Der er ingen effekt i forhold til grøntsagsforbrug, fysisk aktivitet eller alkoholforbrug.

Forfatterne bag studiet konkluderer, at indsatsen overordnet har nogle positive effekter, men at de er beskedne, og at de stort set udelukkende relaterer sig til frugtviden og frugtforbrug.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Forfatterne påpeger, at de manglende effekter af indsatsen kan tilskrives, at der i implementeringen af indsatsen har været forskellige aktører, som ikke har været helt enige om indsatsens mål. Indsatsen har fra start været et topstyret centraliseret projekt med på forhånd definerede mål og et tilhørende evalueringsdesign. Udviklingen og planlægningen af aktiviteter til at nå disse mål er dog varetaget lokalt i de enkelte områder, og det har medført, at forskerne og de lokale koalitioner ofte har haft forskellige prioriteter.

Det er dog en god idé at anvende lokale samarbejdsråd, hvori der indgår forskellige lokale uprofessionelle aktører, såsom repræsentanter for beboerdemokratiet. Det kan potentielt øge beboernes ejerskab og deres lyst til at indgå i indsatsen – eksempelvis som frivillig.

Det er dog ikke sikkert, at der skal etableres flere sundhedsfremmende aktiviteter i de udsatte boligområder i Aarhus, da der allerede eksisterer sådanne aktiviteter, som af de boligsociale og kommunale medarbejdere anses for at være succesfulde. For eksempel er der etableret sundhedscaféer, som ligeledes har til formål at øge beboernes sundhed og trivsel. Her har beboerne mulighed for at få vejledning om sundhed og om eksisterende tilbud inden for sundhedsvæsenet. Derudover er der også fokus på at skabe fællesskaber i sundhedscaféen, som også danner rammen om fælles madlavning og zumba, hvilket er eksempler på aktiviteter, der forener fysisk sundhed og socialt fællesskab. Tilbuddet findes blandt andet i Herredsvang, Trigeparken, Frydenlund og Viby Syd. Udgangspunktet for indsatserne er, at sundhed starter i sociale relationer, og der arbejdes generelt på at øge sundheden gennem skabelse af sociale fællesskaber.

Indsatsen kan med fordel placeres under det boligsociale arbejde, hvor man kan anvende fællesskabsagenter, som hjælper sine naboer med

at blive bevidst om de lokale tilbud, og som iværksætter projekter, der har fokus på at fremme sundhed og trivsel i boligområdet. Sådanne fællesskabsagenter kan hjælpe med at rekruttere beboere til at deltage i aktiviteterne. Det er lettere at komme i kontakt med særligt marginaliserede, hvis det ikke er kommunen, men derimod en af beboerne.

En af de udfordringer, som de boligsociale og kommunale medarbejdere forudser, er, at det bliver vanskeligt at få inddraget enlige mænd.

THE FIRST ENERGY ACTIVE LIVING CONNECTIONS PROJECT (ALCP)

Connecting Children to Recreational Activities: Results of a Cluster Randomized Trial, D.A. McNeil, B.N. Wilson, J.E. Siever, M.R. Bed & J.K. Mah, 2009.

FORMAL

The First Energy Active Living Connections Project (ALCP) blev udformet i to varianter og givet til to grupper, men det primære formål er det samme: At få flere børn fra udsatte boligområder til at deltage i fritidsaktiviteter. Indsatsen har som sekundære mål at have en positiv virkning på børnenes generelle helbred, søvn, hovedpine og selvværd.

MÅLGRUPPE

Indsatsens målgruppe er børn fra 3. til 5. klasse (7-12 år), der lever i udsatte boligområder. Indsatsen har til hensigt at få disse børn til at deltage i fritidsaktiviteter. Det indebærer, at der blandt andet tages kontakt til børnenes forældre. Børnene, der deltager i indsatsen, kommer fra et område i byen Calgary i Canada, der består af 10 (communities) med i alt ca. 60.000 beboere, hvor der er økonomiske og strukturelle¹² barrierer for at indgå i rekreative tilbud.

HOVEDRESULTATER

ALCP er en indsats, der har til formål at få flere børn fra udsatte boligområder til at deltage i fritidsaktiviteter. Indsatsen baserer sig på, at ansatte "guider" skal hjælpe familier i udsatte boligområder med at få meldt deres børn til konkrete fritidsaktiviteter.

Hovedresultatet er, at disse guider har en positiv effekt på antallet af børn, der begynder at deltage i fysiske fritidsaktiviteter. Studiet viser også, at denne effekt bedst opnås, hvis familierne er engagerede. Studiet kan dog ikke dokumentere, at den øgede aktivitetsdeltagelse hænger sammen med bedre helbred hos børnene eller højere selvværd.

12. Strukturelle barrierer inkluderer blandt andet manglende tilgængelighed til aktiviteter, rigide programstrukturer, diskrimination på baggrund af køn, klasse og/eller race samt boligområdefaktorer såsom usikre og utrygge boligområder.

INDSATSBESKRIVELSE

ALCP består af, at nogle brobyggere/foreningsguider (connectors) ansættes til at hjælpe de deltagende familier med at få deres børn til nogle faste fritidsaktiviteter såsom svømning og klubber. Brobyggerne hjælper hver mellem 50 og 100 familier gennem indsatsperioden på ca. 1 år. Brobyggerne hjælper familierne på fem punkter:

1. Brobyggerne skal afklare det enkelte barns ønsker.
2. Brobyggerne skal hjælpe med at finde passende fritidstilbud (program) ud fra barnets ønsker, udfylde relevante skemaer, søge om økonomisk hjælp til familierne samt gøre det muligt for forældre at lære mere om, hvordan man får adgang til rekreative muligheder. I den forbindelse giver foreningsguiderne også information om sommerlejre og herunder, hvordan man kan skaffe transport og campingmateriale.
3. Brobyggerne giver yderligere information angående mulige foreninger og aktiviteter. Dette bliver givet via enten personlig kontakt eller via informationsmateriale sendt hjem til forældrene i børnenes skoletaske. Det kan desuden blive givet på børnenes skoler eller på områdernes medborgerhuse (community centers).
4. Brobyggerne skal arbejde på at få forskellige aktiviteter udbygget vha. frivillige og lokale aktører, når de interessante foreninger ikke er tilgængelige for børnene.
5. Brobyggerne skal notere, hvilke aktiviteter der er mest populære.

ALCP er implementeret i to varianter i Calgary, Alberta, Canada. Der har i alt deltaget 312 børn samt deres familier fra 12 skoler i Calgary. Nogle brobyggere har hjulpet familierne i deres hjem – *hjemmeindsatsen* (den ene indsatsvariant), mens andre brobyggere har hjulpet familierne på børnenes skoler – *skoleindsatsen* (den anden indsatsvariant).

FORSKNINGSDESIGN

Studiet er en evaluering af ALCP og har således til formål at undersøge, hvorvidt ALCP har en positiv virkning i forhold til at øge børnenes deltagelse i fritidsaktiviteter. Desuden undersøger forskerne, hvorvidt indsatsen også har en effekt i forhold til børnenes generelle helbred, søvn, hovedpine og selvværd.

Studiet baserer sig på et lodtrækningsforsøg, hvor 16 af 17 skoler i området blev tilfældigt udtrukket til enten kontrolgruppe, hjemmeindsatsgruppe eller skoleindsatsgruppe. Børn fra 3. til 5. klasse på de respektive skoler blev rekrutteret til at deltage i studiet. De er efterfølgende delt i 12 klynger. Der er i alt 306, der gennemførte studiet, og det er dem, dataanalysen er baseret på. Børnene og deres forældre har gennemført spørgeskemaer tre gange: *Før* indsatsen (baseline), *under* indsatsen (ca. 5

måneder efter start) og *efter* indsatsen, lige da indsatsen var slut efter 1 år. De har blandt andet rapporteret deres aktivitetsdeltagelse. Der er også målt på, hvor engageret den enkelte familie er i indsatsen, hvilket anvendes som et mål for, hvor stor en dosis indsats, familien og barnet har fået. Desuden er der målt på en række faktorer, som relaterer sig til børnenes sundhed og velvære, hvilket inkluderer deres BMI, søvnvaner, hvor ofte de har hovedpine osv.

VIRKNING AF INDSATS

Fra før indsatsen til efter indsatsen sker der store ændringer i børnenes selvrapporterede deltagelse i *fysiske* fritidsaktiviteter. Børnene i indsatsgrupperne har tre gange så stor sandsynlighed for at have øget deres deltagelse i fysiske fritidsaktiviteter som børnene i kontrolgruppen. Mere end 20 pct. af børnene i indsatsgruppen rapporterer øget fysisk aktivitet efter 11 måneder.

Indsatsen har således en positiv effekt på *fysisk* aktivitetsdeltagelse såsom at stå på skateboard og gå til holdsport efter 11 måneder. Der er dog ingen effekt på *færdighedsbaseret* (skill-based) aktivitetsdeltagelse såsom sang, billedkunst eller dans.

BETYDNINGEN AF FAMILIENS ENGAGEMENT

Blandt familierne i indsatsgrupperne har 15 pct. lavt engagement, 47 pct. moderat engagement og 38 pct. højt engagement. Der er en signifikant sammenhæng mellem familiens engagement og børnenes fysiske aktivitetsdeltagelse. Børn, hvis familier er meget engagerede, har tre gange større sandsynlighed for at øge deres fysiske aktivitetsdeltagelse.

De fattigste familier har signifikant lavere engagement end bedre stillede familier (+30.000 dollars p.a.).

AKTIVITETSDELTAGELSE OG SUNDHED

Studiet viser, at der ikke er nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem børnenes øgede deltagelse i fysiske aktiviteter og deres generelle helbred, deres søvn, hovedpine og selvværd. Denne udeblivende effekt mener forskerne enten kan tilskrives indsatsens korte varighed (ca. 1 år) eller, at øget deltagelse i fysiske aktiviteter har en lille effektstørrelse.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Skolebørn i de udsatte boligområder i Danmark deltager ikke i lige så høj grad i foreningslivet, som børn i gennemsnit gør (Ibsen m.fl., 2012). Dette kan skyldes strukturelle og økonomiske barrierer, som det påpeges i studiet (McNeil m.fl., 2009). ALCP kan tjene som inspirationskilde til at overkomme disse barrierer og få signifikant flere af de udsatte boligområders børn til at deltage i fritidsaktiviteter.

ALCP er velbeskrevet med nogle centrale punkter, som skal indgå i indsatsen. Den er derved relativt enkel at implementere. Indsatsen baserer sig på et samarbejde mellem boligområde, lokale skoler og foreninger. Kommunen danner en lokal fysisk ramme for disse forskellige relevante aktører og vil ofte være institutionelt repræsenteret via lokale folkeskoler i området. Kommunen kan qua sin centrale rolle facilitere og koordinere en sådan indsats evt. i samarbejde med lokale frivillige.

ALCP minder om nogle af de brobygningsaktiviteter, der indgår i flere helhedsplaner i nogle af de danske udsatte boligområder, herunder i Aarhus, hvor der er *fritidsbutikken*, *foreningsguider* og *fritidspas*, hvor borgerne gratis kan tilmelde sig fritidsaktiviteter. Erfaringen fra Aarhus er, at de frivillige fritidsguider ikke udgør en økonomisk omkostning, men at der kan være omkostninger forbundet med foreningskontingenter. Mange af de danske brobygningsaktiviteter baserer sig på opsøgende arbejde, hvilket kan tænkes at være en god metode, hvis man også ønsker at nå ud til de mest ressourcesvage familier. ALCP-studiet viste nemlig, at de mest ressourcesvage var svære at få engageret i projektet, og det tyder på, at der skal gøres noget ekstra for at få fat i denne gruppe.

Det skal i øvrigt bemærkes, at der skal afsættes en længere tidsperiode til indsatsen, hvis den skal vise sin effekt. ALCP viste ingen effekt efter 5 måneder, men først efter 11 måneder.

I ALCP er målgruppen skoleelever mellem 7-12 år, men målgruppen kan tænkes at blive udvidet til at indbefatte alle folkeskoleelever. Derved vil teenagere også blive inkluderet i indsatsen, og det er relevant, da de generelt har en tendens til at være for lidt fysisk aktive.

MENTORINDSATSER OG FRITIDSINDSATSER

Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko – en systematisk kortlægning, Christiansen, H.N., 2012.

FORMÅL

Mentorindsatser og fritidsindsatser, herunder kombinationen af de to, har til formål at modvirke uroskabende adfærd og kriminalitet blandt unge.

MÅLGRUPPE

Unge med risiko for at udvikle kriminel adfærd eller som allerede har været involveret i kriminel adfærd. Studiet har særlig fokus på unge mænd/drenge i alderen 12-17 år.

HOVEDRESULTATER

Mentorindsatserne skaber positive effekter i forhold til en række faktorer – adfærd, selvopfattelse, skolegang, venner, familie, brug af rusmidler m.m.

De mest vellykkede mentorindsatser er målrettet 11-14-årige fra udsatte boligområder, og de varer minimum 1 år, hvor mentor og mentee har jævnlig og intens kontakt.

Fritidsindsatser af minimum 1 års varighed målrettet 11-15-årige i udsatte boligområder kan have positive effekter på kriminalitet, skolegang, adfærd, psyke, rusmidler og de unges relationer. Det kræver dog, at de unge deltager hyppigt, og at indsatsen bliver struktureret således, at den ikke danner rammen for en asocial selskabskreds.

Kombinerede mentor-fritidsindsatser, der baserer sig på, at den unge får en tæt relation til en engageret og kontinuerligt støttende voksen, og som fremhæver færdighedsbaserede aktiviteter, hvor den unge kan deltage sammen med andre unge, kan have positive effekter på kriminalitet, adfærd, psyke, rusmiddelbrug, skolegang og relationer. De mest vellykkede kombinerede indsatser varer mindst 1 år med ugentlig kontakt mellem mentor og mentee. Disse indsatser er typisk målrettet 11-14-årige, som er i lille risiko for at udvikle kriminel adfærd.

INDSATS BESKRIVELSE

I denne kortlægning fokuseres der på mentor- og fritidsindsatser, da disse typer af indsatser ifølge dette studie er de mest talrige, veldokumenterede og lovende indsatser for unge i risiko for at udvikle en kriminel adfærd.

Mentorindsatser defineres i kortlægningen som en ”organiseret relation til en specifik og støttende ældre eller voksen person. Relationen er ofte længerevarende. Ud over dette varierer mentorindsatserne, og mentoren kan fx være både frivillig og professionel”.

Fritidsindsatser defineres i kortlægningen som ”organiserede aktiviteter og/eller tid tilbragt sammen med andre unge mennesker og voksne i mindst en måned. De kan spænde over flere elementer såsom klubber, udflugter, sport, håndværk og lektiehjælp”.

Studiet behandler i øvrigt *kombinerede mentor-fritidsindsatser*, der består af både mentor- og fritidsindsats. Typisk er mentorfunktionen kombineret med en form for fælles aktivitet med jævnaldrende.

FORSKNINGSDESIGN

Studiet har som formål at afdække virkningsfulde forebyggende indsatser over for unges kriminalitet og uroskabende adfærd. Studiet baserer sig på systematiske review og bygger blandt andet på flerfaglige og strukturerede litteratursøgninger i 5 internationale forskningsdatabaser efter effektundersøgelser. Hvert studie er kvalitetsvurderet ud fra en helhedsvurdering, hvor studiet bliver kategoriseret som høj, middel eller lav kvalitet. I vurderingen er der taget højde for dels det enkelte studies *håndværksmæssige* kvalitet, dels dets kvalitet givet studiets *kontekst og præmisser*, og dels studiets *relevans* i henhold til kortlægningens formål. Mangler i et af de tre regi kan kompenseres ved styrker i de to andre. De studier, som er be-

dømt til at have lav kvalitet, er ikke inkluderet i kortlægningen. Der er i alt inkluderet 50 studier i kortlægningen.

VIRKNING AF INDSATS

10 af de 50 studier, som analyseres i kortlægningen, undersøger effekterne af mentorindsatser. 20 af de inkluderede studier undersøger fritidsindsatser, og 20 undersøger kombinerede indsatser. I det følgende gennemgår vi de effekter, der er fundet for henholdsvis mentorindsatser, fritidsindsatser og kombinerede indsatser.

MENTORINDSATSER

Hvert af de inkluderede studier, der behandler effekterne af mentorindsatser, viser minimum en positiv effekt. Effekterne er dog forskellige fra studie til studie og varierer afhængigt af, hvilke undergrupper af unge der får indsatsen. I øvrigt viser alle indsatserne ikke effekter på alle de outcomes, der er målt på. Mentorindsatserne er således virkningsfulde, men ikke i forhold til at afhjælpe alle problemer eller reducere alle former for risici, som de ellers har haft som mål.

Studierne viser positive effekter inden for de forskellige outcomes kriminalitet, adfærd, attitude, psyke, rusmidler, skole og relationer til fx venner eller familie, og mentorindsatserne kan derved siges at have en stor spændvidde i forhold til, hvad de kan påvirke.

De mest grundige studier (der er kategoriseret som høj kvalitet) viser ingen effekter på kriminalitet i sig selv. Derimod viser disse studier, at mentorindsatserne har positive effekter knyttet til relaterede faktorer for kriminalitet, såsom rusmiddelbrug, at slå nogen eller at pjække fra skolen. De positive effekter skal dog sammenholdes med, at nogle af disse studier ikke kan identificere nogen positiv effekt på undersøgte faktorer som tyveri og slagsmål. Således konkluderes det i kortlægningen, at mentorordninger potentielt kan virke kriminalpræventivt, men at der ikke er nogen garanti for det. Det knytter sig også til, at det ikke er alle studier, som har fokus på kriminalpræventive effekter.

Generelt gælder det, at de mest sikre og positive resultater for mentorindsatserne er påvist blandt 11-14-årige med socialt udsat baggrund, men som ikke har særlige psykiske problemer. Desuden bliver de mest effektfulde indsatser udført i belastede bymæssige områder, og de varer minimum 1 år med møder mellem mentor og mentee flere gange om måneden af et par timers varighed. På baggrund af dette anbefales det i litteraturstudiet, at en mentorindsats vil have de bedste chancer for at lykkes, hvis den:

- Er skræddersyet til de lokale forhold og den unges behov og herunder, at mentor og mentee har fælles interesser

- Har professionelle ansatte, der screener, matcher, oplærer, støtter og superviserer de frivillige mentorer
- Tager form af en støttende, tillidsfuld og emotionel relation, der ikke har en specifik forandringshensigt
- Er intens med ugentlige møder, der varer flere timer
- Varer i mindst 1 år.

FRITIDSINDSATSER

Fritidsindsatserne har mere flertydige effekter end mentorindsatserne. Nogle studier viser positive effekter, nogle er effektløse, og andre viser kontraproduktive effekter. Inden for nogle af studierne kan der både peges på positive og negative effekter.

Nogle af de positive effekter knytter sig til kriminalitet, skole, adfærd, psyke, rusmidler og relationer. Mange af studierne undersøger de unges egne oplevelser af at deltage, og disse studier viser, at de unge er glade for at deltage i fritidsaktiviteter, og at de deltagende unge får styrket tillid, selvsikkerhed, selvværd og succes.

De negative effekter knytter sig til, at de deltagende unge får reduceret positivt selskab med jævnaldrende og øget samvær med ”dårligt selskab”. Det peger på, at de enkelte fritidsaktiviteter, herunder målgruppen, der indgår i disse aktiviteter, er af afgørende betydning for, om indsatsen vil virke positivt. Ingen af de inkluderede studier undersøger de længerevarende effekter af indsatserne.

Et gennemgående træk ved de indsatser, som er målrettet de mest uroskabende unge (dem i højest risiko), er problemer og dilemmaer forbundet med at få disse unge inkluderet i fritidsindsatser med andre ”velfungerende” unge. Indsatserne skal på den ene side virke tillokkende og spændende, men må ikke opleves som en belønning for de uroskabende unges negative adfærd. Desuden er det heller ikke hensigtsmæssigt at få sat for mange utilpassede unge sammen jf. de negative effekter ovenfor.

For at få fat i de unge, som ellers er overladt til sig selv, påpeges det i nogle studier, at der skal etableres et bredt samarbejde mellem lærere, forældre, de unges venner, opsøgende medarbejdere, sagsbehandlere, politi m.fl.

Hovedparten af de positive effekter er fundet for fritidsindsatser målrettet 11-15-årige, og resultaterne gælder både for piger og drenge. De fleste af de unge, der deltager i fritidstilbuddene, er kun i lille risiko for at blive kriminelle, men nogle studier viser også positive effekter for unge i høj risiko. Der er effektfulde indsatser både i storbyer og mellemstore byer med særligt udsatte lokalsamfund, mens der ikke kan siges noget om effekterne af fritidsindsatser på landet.

Fritidsindsatsernes længde varierer fra en halv dag til over 2 år. De mest effektfulde indsatser varer i minimum 1 år. Indsatserne ser des-

uden ud til at være mere effektfulde, hvis det er kvalificeret og veluddannet personale, som står for indsatsen, og hvis indsatsen er ordentligt struktureret med faste rammer og mål. På baggrund af analysen i kortlægningen påpeges det, at en fritidsindsats vil have de bedste chancer for at lykkes, hvis den:

- Varer i mindst 1 år
- Har hyppig deltagelse fra den unges side
- Har et veloplært, støttende og stabilt personale
- Betoner og styrker de unges sociale og emotionelle færdigheder
- Undgår negative kammeratskabsdannelser.

KOMBINEREDE MENTOR-FRITIDSINDSATSER

De kombinerede indsatser viser mange forskellige effekter, som varierer afhængigt af målgruppen og stedet, hvor indsatsen bliver udført. 7 af de 8 mest pålidelige studier viser signifikante positive effekter på kriminalitet, adfærd, psyke, rusmidler, skole og relationer. Dog finder de otte studier forskellige effekter på forskellige outcomes, selvom de måler på det samme.

To af studierne finder negative effekter. Det ene viser, at indsatsgruppen får et øget forbrug af alkohol og illegale stoffer. Det andet viser, at indsatsgruppen har signifikant større sandsynlighed for at være blevet arresteret eller sigtet 2 år efter indsatsen sammenlignet med kontrolgruppen.

Fire af studierne behandler langtidseffekter. I et af tilfældene falder kriminaliteten signifikant – med størst effekt for de yngste deltagere. Et andet studie finder dog, at der kun er en korttidseffekt af en given indsats.

Alt i alt vurderes det i kortlægningen, at kombinerede indsatser er lovende, da stort set alle studierne viser positive effekter og resultater. Mentor-fritidsindsatser, der er varige og intense med minimum et ugentligt møde på mindst 1 time i løbet af minimum et skoleår, viser effekter i forhold til prosocial adfærd, eksternaliserende og internaliserende adfærd, kriminel adfærd, samt i forhold til skolegang.

For de 11-14-årige virker indsatserne bedst i forhold til kriminalitet, adfærd og boglig succes.

For de ældre unge virker indsatserne i forhold til givtige personlige og sociale kompetencer. Studierne peger desuden på, at det er de unge i mildere risiko, som vil få mest ud af de kombinerede indsatser. Et studie viser, at der for ældre unge, der allerede har påbegyndt en negativ løbebane, er en negativ sammenhæng mellem deres deltagelse i en mentor-fritidsindsats og afvigende adfærd – herunder kriminalitet og marihuanabrug.

De effektfulde indsatser foregår stort set udelukkende i en socio-økonomisk udsat urban kontekst (i USA), og det er derfor i en sådan kon-

tekst, man med størst sandsynlighed kan genskabe de positive resultater. På baggrund af analysen i kortlægningen påpeges det, at en kombineret mentor-fritidsindsats vil have de bedste chancer for at lykkes, hvis den:

- Har et indhold, der kan ændres og udvikles i overensstemmelse med de unges behov
- Rummer aktiviteter, som fremmer de unges sociale, emotionelle og kognitive kompetencer – der kan fx anvendes kunstarter, såsom skuespil og rap
- Rummer forskellige aktiviteter, hvilket blandt andet gør det mere attraktivt for de unge at deltage
- Involverer de unges forældre
- Varer i 1 år eller mere
- Tilbyder engagerede voksne, der har ugentlig kontakt til de unge.

REALISERBARHED I DANSK KOMMUNAL KONTEKST

Mentor og fritidsindsatser er velkendte indsatser i en dansk kommunal kontekst, og de findes i mange former. Fra Aarhus er der både erfaringer med at have mentorer fra lokalområdet og med bevidst at undgå, at mentorerne er lokale beboere. Hvorvidt det er hensigtsmæssigt at anvende beboere fra lokalområdet afhænger af konteksten, herunder særligt størrelsen af boligområdet, da mentoren får adgang til meget personlige informationer. Hvis området er stort, som fx Gellerup, kan det være hensigtsmæssigt at anvende mentorer fra lokalområdet, mens det i mindre områder kan være en fordel at få mentorer udefra.

Kommunen kan være tovholder på mentor- og fritidsindsatserne, men kommunen bør samarbejde med de boligsociale aktører og eventuelt med Ungdommens Røde Kors og lokale sportsklubber og foreninger.

Som studiet viser, er det afgørende, at mentorindsatserne varer mere end 1 år, og at mentorerne er en stabil kontakt. Det er dog også afgørende, at mentoren formår at navigere i sin rolle som mentor. Dette kan være en stor udfordring for mange, da mentoren både har en personlig og ”faglig” kasket på.

Det er værd at bemærke, at kortlægningen, der er udgivet af Det Kriminalpræventive Råd, særligt har fokus på kriminalitetsforebyggelse, men at de tre indsatstyper potentielt også har en række positive effekter i forhold til mange andre områder, der ikke er knyttet specifikt til kriminalitet: unges adfærd generelt, deres mentale velbefindende, rusmiddelbrug, relationer til venner og familie, boglig succes m.m. Indsatstyperne kan således anvendes i mange henseender. Kortlægningen viser dog, at den enkelte indsats ikke skaber positive effekter inden for en masse forskellige områder på en gang. Hvilken indsatstype, man ønsker at anvende, og hvordan man konkret vil strukturere den enkelte indsats, skal derfor be-

stemmes ud fra, hvilken effekt man ønsker sig, og herunder hvilken målgruppe, man forsøger at ramme.

I kortlægningen kan man finde konkrete indsatser, som man kan lade sig inspirere af. Man kan dog også lade sig inspirere til at udvikle og strukturere konkrete kommunale indsatser på baggrund af de overordnede anbefalinger, som er udviklet ud fra kortlægningens metaanalyse. De blev beskrevet under virkningerne af indsatserne, men er her rekapituleret:

Mentorindsatser anbefales at:

- Være skræddersyet til de lokale forhold og den unges behov og herunder, at mentor og mentee har fælles interesser
- Have professionelle ansatte, der screener, matcher, oplærer, støtter og superviserer de frivillige mentorer
- Tage form af en støttende, tillidsfuld og emotionel relation, der ikke har en specifik forandringshensigt
- Være intens med ugentlige møder, der varer flere timer
- Vare i mindst 1 år.

Fritidsindsatser anbefales at:

- Vare i mindst 1 år
- Have hyppig deltagelse fra den unges side
- Have et veloplært, støttende og stabilt personale
- Betone og styrke de unges sociale og emotionelle færdigheder
- Undgå negative kammeratskabsdannelser.

Kombinerede mentor-fritidsindsatser anbefales at:

- Have et indhold, der kan ændres og udvikles i overensstemmelse med de unges behov
- Rumme aktiviteter, som fremmer de unges sociale, emotionelle og kognitive kompetencer – der kan fx anvendes kunstarter
- Rumme forskellige aktiviteter, hvilket blandt andet gør det mere attraktivt for de unge at deltage
- Involvere de unges forældre
- Vare i 1 år eller mere
- Tilbyde engagerede voksne, der har ugentlig kontakt til de unge.

Fælles for indsatstyperne er, at de har en vis varighed, minimum 1 år, og at de skal være intense med ugentlige møder, at de voksne i indsatserne skal være kompetente og engagerede, og at de unges positive sider skal anerkendes og fremmes af de voksne.

SAMSKABELSE

Samskabelse henviser til former for samarbejde, hvor forskellige aktører i en given proces sammen udvikler og skaber ny velfærd. I en samskabelsesproces samarbejder relevante aktører i første omgang om at identificere lokale velfærdsudfordringer og dernæst om at forsøge at finde en løsning på udfordringerne. Det er en samarbejdsform, som er kendetegnet ved, at velfærdsbrugerne deltager i skabelsen af ny velfærd. Der ligger således en art bottom-up-organisering af samskabelsesprocessen, og processen er således også kendetegnet ved decentralisering. En af pointerne ved at inddrage de forskellige aktører er at bringe forskellige ressourcer og kompetencer i spil sammen og derved skabe kvalitet (Bason, 2011).

Flere af de indsatser, vi har behandlet i denne litteraturoversigt, har haft en tilgang, som i nogen grad kan defineres som samskabelse, selvom der ikke henvises eksplicit til samskabelse eller det engelske begreb co-creation i de studier, der evaluerer indsatserne. Sure Start Local Programmes (SSLP), Best Start, Community for Children Initiative (CfC) og Øge sundheden – Wijkgezondheidswerk er alle indsatser, der baserer sig på etablering af lokale råd, som blandt andet består af beboere, og som har til opgave at udvikle og levere aktiviteter i de udsatte boligområder, der er tilpasset behovene i disse områder. Indsatserne adskiller sig en smule fra samskabelse, i og med at indsatsernes fokus i højere grad er på at forbedre eksisterende aktiviteter og servicetilbud – blandt ved at forbedre koordineringen af eksisterende tilbud – fremfor at iværksætte og udvikle en masse nyt. Der er dog flere af indsatserne, der alligevel udvikler nye aktiviteter og tilbud.

Disse indsatser har således nogle klare fællestræk, der relaterer sig til samskabelsestilgangen, men de differentierer sig også fra hinanden i forhold til indsatsernes overordnede fokus – fx om indsatserne har fo-

kus på sundhedsfremme eller på beskæftigelse. Desuden differentierer indsatserne sig fra hinanden, i forhold til hvor succesfulde de har været. På baggrund af de studier, vi har behandlet i denne litteraturoversigt, kan vi således ikke konkludere noget endeligt om effekterne af samskabelse. Ud fra forskernes kommentarer til disse indsatser, samt vores egen analyse, kan vi dog påpege nogle forhold, som man med fordel kan være opmærksom på, hvis man ønsker at anvende en samskabelsestilgang, hvilket vi opridser i det følgende.

BEBØERINDDRAGELSE TAGER TID

Community for Children Initiative (CfC) er en indsats, der har haft succes i forhold til at imødekomme lokale behov i nogle af de udsatte boligområder, hvor indsatsen er blevet implementeret. Det har dog taget tid og har dermed kostet ressourcer at rådføre sig med lokalsamfundet og få identificeret borgernes behov. Muir m.fl. (2010) der har evalueret CfC, påpeger, at det specielt i meget udsatte boligområder kan ødelægge tilliden til indsatsen, når der ikke er tid nok til at opbygge et samarbejde og få det til at fungere. På baggrund af dette anbefaler Muir m.fl. (2010), at sådanne indsatser skal have en lang tidshorisont – gerne længere end 3 år.

INDSATSERNE BØR VÆRE STABILE

I flere af de studier, vi har inkluderet, påpeges det, at indsatserne skal være stabile, hvilket blandt andet relaterer sig til, at de indsatser, der baserer sig på samskabelse, bør have en lang tidshorisont jf. ovenfor.

Indsatsernes stabilitet relaterer sig dog også til, at der er lav udskiftning af medarbejdere i de aktiviteter, der er iværksat. Dette pointeres blandt andre af Melhuish m.fl. (2007) i forbindelse med succesfuld implementering af Sure Start Local Programmes (SSLP). Det pointeres også i forhold til mentorindsatser af blandt andre Christiansen (2012). Det er altså vigtigt, at man får anskaffet stabil (og i øvrigt kvalificeret) arbejdskraft til at udføre de aktiviteter, der planlægges, hvilket kan være en udfordring i forhold til at anvende frivillig arbejdskraft.

BEBØERNE BØR IKKE SIDDE I FØRERSÆDET

I nogle af studierne påpeges det, at det ikke er hensigtsmæssigt at lade beboerne være for dominerende i forhold til at beslutte og udforme aktiviteter og konkrete servicetilbud, der skal leveres for at imødekomme lokale behov. Kloek m.fl. (2004), der har evalueret den hollandske ind-

sats Wijkgezondheidswerk, påpeger det uhensigtsmæssige ved at lade beboere vælge og udforme konkrete aktiviteter, og de påpeger i den sammenhæng, at der i alt kun er iværksat 1 evidensbaseret aktivitet ud af 43 i Wijkgezondheidswerk.

En tilgang til at inddrage beboerne med et balanceret mandat kan være at lade borgernes (eller beboernes) oplevelser og behov komme i centrum. Borgerne skal ikke selv være med til at finde løsningerne, da de ikke som udgangspunkt har det fulde kendskab til offentlige love, politikker, regler, krav, organisering m.m.

INDSATSENS VISION BØR VÆRE KLAR

Melhuish m.fl. (2007) har undersøgt, hvilken betydning implementeringen af Sure Start Local Programmes (SSLP) har på indsatsens effekter. Heraf fremgår det, at en god implementering af indsatsen, der blandt andet inkluderer en klar vision for indsatsen, øger indsatsens effekt. Vigtigheden af en klar vision er afgørende for, at alle involverede aktører ”trækker i samme retning”, og at man bliver i stand til at evaluere på sin indsats løbende.

I relation til indsatsens klare vision bør de involverede parter skabe enighed om en given aktivitets målsætning, målgruppe og rollefordeling. Dette påpeger Center for Boligsocial Udvikling (CFBU) er afgørende i forhold til et velfungerende samarbejde mellem kommune og boligsociale helhedsplaner (Mygind, 2013).

DER SKAL KOMMUNIKERES TIL BEBOERNE

Melhuish m.fl. (2007) viser, at en god implementering af SSLP, der blandt andet inkluderer god kommunikation til beboere og mellem involverede aktører øger indsatsens effekt.

Specielt kommunikationen til beboerne er afgørende, hvis formålet er at øge beboernes bevidsthed om de tilbud, der eksisterer i boligområdet, hvilket selvsagt igen er afgørende for at få beboerne til at deltage i aktiviteterne. For indsatsen Best Start er det lykket at øge beboernes bevidsthed om Maternal Child Health center (børnesundhedscentre i udsatte boligområder), hvilket blandt andet skyldes brugen af social marketing, reklame og påmindelser og udvikling af legegrupper med et særligt fokus på grupper, der er udsatte og ikke får nok hjælp. Poser med børnebøger, forældreinformation og velkomstpakker er fx anvendt til at promovere services og tilbud i disse boligområder (Kelaher m.fl., 2009).

BILAG

SØGESTRATEGI

I dette bilag er formålet at fremlægge den anvendte søgestrategi, herunder benyttede søgedatabaser, søgeord og vores screenings- og kodningsstrategi.

Det er vigtigt at fremhæve, at dette *ikke* er en systematisk oversigt over al tilgængelig forskningslitteratur, hvorfor vi ikke har lige så skrappe krav til den litteratur/de studier, vi medtager som eksempelvis Campell-metoden påkræver (www.campbellcollaboration.org).

SØGEDATABASER

Vi har foretaget en litteratursøgning i følgende internationale databaser:

- ERIC
- PsycINFO
- SocINDEX
- Academic Search Premier
- EconLit.

Ovenstående database har vi søgt i gennem Ebsco. Vi har som væsentlig afgrænsning i de internationale databaser søgt efter studier, der er *peer reviewed*, med henblik på at sortere de mindst videnskabelige og mindst anerkendte studier fra. Da dette ikke er en mulig afgrænsning at foretage i Econlit, har vi søgt separat i denne database, hvorimod søgning for de andre databaser er foretaget samlet.

SØGEORD

Vi har søgt litteratur inden for de fire temaer: beskæftigelse, uddannelse, det sociale område og samskabelse. Vi har foretaget separate søgninger for hvert af de fire temaer, og inden for hvert tema har vi foretaget to overordnede søgninger for henholdsvis videnskabelige artikler i ovennævnte internationale databaser og for danske rapporter/studier (grå litteratur) på internettet.

Vores søgninger er struktureret med henblik på at finde studier, der opfylder tre kriterier: For det første skal studiet beskæftige sig med det givne tema. For det andet skal studiet beskæftige sig med udsatte boligområder. For det tredje skal studiet beskæftige sig med en eller flere indsatser. Vores søgning har således været opdelt i tre grupper, hvoraf søgeordene inden for områderne "udsatte boligområder" og "indsatser" har været de samme for alle fire temaer. Vi har inden for disse områder anvendt følgende søgeord:

BOLIGOMRADE

Deprived neighborhood – vulnerable neighborhood – area based – ghetto.

INDSATS

Intervention – evaluation – treatment – effect – government program – welfare program.

Inden for de forskellige temaer har søgeordene selvsagt varieret, og vi har anvendt følgende søgeord:

BILAGSTABEL B.1

Anvendte søgeord.

Områder	Søgeord
<i>Uddannelse</i>	
Internationale studier	Pre-school – school – education – performance – truancy – dropout – reading development – cognitive skills – language – mother tongue – kindergarten – underachievement – scores – grades – fourth-grade slump – educational leadership – student labeling
Danske studier	Uddannelsesindsats – skoleindsats – udsatte boligområder – evaluering
<i>Beskæftigelse</i>	
Internationale studier	Employment – unemployment – job – working force – mentor – coach – retirement – benefits – disable – retraining – upskilling – upgrading skills
Danske studier	Beskæftigelsesindsats – mentorindsats – udsatte boligområder – evaluering
<i>Det sociale område</i>	
Internationale studier	Social cohesion – social outcome – social performance – social qualification – social capital – well-being – community – safe – welfare – social skills – parental guidance – parental coproduction – parental support
Danske studier	Trivsel – tryghed – udsatte – boligområder – evaluering – boligsociale indsatser
<i>Samskabelse</i>	
Internationale studier	Cocreation – context sensitive – organization – voluntary sector – housing association
Danske studier	Samspil – indsatser – udsatte boligområder – evaluering – kontekstafhængig indsats

AFGRÆNSNING

Vores søgning er foretaget i februar og marts måned 2015, hvorfor studier publiceret efter denne periode ikke er medtaget.

Tidsmæssigt er litteraturstudiet afgrænset til forskning og undersøgelser publiceret fra år 2000, da vi har et ønske om at fokusere på nyere indsatser. Derudover har vi afgrænset os ved kun at medtage engelsksprogede og danske studier.

Vi har ligeledes afgrænset litteraturstudiet geografisk til kun at omfatte studier vedrørende ”mere udviklede lande”, som det defineres af FN.¹³ Denne afgrænsning har vi foretaget for at begrænse os til indsatser, der er implementeret i en samfundsmæssig og kulturel kontekst, der minder så meget som den danske som muligt.

SCREENING OG KODNING

Vi har gennemgået alle vores fund systematisk og har i alt foretaget tre screenings- og kodningsprocessor. Disse screenings- og kodningsprocesser er nærmere beskrevet i nedenstående.

FØRSTE SCREENING OG KODNING

Ved første gennemgang screenede vi på baggrund af overskrift og abstract ud fra vores tre søgekriterier med fokus på at inkludere studier, der levede op til vores søgekriterier. Derefter kodede vi de udvalgte studier ud fra de fire temaer. Her er det væsentligt at gøre opmærksom på, at ét studie godt kan være kodet inden for flere temaer.

Ved første screening blev det klart for os, at der ud fra vores søgning ikke fremgår studier med specifikt fokus på samskabelse. Samskabelse ligger i mange af indsatserne implicit som en grundlæggende metodisk tilgang i indsatserne, men det er netop en metodisk tilgang, der anvendes til at skabe resultater inden for fx beskæftigelse, uddannelse eller det sociale område. Selve samskabelsesdelen er typisk ikke ekspliciteret i studierne, hvorfor det har været umuligt for os at udpege studier, der specifikt fokuserer på effekterne af samskabelse. Derfor indgår samskabelse ikke som en videre del af screenings- og kodeprocessen.

Ud fra første screening og kodning er vi endt med følgende antal studier:

13. Ifølge FN's definition fra 1994 omfatter ”mere udviklede lande” som USA, Canada, Japan, Australien, New Zealand og alle europæiske lande bortset fra Tyrkiet, Cypern og dele af det tidligere Sovjetunionen.

BILAGSTABEL B.2

Antal studier på baggrund af første screening og kodning af litteratur.

Uddannelse	Beskæftigelse	Det sociale område
844 studier fra søgning i internationale databaser	249 studier fra søgning i internationale databaser	670 studier fra søgning i internationale databaser
49 studier fra søgning i "grå litteratur"	57 studier fra søgning i "grå litteratur"	137 studier fra søgning i "grå litteratur"
30 studier efter første screening og kodning	32 studier efter første screening og kodning	61 studier efter første screening og kodning

ANDEN SCREENING OG KODNING

Ved anden gennemgang har vi screenet og kodet ud fra metodisk design, og har herunder forholdt os til evidensstigen, hvor systematiske forskningsoversigter er øverst efterfulgt af lodtrækningsforsøg (RCT), kvasi-eksperimentelle design og før- og eftermålinger nederst. (Oldrup & Vitus 2011:20ff). Studier der ikke har anvendt ovenstående metoder er i denne proces blevet sorteret fra.

BILAGSTABEL B.3

Antal studier på baggrund af anden screening og kodning af litteratur.

Uddannelse	Beskæftigelse	Det sociale område
30 studier efter første screening og kodning	32 studier efter første screening og kodning	61 studier efter første screening og kodning
11 studier efter anden screening og kodning	15 studier efter anden screening og kodning	27 studier efter anden screening og kodning

TREDJE SCREENING OG KODNING

Ved tredje og sidste screenings- og kodningsproces har vi inkluderet enkelte "nye" studier, der har fremgået som væsentlige referencer i de udvalgte studier.

Vi screenede derefter studierne ud fra specifikke beskrivelser af indsatser.

BILAGSTABEL B.4

Antal referencer på baggrund af tredje screening og kodning af litteratur.

Uddannelse	Beskæftigelse	Det sociale område
11 studier efter anden screening og kodning	15 studier efter anden screening og kodning	27 studier efter anden screening og kodning
4 studier fundet gennem referencer	1 studie fundet gennem referencer	0 studier fundet gennem referencer
15 kodede studier i alt	13 kodede studier i alt	19 kodede studier i alt

De udvalgte studier er kodet ud fra følgende koder:

- Titel
- Forfatter

- Studiedesign
- Publikations år
- Land
- Beskrivelse af indsats
- Indsatsens formål
- Tema
- Hvem er indsatsen rettet mod?
- Målgruppe
- Hvem udfører indsatsen?
- Arbejdsmetode
- Intensitet
- Varighed
- Hovedaktør
- Samarbejdspartnere
- Finansiering
- Indsatsens kontekst
- Evaluerings formål
- Evaluerings metode
- Population
- Hvilke faktorer måles der på?
- Resultater
- Konklusioner
- Andre konklusioner
- Metodologisk forbehold
- Samfundsøkonomiske omkostninger
- Overførbarhed til dansk kontekst.

LITTERATUR

PRIMÆR LITTERATUR

UDDANNELSE

- Apel, K. & E. Diehm (2014): "Morphological Awareness Intervention With Kindergarteners and First and Second Grade Students From Low SES Homes: A small Efficacy Study". *Journal of Learning Disabilities*, 47(1), s. 65-75.
- Dietrichson, J., M., Bøg, T. Filges & A. K. Jørgensen (2015): *Skolerettede indsatser for elever med svag socioøkonomisk baggrund – en systematisk forskningskortlægning og syntese*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:07.
- Lemberger, M.E. & E.V. Clemens (2012): "Connectedness and Self-Regulation as Constructs of the Student Success Skills Pro-gram in Inner-City African American Elementary School Students". *Journal of Counseling & Development*, 90(4), s. 450–458.
- Nunnery, J.A, S. M. Ross & A. McDonald (2006): "A Randomized Experimental Evaluation of the Impact of Accelerated Reader/Reading Renaissance Implementation on Reading Achievement in Grades 3 to 6". *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 11(1), s. 1-18.
- Sokal, L., H. Katz, M. Adkins, T. Grills, C. Stewart, G. Priddle, A. Sych-Yereniuk & L. Chochinov-Harder (2005): "Factors Affecting Inner-city Boys' Reading: Are Male Teachers the Answer?". *Canadian Journal of Urban Research*, 14(1), s. 107-130.
- Sutherland, D., K. Levine & B. Barth (2005): "Investigating the Impact of a Career Education Program on School Engagement". *Canadian Journal of Urban Research*, 14(1), s. 131-157.

BESKÆFTIGELSE

- Blundell, R.W., J. Van Reenen, M.C. Dias & C. Meghir (2004): "Evaluating the Employment Impact of a Mandatory Job Search Program". *Journal of the European Economic Association*, 2(4), s. 569–606.
- Bauldry, S., D. Korom-Djakovic, W.S. McClanahan, J. McMaken & L.J. Kotloff (2009): *Mentoring Formerly Incarcerated Adults. Insights from the Ready4Work Reentry Initiative*. Philadelphia: P/PV – Public/Private Ventures.
- Hendra, R., J.A. Riccio, R. Dorsett, D.H. Greenberg, G. Knight, J. Phillips, P.K. Robins, S. Vegeris & J. Walter (2011): *Breaking the low-pay, no-pay cycle: final evidence from the UK Employment Retention and Advancement (ERA) demonstration*. (Rep. No. 765). Sheffield: Department for Work and Pensions.
- Rambøll (2009a): *Fra fritid til job - analyse af betydningen af fritidsjob for indvandrere og efterkommeres beskæftigelses- og uddannelsessituation*. Aarhus: Rambøll Management Consulting.
- Redcross, C., M. Millinky, T. Rudd & V. Levshin (2012): *More Than a Job: Final Results from the Evaluation of the Center for Employment Opportunities (CEO) Transitional Jobs Program*. New York: Office of Planning, Research and Evaluation (OPRE), Administration for Children and Families og U.S. Department of Health and Human Services.
- Turner, S.L. & J.L. Conkel (2010): "Evaluation of a Career Development Skills Intervention With Adolescents Living in an Inner City". *Journal of Counseling & Development*, 88(4), s. 457–465.

DET SOCIALE OMRÅDE

- Christiansen, H.N. (2012): *Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko – en systematisk kortlægning*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.
- Edwards B., M. Gray, S. Wise, A. Hayes, I. Katz, K. Muir & R. Patulny (2011): "Early impacts of Communities for Children on children and families: findings from a quasi-experimental cohort study". *J Epidemiol Community Health*, 65(10), s. 909-914.
- Gademan, M., M. Deutekom, K. Hosper & K. Stronks (2012): "The effect of exercise on prescription on physical activity and wellbeing in a multi-ethnic female population: A controlled trial". *BMC Public Health*, 12(758), s. 1-9.
- Kelagher m.fl. (2009): "The effects of an area-based intervention on the uptake of maternal and child health assessments in Australia: A community trial". *BMC health services research*, 9(53), s. 1-7.

- Kloek, G.C., F.J. van Lenthe P.W.M., van Nierop, M.A. Koelen, J.P. Mackenbach (2004): "Impact evaluation of a Dutch community intervention to improve health-related behaviour in deprived neighbourhoods". *Health Place*, 12(4), s. 665-677.
- McNeil D.A., B.N. Wilson, J.E. Siever, M.R. BEd & J.K. Mah (2009): "Connecting Children to Recreational Activities: Results of a Cluster Randomized Trial". *The Science of Health Promotion*, 23(6), s. 376-87.
- Melhuish, E., J. Belsky, A.H. Leyland, J. Barnes, & the National Evaluation of Sure Start Research Team (2008): "Effects of fully-established Sure Start Local Programmes on 3-year-old children and their families living in England: a quasi-experimental observational study". *The Lancet*, 372, s. 1641-1647.
- Muir, K., I. Katz, B. Edwards, M. Gray, S. Wise, A. Hayes & the Stronger Families and Communities Strategy Evaluation Team (2010): "The national evaluation of the Communities for Children initiative". *Family Matters*, 84, s. 35-42.

SEKUNDÆR LITTERATUR

- Balle, U. (2005): *Motion på opfordring - Evalueringsrapport af pilotprojektet 2004-2005*. Aarhus: Danmarks Idrætsforbund.
- Bason, C. (2011): *Borgerne skal i Centrum – ikke i forersædet*. Tilgængelig på: <http://www.lederweb.dk/strategi/innovation/artikel/87865/borgeren-skal-i-centrum---ikke-forersadet>. Besøgt 09-09-2015.
- Bloom, D. (2010): *Transitional jobs: background, program models, and evaluation evidence*. MDRC. Tilgængelig på: http://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/tj_09_paper_embed.pdf. Besøgt 03-09-2015.
- Bredahl, T.V.G., A. Gärn, T. Kristensen, L. Puggaard, T. Skovgaard, J. Sørensen, J.B. Sørensen & P.G. Aagaard (2010): *Resultatopsamling af Motion på Recept i Danmark*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Droomer M., J. Harting, B. Jongeneel-Grimen, Loes Rutten, Jetty van Kats & Karien Stronks (2014): "Area-based interventions to ameliorate deprived Dutch neighborhoods in practice: Does the Dutch District Approach address the social determinants of health to such an extent that future health impacts may be expected?". *Preventive Medicine*, 61, s. 122–127.
- Edwards, B., M. Gray, S. Wise, A. Hayes, I. Katz, K. Muir & R. Patulny (2008): "The effectiveness of "Exercise on Prescription" in stimulating physical activity among women in ethnic minority groups in the Netherlands: protocol for a randomized controlled trial". *BMC Public Health*, 8(406), s. 1-8.

- Frivilligrådet (2015): *6 principper for samskabelse*. Tilgængelig på: <http://www.frivilligraadet.dk/6-principper-samskabelse>. Besøgt 03-09-2015.
- Hansen, K., A.H. Hansen, H. Kalkan & Winnie Rasmussen (2010): *Om at bo sammen i et multietnisk boligområde*. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Ibsen B., M. Fehsenfeld, L.B. Nielsen, A.M. Boye, R. Malling, L.G. Andersen, I.M.L. Jørgensen, R. Davidsen & L. Sørensen (2012): *Idræt i udsatte boligområder*. Syddansk Universitets Trykkeri.
- Oldrup, H., M. Deding, A.D. Knudsen & N.A. Hald (2010): *Boligsociale indsatser rettet mod børn, unge og familier*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 07:10.
- Melhuish E., J. Belsky, A. Anning, M. Ball, J. Barnes, H. Romanuik, A.H. Leyland & the National Evaluation of Sure Start Team (2007): “Variation in Community Intervention Programmes and Consequences for Children and Families: The Example of Sure Start Local Programmes”. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48:6, s. 543-551.
- Mygind, R.E. (2013): *Samarbejde om beskæftigelse - mellem kommuner og boligsociale helhedsplaner i udsatte boligområder*. Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling (CFBU).
- Rambøll (2009b): *Bilagsrapport – fra fritid til job*. Tilgængelig på http://star.dk/upload/AMS/Publications/pub0306/Fra_Fritid_til_Job_Bilagsrapport.pdf. Besøgt d. 21-07-2015.
- Sigurd, F. & L. Darsøe (2013): *Boligsociale sundhedsindsatser - Baggrund og kortlægning af sundhedsfremmende indsatser i udsatte boligområder*. Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling (CFBU).
- Wallace, A., Croucher, K., Bevan, M., Jackson, K., O'Malley, L. & Quilgars, D. (2006) “Evidence for policymaking: some reflections on the application of systematic reviews to housing research”. *Housing Studies*, 21(2), s. 297-314.